Země podvedená II - Trýzeň

Miroslav Vejlupek

ČÁST PRVNÍ
BABRALOVÉ
I.

Žlutý gazík svištěl po zaprášené silnici jako o závod: mistr měl už hodinu po pracovní době a tato cesta ho ještě o jednu další připravila. Nechybí mu mnoho do padesátky, v autě si počíná, jako by se v něm narodil a stihne přitom klábosit s Pleskotem:

"Vy to myslíte vážně? Fakt chcete dělat šmíráka? Teda pardon, mazače melioračních strojů."

"Už jsem podepsal pracovní smlouvu. Už jsem vyfasoval oblečení."

Pleskot mohl vykládat horem dolem, pro mistra to nebyly argumenty. "Hadry můžete krajcvajc vrátit. Smlouva je canc. Papír! Když si to rozmyslíte ve zkušební době, nikdo vás neudrží ani heverem."

Proč bych si to rozmýšlel? Pleskot v duchu, ale nahlas neřekl nic, jen z tašky vytáhl zavináče a rohlík a pustil se do oběda. Nebo už do večeře? Dubnový den se chystal ulehnout. Rašeliník na bocích rigolů potemněl stínem smrkových balustrád. Drozdi, kteří se letos vrátili o něco dřív, se poschovávali pod talířovité listy lemující svodnice a utišující nitky vod. To na hřebenech tály poslední ostrůvky zledovatělých návějí.

Ani lačnost, s jakou hladový Pleskot hltal studené jídlo, nemohla mistra odradit. Kdepak, ty nejspíš nejseš žádný fajnšmekr, prdeláčku:

"Něco se mi doneslo. Je to pravda, že jste dělal kurvulturu? Osvětu? Jo?"

"Pravda pravdoucí."

"Říďu? Jo?"

"... pravdoucí."

"Nejde mi na rozum, že jste fouknul od koryta. Málo solili?"

"Vyhnal mě doktor. Na vzduch. Do jiného prostředí. Vypnout hlavu a zapřáhnout ručičky."

"Na stavbě si moc kurvultury neužijete. Varuju vás. Vy nevíte, do čeho lezete."

"Už jsem se rozhodl."

Pokrčiv rameny, zvedl mistr ruce od volantu. Chytrému napověz, hloupého kopni!

Pleskot by už byl nejraději v maringotce. Těšil se do postele a na vydatný spánek, protože poslední měsíce ho vyčerpaly dost a dost. Málo jedl. Nic ho nebavilo, nemohl spát. A do

hlavy jako když ho bacíš beranidlem, ani neurolog Řehák si nevěděl rady. Sbalte to tam v té kanceláři, tak dva tři roky si dejte pohov. Já vám nehelfnu.

Nerozpakoval se. Od dvaadvaceti let, a dneska je mu o čtyři víc, ředitelovat Kulturnímu středisku v Poříčíně, možná to bral příliš vážně, možná měli známí pravdu, když mu domlouvali, ať si nemyslí, že práce je všechno. Jenže poruč si, když už je v tvé povaze nešvindlovat.

A když znáš aspoň jednoho stejného vyznání, je to pro tebe doping.

("Dobrý den, soudruhu Pražáku. Chtěl bych se vám představit. Jsem nový ředitel kulturního střediska. Pleskot".

"Pleskot mladší, že? Znám soudruha otce velmi dobře. Co ode mne potřebujete?"

"Tak - podebatit si. O našem souboru. Co myslíte, nedalo by se s ním něco dělat? Nebo jste spokojený se dvěma básničkami při veřejné schůzi?"

"Chraň bůh! Nejsem! Ale to nezáleží jen na mně. Kdybyste mi chtěl pomoct..."

"Proto jsem vás pozval... Čím začít?"

"Je toho hodně. V první řadě klavír. Pak materiál na kulisy. Taky praktikábl. To není za babku."

"Máte to mít..."

"Vážně? To se mi snad zdá! Víte, jak dlouho o tohle žadoním? Přímo v kleče! U vašeho předchůdce. U předchůdce vašeho předchůdce! U všech předchůdců, co jich tady bylo! Devatenáct let, co vám mám vykládat! Jestli ty věci opravdu dostaneme, uvidíte soubor! Žádné zkoušky týden před veřejnou schůzí! Dvakrát týdně a celý rok. S pořádným programem."

"To jsme stejná krevní skupina! Jak to, že se znáte s tátou?"

"Neřekl vám to? Budovali jsme po válce českou Šumavu. Socialistickou. Ten řád, co soudruh otec dostal, ten mu patří právem.")

Žlutý gazík projel Malým Poříčím, vydrápal se na poslední vrchol a odbočil doleva. I tady se klikatilo hadí tělo silnice, ale užší a s výmoly. Z vysokých buků tu a tam spadly tupě kopinaté, krepové, truchlivě hnědé listy. Přežily bičování podzimními lijáky, nepoddaly se mrazivým fujavicím a teprve vemlouvavé jaro je přemohlo: padaly vstříc vysvobozujícímu zetlení.

"Právě jste opustil civilizovaný svět, říďo. Všechno následující se děje na vaši vlastní žádost," řekl mistr. Snad aby neměl výčitky pro neustálé zastrašování, přidal podezřele povzbudivě:

"Vlastně je to u nás jako všude jinde. Myslím lidi. Místy chytří, místy blbí. To poznáte sám."

Tyhle řečičky vyprávěj holubům! Čím víc blábolíš, velmistře, tím víc se na ty místy chytré, místy blbé těším. A že jsem opustil civilizaci? Jaké štěstí! Jak náramná perspektiva! Čvachtat

v bahně, okounět po lesích, dýchat čisťounký vzduch a s ničím, vůbec s ničím si nelámat hlavu!

Pleskot se zakousl do druhého zavináče a jak se přitom rozhlížel kolem, opanovalo ho nadšení. Kam ses podíval, všude rozdychtěná zeleň. Lesy a pastviny, kopce i dolíčky, grafikon horizontů a nebe, ponurá i necudná Šumava, slitá do jediného masivu tvořivé hmoty.

Ve stínech skal a na dně úžlabin ještě leží podušky mokvavého sněhu, ale sasanky na otevřených pastvinách už vyznačily směr větrům: k řece Snivé a odtud do ulic Poříčína a do obou Poříčí. Ale nenápadné Hradiště s příbytky rozhozenými po vršku vykácenému po třicetileté válce rody Mayerů, Kopfů a Kitzbergerů, to má větru pokaždé nejvíc. Chalupníci nasávající chřípím jeho van vždycky nejdřív a když ne nejdřív, tak bez prodlení, zvědí: ve velkopoříčské sklárně taví kmen, na pile přeteklo silo s pilinami, jézetdé stříká řepku, nebo: pacifik do Poříčína má dvě minuty zpoždění, čejky letos přilítly o týden dřív, dole sbírají v brambořisku. Atakdále. Atakdále. Vítr, toť spřízněný posel zpráv.

Voda o nic míň. Třasavý tok potůčků drcá o kořeny devětsilu, jež oblehl břehy, a když přinese do rýny, provázející cestu z Hradiště do údolí, shoz žlutých modřínových jehlic, nic platno - nejvyšší čas zahnat do chlívků kozy a ovce. Když ovšem přinese i klest, to musela být tam nahoře pořádná spoušť a vyplatí se zjednat povoz do těch míst: hajný si odfrkne, že mu dobrovolníci vyčistí les a rozdat odpad třeba zadarmo, to mu stojí zato.

Osudy větru a vody umínili si rozetnout ve dví lidé: Vodě dáme okovy, uzmula nám příliš zemské plochy, a zemědělství si zas umanulo podobat se průmyslu. Tak projektanti vyměřili terén kolem Hradiště a nakreslili vraždu panny země. Dělník ji bez odporu vykoná.

Ale hory nechtějí dát se týrat a přemlouvají každého, kdo neokoral... Pleskot by vydržel dívat se celé hodiny - kdyby mu do toho mistr nemluvil:

"Já už jsem tu čtvrtý rok. Panečku, mohl bych vám vyprávět."

"Kde jste byl předtím?"

"Na kádrovém."

"Nelíbilo se?"

"To nemůžu říct. Bylo tam teplíčko. Jídelna v přízemí, denně tři druhy jídel, dobré to bylo. Jenže toho papírování! Byl jsem z toho zblblý. Když vidím moc lejster, propadám panice a, s dovolením, chce se mi srát."

"Tady lejstra nejsou?"

"Ne tolik. To na kádrovém se mi zdál takový sen. Že jsou u mě všechny ženské z podniku a mají na sobě papírové šaty. A ty šaty jsou popsané samými posudky. Největší švanda byla, že ho měly všechny stejné. Jenom Bohunka byla úplně nahá. Říkám jí: Bohunko, copak to, že nemáš posudek? Vždyť jsi měla takový pěkný. A ona: Ten už neplatí. Brácha utek do Německa. Budu mít nový kádrový profil...

Když se mi to zdálo potřetí, řekl jsem si: Začínáš cvokatět, jdi od toho. To víte, nechtěli mě pustit, že prý se z rozjetého vlaku nevyskakuje, pak trochu couvli, že mistrování taky vlastně je politickovýchovná práce, že tedy můžu, ale musím si za sebe najít vhodnou náhradu. Tak jsem jim toho vola našel a teď mistruju. Mám svatý pokoj."

Teď mistruješ! Máš svatý pokoj! uchichtl se Pleskot a neunikl vzpomínce: Sotva se za ním dveře kanceláře zavřely naposledy, kolik lidí ho přestalo brát na vědomí! Táta vlastně taky...

("Tys odešel z kulturního střediska, Zbyňo?"

"Odešel."

"Jak to, že se to dovídám od cizích?"

"Je to můj problém. Můj život."

"Můj snad taky! Nebo myslíš, že by ses dostal na takový post beze mě? Přijali tě pro moje jméno! Pro moje..., ne pro tvoje modré oči!"

"Neměl jsem se o to místo vůbec ucházet."

"Jak to, že strana dovolila, abys utekl z tak exponované funkce? Jak to, že ti předseda národního výboru takové choutky nezarazil? Z funkce nelze utéct... Jenom povýšit..."

"Naštěstí mají nomenklaturní kádry respekt aspoň z doktorů. Neví totiž, kdy je budou sami potřebovat."

"Zbyňo? Jak jsi mi to mohl udělat? Utekl jsi z barikády. Zradils. A mě a socializmus taky."

"Ale tati... To byl citát?"

"Jak to se mnou mluvíš? Je pro tebe vůbec něco svaté?"

"Ten socialismus."

"No tak vidíš! Vychoval jsem tě přece!"

"Jenže barikáda je rozebraná, táto."

"Nesmysl. Musíte se přičinit - vy, vy mladí, tvoje generace! Společnost ti dala příležitost tvořit. My jsme vybudovali základy, a v osmašedesátém odrazili kontrarevoluci. Teď budujte vy! Jako jsme se činili my po válce!" Vidí, že jeho slova nepůsobí a udeří pěstí do stolu:

"Na mě se podívej! Šel jsem svým vlastním životem - ani kůň nevydržel, co já! Dal jsem život kolektivnímu hospodaření dávno před osmačtyřicátým. Dávno před devátým sjezdem! A socialistická společnost mi všechno odříkání poctivě splatila. Podívej! Kdo má v tomhle městě Řád práce? Tvoje místo je vedle mě, Zbyňo.")

V podstatě si i Pražák přivlastnil socialismus jako prs pro ukojení své ješitnosti. Jako jistotu svého klidu ve vžitém, ale hlavně pohodlném stereotypu. I kvůli němu to Pleskot dotáhl až do ordinace Řeháka juniora. Zkrátka nebyl dost bystrý, aby Pražáka prohlédl...

("Ani nevíte, jak to v souboru zvedlo náladu. Tolik kulis! A klavír! Řekněte mi, proč to nešlo dřív? Proč ti před vámi jen slibovali?"

"Nejspíš víc neuměli. Co teď?"

"Jak jsem řekl posledně, soudruhu Pleskote. Zkoušky dvakrát týdně! To už nechte na mně! Vím, jak na to. U souboru pracuju devatenáct let. Však si mě považujou i na okrese...! Měl byste vidět těch diplomů, co mi dali! I svatební fotografii jsem musel sundat ze zdi...!"

"Patnáct členů. Není to málo? Víte, co může soubor lidem dát?"

"Vždyť dává."

"Patnácti? Z osmadvaceti tisíc, co jich v Poříčíně žije?"

"- - -?"

"Co takhle nábor? Uděláme nábor!"

"Jak to myslíte? Co když se jich přihlásí moc? Vést kolektiv, to není maličkost! Práce s lidmi je ta nejtěžší!"

"Rozdělíme soubor na tři sekce. Divadelní, pěveckou a recitační. Každá bude mít svého vedoucího. Pozvu choreografa..."

"Ale co pak budu... Vedu soubor devatenáct let!"

"Povedete ho dál! Budete vedoucím pěvecké skupiny. Mluvčím celého souboru. Koordinátorem, nebo jak tomu budeme říkat."

"Když jde o zájmovou uměleckou činnost, ostatní musí stranou. Já už jsem takový odedávna.")

V člověčím světě je to tak už odedávna: Skutky i slova mění svůj význam s měnícími se souvislostmi. Ale celkem vzato jsou čas a souvislosti zase jenom lidé. Pleskot nešpačkoval. Jen skleslosti nedokázal udělat přítrž, a protože skleslost nikdy nebyla jeho oblíbenkyní, těšil se, že ji ze sebe vypudí právě zde, v končině, kde lišky dávají dobrou noc. Potřeboval změnu. Protože jeho mátožnost, ta není jen chvilkovým stavem, je to duševní leukémie; a je zhoubná.

Auto se propletlo serpentinami rozbahněné cesty protínající lesní bludiště. Před ním se hrbil další, už poslední vrch, na jehož boku se červenaly střechy chalup a domků: Hradiště, konečná.

Tam, kde se rozprostřela malounká náves, zpola zavalená šotolinou, stojí hnědá, místy zrezivělá, notně počmáraná maringotka. Mistr zastavil u jejího boku a aniž by vypnul motor, houkl zkormoucené:

"Jestli vám můžu poradit, tak schovejte kravatu. Klobouk taky. A ušmudlejte si límeček u košile."

Pleskota jako bys opařil. "Prosím?"

Jenže mistr se nemínil opakovat. "Všechno následující se děje na vaši vlastní žádost, pane řediteli," a přidal posunek prstem na čelo. Chytrému napověz, hloupého kopni!

Pleskotova představivost nevyprodukovala nic, co by se dalo srovnat s podloudnostmi pocuchajícími mu v Poříčíně nervovou soustavu.

Mistr do maringotky ani nevstoupil:

"Máš tady nového šmíráka, Drobečku!" houkl k hromotlukovi uvnitř co možná nejlhostejněji; přesto jeho hlas zazněl Pleskotovi jako výkřik dravce nad mršinou. "Tak se seznamte. A užijte si to spolu. Já zase frčím. Už jsem měl být doma." a vhodil Pleskotovu tašku dovnitř a vhupl do auta. "Stejně dostanu k večeři dršťkovou."

Jako když soudce oznámí rozsudek. Můžeš se odvolat ve zkušební době.

Pleskot se pootočil čelem dovnitř. Na válendě leží chlapík; je dlouhý, je břichatý a neoholený a podmračený.

"Dobrý večer. Jsem Pleskot, Zbyněk."

"Kdo tě sem prsk?"

"Doktor."

"A ježíš! Zase jeden zkrachovalej mozek! No, to bude zábava!"

Pleskot protáhl obličej, a zdrceně se rozhlédl. Stál v jakési předsíni, pod nohama pytel obalený hlínou, kolem hromady bot a holínek. Za předsíní snad kuchyně s miniaturním příborníkem, přepodobným truhle na špány, plynovým vařičem, elektrickým radiátorem a televizí. Za tím vším Drobečkova válenda a lavice a úplně vzadu dvě palandy zpola zastavěné plechovými skříňkami.

První dojem nevalný. Zatuchlý, těžký vzduch, podlaha zaneřáděná smetím a popelem z cigaret a vrchol všeho pan domácí, bezpochyby grobián největšího kalibru.

"Která postel je volná, pane... pane...?"

"Ta vlevo. A toho pána si odpusť, Míšo. Nebo ti udělám ze šmakováku maso na karbanátek!"

Sekundu trvalo, než Pleskot pochopil, co mu chlapík vlastně říká. On mi nabančí? Mám tu čest s vévodou hulvátů?

Chopil se cestovní tašky a přišoural se k posteli. "Asi jste si mě s někým spletl. Nejsem tady, abyste si na mně hojil komplexy. Pokud vím, netykáme si."

Chlapík vstal z válendy. Zapnul televizor, obrátil do sebe poslední zbytek rumu láhve na stole a teprve potom odpověděl:

"Já jsem Drobeček a ty Míša. A nepindej. A nesedej si! Když už jsi tak vyfešákovanej, skoč pro jednoho podporučíka! Nebo pro dva!"

"Co?"

"Snad dáš nějaký zápisný, nebo ne? Piju štok. Dvouhvězdičkovej."

"Tady je restaurace?"

"Pajz. Pár kroků odtud. Vpravo, Míšo. A ne abys tam zkejsnul!"

S tímto primitivem budu žít? V takovém doupěti? V takové špíně? V tom smradu! Nehledě na dobrých sto třicet kilo ukřičeného jsoucna, měl Pleskot chuť okřiknout bohorovného tlučhubu, ale nakonec Drobečkovu urážku přeci jenom spolkl. Není tu ani půlhodinu a už se s ním má pošťuchovat? To by nebyl dobrý začátek...

Pleskot seskočil se schodů a tma ho vcucla.

Všechno následující se děje na vaši vlastní žádost, pane řediteli. Pleskot bezezbytku pochopil mistrovo varování. Když málem narazil do statného kmene lípy, chvatně sundal klobouk i kravatu a obojí pověsil na nejnižší větev: v hospodě by ho nejspíš sežrali zaživa.

Pane řediteli! znělo mu v uších ironicky. Pěkný pan ředitel! Jak poslouchá! Jak poslušně cupitá pro podporučíka!

(Soubor čtyřikrát větší starého! Rovných šedesát členů! S tím se dá něco dokázat. Herci, zpěváci a muzikanti, recitátoři, každý to své a společně, klasika i nynějšek, tragédie i frašky, próza i poezie, melodramata, folklór i umělé písně a sbory, Janáček, Martinů, prostě soubor jak se sluší a patří na Poříčín. Teď s chutí a s elánem do díla, a hlavně se nenechat odradit. Zájmovou uměleckou činností sami sebe zušlechťujeme, tříbí se naše estetické cítění, díky uměním do sebe vstřebáváme hutnost života... Co může být krásnějšího?

Bylo by proto omylem, kdyby se do souboru přihlásili ti, kterým jde o pozlátko v kádrových zápisech. Taková vypočítavost by byla prznění uměleckého amatérismu.

Ještě poznámku. Žádné umění není abstraktní, každého tvůrce zrodila doba a také šedesátka v souboru žije v době přesně vymezené. Proč zrovna o tomhle? Umění vždycky usilovalo o ideál a náš socialistický dnešek má krásný ideál, a pokud se na něm objeví skvrna, neodsuzujme ho hned, nýbrž očistěme ho vlastním příkladem...

... Tak to Pleskot cítil a tak to také řekl před prvním vystoupením šedesáti. Zatleskali mu. Snad nejvíce kterýsi Kalivoda, o němž Pleskot dosud nic nevěděl. Snad nejmíň Pražák, ten jen tak, aby se neřeklo; jako když ryba pohne ploutvemi. Ale kdo by si s tím lámal hlavu, Pleskot přece neřečnil pro potlesk.

Tím více se podivil, když za ním o přestávce přišel právě Pražák:

"Soudruhu řediteli, vy jste rodilý řečník, na mou duši. Člověku připadá, že slyší vašeho otce. Než se dal na pití. Na mou duši."

Na jízlivost nebyl Pleskot připraven. "Nějaký problém?"

"Ne. Vždyť říkám - jako táta, na mou duši. Kdy přijde sklenička?"

Víc si neřekli. Jeden za druhým přidali se k nim další muži a další ženy a všichni do jednoho plánovali a těšili se.

Začátek se tedy vydařil a Pleskota blažil pocit zadostiučinění. Vyprovokovat lidi, aby vyšli ze sídlištních kukaní, myslil si Pleskot cestou domů.

Den přivřel oči a k jeho stínu se přidalo šero. Stmívalo se. V půli cesty dohonil Pleskota udýchaný Kalivoda:

"Můžu kousek s vámi?"

"Budu rád," zalhal Pleskot, protože zrovna teď mu bylo dobře samotnému. Chtěl si dnešek prožít taky uvnitř.

"Pořád myslím na vaše vystoupení. V souboru jsem už desátý rok. Od svých třinácti. Ale ještě nikdy jsem od Pražáka neslyšel názory, jako jsou ty vaše. Vy máte pravdu pravdoucí."

"Mluvil jsem o samozřejmostech."

"Každý nepovažuje samozřejmost za samozřejmou. Proto za vámi tak letím. Mám stejné názory jako vy. Mám už dost zkušeností - Pražák vás podrazí, na to vezměte jed."

Ach tak! O tohle ti jde! To je fakt, Pražák nebyl nijak nadšený. A té jízlivosti, co pro mě měl! Jako by slyšel mého tátu! Kdepak tátu, moje linie mu zkrátka nejde pod nos.

"Podívejte, nejsem donašeč," Kalivoda zase. "Ale bojím se o vás. Nevíte o Pražákovi nic. Po válce byl správcem malopoříčského zámku. Nakradl si tam spoustu věcí. Dodnes nikoho nepustí k sobě domů. Ještě v pětašedesátém chodil po městě v pruhovaném mundúru. Jenže do Terezína ho Němci zavřeli, protože ukradl hasičům naftu. Nikdy nebyl odbojář, ale do osmašedesátého seděl na okresním výboru protifašistických bojovníků. V osmašedesátém spálil legitimaci svazu československo-sovětského přátelství a postavil si na náměstí stolek. Sbíral podpisy proti internacionální pomoci Varšavské smlouvy. Sotva ovšem přišel k moci Husák, Pražák se do esčéespé přihlásil znovu. Funkci už nedostal, tak se alespoň drží souboru zájmové umělecké činnosti. Pořád chce být vidět a pořád má dlouhé prsty."

"- - - ?"

"Mně se líbí, že se Pražáka nebojíte. Máte dobré zázemí, mohl byste to Pražákovi nandat. Můžete se mnou počítat - při vás budu vždycky. Ale zázemí extrovní nemám. Jsem ještě malá ryba - člen městského výboru socialistického svazu mládeže. Co to je? To víte, naši se do politiky nikdy nehrnuli, to váš táta je jiný kabrňák."

Víc se Pleskot nedozví, Kalivoda je doma a Pleskot pokračuje v cestě sám, bez slavnosti uvnitř sebe.)

Jen vešel do hostince, byl rád, že nechal kravatu a klobouk na lípě. Aby se mu nevysmáli, raději ani nepozdravil.

Hospoda měla nízký strop, všeho všudy pět stolů bez ubrusů a hustý cigaretový kouř se tu válel jako ranní mlha. Jediní čtyři hosté sesedlí u nejzastrčenějšího stolu byli snad lapkové, snad drakobijci. S vousisky až pod samýma očima, v potrhaných kloboucích, hráli karty a mezi rty převalovali oslintané pahýlky cigaret.

Kolem stolu karbaníků pajdal čtyřicátník s levým okem skleněným a s pravým neposedně rejdícím po sklenicích. Měl na sobě sice jen rifle a tenký svetr, ale podle tužky za uchem se Pleskot dovtípil, že půjde o hostinského. Konečně, chlápek si tak i počínal: co chvíli vstrčil prst do některého z poloprázdných půllitrů a lísavě se staral:

"Nezteplalo vám to, kluci? Pijte, k ďasu, ať z toho nemáte bryndu."

Kluci však jako by ho tu nebylo, zajímali se jen o karban.

Pleskot přešlapoval u výčepního pultu a už i pochyboval, není-li vedoucí na jediné oko krátkozraký. Obslouží mě vůbec? Díky bohu, štěstí mu přálo. Brzy totiž vtrhlo dovnitř asi šestnáctileté děvče a sotva ho vedoucí spatřil, prohnul se v bocích jako ataman při tanci:

"Vítám tě, spanilá krásko! Chtěl bych mít pokoj modrý jako tvý oči!" vyzpíval, ačkoliv dívka byla hnědooká.

Děvče se zasmálo jako když zanaříká hejno hladových kuřat.

"Co si dáš, krásko? Na mě, přirození..., přirozeně..."

"Přirození se neříká. Nebuďte čuně."

"Říkám přirozeně. Jakože samozřejmě. Jakože jasan. Rum, krásko?"

"Nu. Tak jo."

"Nebo griotku?"

"Nu. Tak jo."

"Anebo vaječňák?"

"Já to nechám na vás, Míšo," řekla dívka a zase jako když hodíš kuřatům.

Nakonec z toho byla přeci jen griotka. Kráska ji naráz polkla, ohlédla se ke stolu otrhanců a vypískla, jako by chtěla překřičet tucet vlaků:

"Táto! Máš jít hned domů! Mámě kouří kamna!"

"- - -."

"Slyšíš, táto? Máš jít domů!"

"Padej. Nebo tě přefiknu," táta konečně.

"Zase se vytahuješ!" Děvče se nehnulo z místa, a zahihňajíc se, švihlo očima po vedoucím.

Míša čekal, jak to dopadne.

"Dva podporučíky," nevydržel Pleskot.

"Máš je mít, kámo," Michal nakvašeně, ani drobné nevrátil, třenice těch dvou zalahodila jeho jedinému oku.

Pleskot vyrazil zpátky domů. Byla to strašná představa domova, ale jiná pro něho v tu chvíli neexistovala. Toužil, aby se mu všechno jenom zdálo, aby se probudil a od srdce zasmál tak drsnému snu. Ovšem přát si mohl hory doly, co prožíval, to byla skutečnost; a svrchovaná.

Nebylo moci, která by zvrátila kardinální změnu v jeho životě. Nebylo ani zpovědníka, který by utišil Pleskotovo nenadálé úzko. Byl jen tento konec civilizace. Kdyby Pleskotovi ještě včera někdo vyprávěl jeho vlastní, sotva dvouhodinový příběh, pomyslil by si: Fantazíruje! Anebo: Sci-fi povídačky.

Nic z toho!

Hradiště. Poříčínsko. Šumava, 1974.

Pleskot se trpně přiloudal až k maringotce, avšak dovnitř nevstoupil. Stejně mátožně jako se vrátil z hospody, dřepl na prostřední schod pode dveřmi, aby se zaposlouchal do zvuků večera. V mokřadu mezi dvěma rybníky vyplašila kachny snad liška, snad pytlák. Čejky zanaříkaly a nebyly k utišení. Někde blízko si postěžovala sova. Pleskotovi připadalo, že ho chlácholí a byl neviděné konejšitelce vděčný. Co když pták prorokuje? A co asi? Po prvních zkušenostech se bál hádat. Jak ho deprimoval směšný a zároveň tragický kontrast jeho včerejšího přednášení a dnešní reality!

Proč to všechno?

Vždyť chtěl jenom naplnit ve skutek svou víru! A je to snad jen a jen jeho soukromá víra? Mnozí, mnozí za ni horovali. Ba stala se programem. Ta Šmeralova slova z jednadvacátého roku, ta na Pleskota zapůsobila nejsilněji ze všech slov, která kdy četl. Protože z nich čišela krása. Vznešenost.

CHCEME VYCHOVAT NOVÉHO ČLOVĚKA!

Nadchl se pro vznešené. Ale kde potom udělal chybu? Proč to dopracoval na meliorační stavbu? Mýlil se, když tvrdil, že umělecké dělničení otvírá člověku oči i pro krásné drobnosti? Že dělá krásnější celý život? Člověka samého? Kudy vede osvětářova cesta ke Šmeralovi, když ne tudy?

Byl jsem naivní, když jsem je zapřísahal: Dělejme zučku pro její podstatu, ne pro chválu, ne pro diplomy, ne pro čárku za veřejnou angažovanost! Byl jsem dětina?

Pleskot nedomyslil. Nemělo smysl znovu a znovu se týrat. Uvnitř maringotky ho nečeká nic příjemného, je třeba zachovat si síly a přežít. Krom toho - chce v prvé řadě zapomenout. Vzchopit se. Načerpat nového elánu.

(Sál je sice plný, ale reakce mizerná; jakés takés zatleskání a úšklebek z řady:

"Mají to všechno na jedno brdo. Co bydlím v Poříčíně, chodím na veřejný oslavy. Pražákovci se vystavujou s básničkama, který recitoval můj kluk už v sedmičce."

V šatnách účinkujících září pár tváří uspokojením, zbylé jsou vlažné, podmračené. I rozmrzelost rozpoznáš. Někteří uspěchanci do Pleskota tu a tam drcnou. Kalivoda jakbysmet. Mihne se kolem Pleskota a opatrnicky, ale jízlivě zašušká: "Školní družina má rozchod." -

"Vypijeme si skleničku, soudruhu Pražáku?" navrhne Pleskot.

"Proč ne."

Usadí se u stolku a Pleskot neotálí:

"Co říkáte vystoupení, soudruhu Pražáku?"

"Perfektní. To víte, víc lidí - víc práce pro mě, ale jak říkám. Když jde o zájmovou uměleckou činnost, jsem k neutahání."

"Ať se pořady neopakují. Ať jsou živé. Jinak vás zbude zase patnáct."

"Bez obav. Já mám doma pořadů! Mraky!"

"Odkud?"

"Sám jsem si je napsal. Už dřív. To víte, pilněji v mládí, snáze k stáru."

Páni drazí! Tak já lákám lidi do souboru a vůbec mě nenapadne, že Pražák táhne za jiný provaz. Tomu říká celovečerní kulturní pořad? Tomu, co recitují a zpívají děti v základní škole? Vždyť se soubor zase rozpadne! Lidi se rozutečou a zbude sotva patnáct skalních.

"Taky vám nějaké napíšu. Chcete, soudruhu Pražáku?"

"- - -!"

Až po půlnoci se vrátí Pleskot domů. V oknech je dosud světlo.

"Ty nespíš, tati?"

"Děláš mi starosti."

"- - -?"

"Byl tady Kalivoda. Moc si tě chválí. Prý s ním můžeš počítat, kdyby Pražák vyhrožoval..."

"- - -?"

"Zbyňo? Tys na kordy s Pražákem?"

"Dá se to tak říct."

"Neděláš dobře. Hleď to urovnat."

"- - -?"

"Pražákovi svítí zelená."

"- - -?"

"Doba ho potřebuje."

"Je to křivák. Oportunista. Nenáročný."

"To je jeho předností. Poslouchá, a tudíž je použitelný."

"Je to parazit, tati, škůdce. Jenom se přiživuje na poměrech."

Táta si změří syna tvrdým pohledem. Takhle o něm nemluv! luští Zbyněk. Pražák má ostré drápky.)

"Ten inkoust potřebuje buzolu! On snad zabloudil!" ozvalo se v maringotce. Vzápětí zapraskalo v lavici a rozlítly se dveře.

"Míšóó!"

"Tady jsem. Nehulákej!"

"Modlíš se, nebo co?"

Pleskot hodil Drobečkovi obě láhve. "Tady je to zápisné, tyrane."

Drobeček vyhrabal z příborníku sklenice od hořčice. Naplnil je rychleji, než se Pleskot vyzul. "Ať se ti tu líbí, Míšo!"

Napili se.

"Neboj. Se mnou je kamarád každej. Jsem citově založenej!" zaskřehotal Drobeček. "Co jsi dělal předtím? Inkousta, že jo?"

"Kulturu. V Poříčíně."

"Ale co? Co jako? Prodával jsi vstupenky?"

"Ne. Řediteloval," špitl Pleskot, a jak cudně to zaznělo!

"Vždyť jsem to říkal. Inkoust! Kdybys nebyl línej živit se jako pořádnej člověk, nestalo by se ti to. Nevím, nevím, jestli ti zavoní dělnickej peníz. Máš zkoušky na bagr?"

"Ne."

"Neboj. Budu se ti věnovat."

Drobeček dopil zbytek ve sklenici a hned nalil nanovo. "Lížeš to jako kočka mlíko, Míšo."

"Na pití moc nejsem..."

"Á, tu známe, tu naši inteligenci! Člověk aby s ní mluvil jako s díťátkem v peřince, samej titul to má, že se to na řádek nevejde, a když se to ochlastá, tancuje to nahatý na stole a šuká na hajzlíkách. Pěkná inteligence. Bičem bych ji mrskal! Aby si vážila dělníků, potvora."

Když se Drobeček znovu napil, zasnil se a v jeho obličeji se rozhostil nadhled. "Zrovna na pozemcích, který teď odvodňujeme, hospodařil Ranč Horský družstvo. Ještě před komunistama. Ten frajer, co Ranč založil, se potom ke komoušům přidal a oni si ho s sebou vozili po schůzích jako chráněný zvíře. Jako novej druh. V jednom kuse se na mě zubil z novin. Ale loni mu sklaplo. Husák mu připích Řád práce. Když to rančer oslavil a dokýbloval se s tou komunistickou bandou na Václavák, řek: Ten Šemík je můj! Měl jsem ho na Ranči, a teď si ho vezmu zpátky! A fakt na tu sochu vlez! Od tý doby rančera nevystavujou." Drobeček zkoumavě zapátral v Pleskotových očích. "Tys o něm neslyšel?"

"Slyšel," přikývl Pleskot a spolkl: To je můj táta.

Alkohol udělal své a šmírákova málomluvnost nejspíš také: Drobeček postavil poloprázdnou láhev štoku k válendě, zapnul televizi a udělal si pohodlí.

Dávali balet, pro Pleskota vždycky cosi křehoučkého. Ačkoliv Drobečkův zájem o balet byl pro něj nepochopitelný, ulevilo se mu. Jak sváteční chvíle, když mlčí ústa sebevědomého hrubce! Za plechovými stěnami maringotky sova dál vedla svou chlácholivou meditaci a jemný, pěstěný pohyb bíle oděných těl na obrazovce dobře zapadl do večerní nálady.

Drobeček nemlčel dlouho:

"Kde budeš bydlet, Míšo?"

"Kde bych bydlel? Tady."

Bílá pružná těla baletek se spojila do propletence.

"A co ty? Proč ty nejezdíš domů, Drobečku?"

"Mám to daleko. A je ti do toho prdlajs!"

Sotva balet skončil, Drobeček vypnul televizor, pootevřel okno nad válendou a jen co se vysvlékl, naposled nalil do sklenice:

"Dáš si ještě kutělok?"

"- - -?"

"Dáš si jednu na tvrdý spaní?"

"Drobečku, já s tebou nebudu popíjet. Nejsem alkoholik."

"Nonono. Abych tě nesešrotoval! Vlez jsi mi do soukromí a ještě máš hubu."

"Maringotka není tvoje soukromí. Patří melioračnímu družstvu."

"Ale já jsem tady od září! Přežil jsem tu největší mrazy!"

"Když sis zbabral život... Já v tom nejedu."

"A já? Já za to můžu, že tys naboural?"

Do koruny lípy před maringotkou se opřel vítr a v silných větvích zavrzalo. Zář měsíce přibarvila Hradiště modrou a v mokřadu pod svahem zanaříkaly kachny. Liška odspěchala s kořistí.

"Bude se mi o baletkách zdát," řekl Drobeček smířlivěji. "Ženskou jsem neměl v ruce nejmíň rok."

Pleskotovi se nezdálo vůbec nic.VYCHOVÁVÁME NOVÉHO ČLOVĚKA! smál se v něm kdosi cizí.

II.

Zabít je jako zpotvořený psy...!

Drobeček se převalil na břicho. Spi, když ti floutek hostinský pálí za starou a ještě k tomu v komplet novým paláci, který jsi vloni na podzim dostavěl.

Tak nevinně to začalo!

("Tondo? Co je to za člověka?" Lenka pokukuje na pomocníka zpoza záclony. "Je mi nějak povědomý. Už jsem ho viděla, když jsme bydlili ve Velkém Poříčí."

"To je Michal Rádl. Od minulýho týdne šenkuje na Hradišti. Chce si přivydělat, aby měl dost na alimenty, blbec skákavej. Tak jsem ho vzal, ať mi píchne se septikem."

"Opravdu ho tak potřebuješ?"

"Jako sůl. Narazil jsem na pramen. Voda vyplavila cement. Čtyřstovku, představ si! - Musíme ji pořád vybírat, dokud beton neztvrdne. Budeme se s Míšou střídat ve dne v noci."

"V noci? To ani v noci nedáš pokoj?"

"- - -!"

"Jsi pořád na stavbě! Už tři roky! Už tři roky nevím, že jsem vdaná...!"

"Čtyři," řekne Tonda. "Čtyři. Cos hlasovala pro to usnesení."

Tonda ví, jak Lenku uklidnit. Jak zbrzdit její výřečnost.

Lenka opravdu stojí, jako by ji opařil. Jindy by vypískla, že to byl nesmysl koupit parcelu mezi Malým Poříčím a Hradištěm, nesmysl stavět dům na samotě, kde i tu studnu si museli vykopat, kde ani elektrické vedení nebylo, kde...

Kdyby Lenka v sedmdesátém nehlasovala ve výboru odborů proti němu, kdyby ho nevyštvali ze sklárny, nikdy by stavět nezačal. Měli podnikový byt, senza novostavbu, do sklárny slabých dvě stě kroků, pohodlí jako málokdo.

Ale oni mu řekli, že ho ve sklárně nechtějí a Lenka hlasovala s nimi.

"Připrav Míšovi deku, ať mu není zima."

"Jenom abych ho uživila. Barák máme, ale vítr v peněžence taky."

"- - -!"

"Co nám ve Velkém Poříčí chybělo? Byt nám sklárna dala a plat jsem měla královský. Mohli jsme zůstat. Co nám tam scházelo?"

"Úcta. Nemusila jsi sem - nutil jsem tě snad? Postavil bych to i bez tebe."

"Jsem tvoje žena."

"Podle hlasování ne."

"- - -?"

"Proto si tě lidi neváží. Šklebili se ti tam do očí - utekla jsi za mnou, nemohla jsi to mezi nima vydržet. Patří ti to."

"- - -!"

"Do podzimu se nějak protlučem. Do září bude barák hotov. S Míšou možná i dřív. Podívej, jak z něho lije. Dej mu něco pít.")

Schröder rycl nohou do deky a malátně vstal. Už jsem z toho celej pako. Bože, bože!

Navlékl se do vaťáku, hlavu přikryl kšiltovkou a pustil se k rybníku pod vsí. Byly sotva tři hodiny ranní. Takhle brzo se probouzejí jen rybáři. A muži vstávající od milenek, a muži, číhající na ně.

Schröder šel velmi pomalu, velmi loudavě a nejvíc zachmuřen. Tma padala do trávy jako rozemletá zrníčka kávy. Z východní strany zívlo slunce, ale nevstalo ještě, zákmit narůžovělé žlutě rychle zmizel a do horizontu se vpila modř. Ne, štěstí pospíchavcům na Hradišti nepřeje.

Za posledním domem, pustým a se zdivem rozťatým, už zdaleka mrkly na Schrödera oči zasmušilého zákoutí hor. Rybník Studený a rybník Žabí. Sotva se k nim Schröder přiblížil, z labyrintu vrb vyskákal jelen. Nelíbilo se to ani lysce pod převislou větví, ani sluce na vedlejší enklávě, a obě hned spustily přísná lamenta.

A Schröder zlomil dva metry své výšky na zpráchnivělém pahýlu uprostřed holohlavého vršku po suti. Tady vidíš prozřetelnost stvořitelky, chlape s náladou pokleslou, a buď vítán, nepokryl-li tvé srdce škraloup. Jenom kořit se smíš a hleď, jak dokonale jsem to tu seskupila; vše živé a jenom živé, neboť není neživého. Co jsou stíny tvého smutku? Já tvořím.

("Leno, odkdy se doma šminkuješ?..."

"- - -?"

"Kdes vzala na nový kostým? Potřebuju na spongilit."

"Jiní nahodí garáž špricem a stačí jim to! Proč zrovna my musíme mít něco extra?..."

"Schröder není břídil! Ať mají špric, ať si! Já stavím Nový Samoty. Na to si nedám sáhnout."

Lenka se zhrozí:

"V tobě zůstala válka, panebože!"

"To vy pořád válčíte! Se mnou!"

"Vy! Vy! Zase to vy! Jsem tvůj nepřítel?"

Tonda skloní hlavu. Kolik je to let? Jedenáct, dvanáct? Měl zrovna službu v hotelu Hubert, pikolík, a Lenka přikvačila od vlaku nejdřív do Huberta. Novopečeně vyučená malířka skla. Do týdne nastupuje do velkopoříčské sklárny a musí s tou novotou nejprve k němu. Obejmul Leničku a uslyšel tlukot rozdováděného srdce. Jako by se chtělo protlouct, produpat, propochodovat do něho samého.

"Toni," řekla tenkrát Lenka. "Já se o tebe bojím. Máš v hospodě moc kamarádů. Zvykneš si pít. Vykašli se tady na to."

"Jak budu živ?"

"Ve sklárně potřebují zadáka. Až si to osaháš, povýšíš."

"- - -?"

"Vždycky u oběda se uvidíme."

"- - -?"

"Přidělí ti pokoj na ubytovně."

Tonda procitl ze vzpomínky. Tento dům je jeho skutečným domovem. Ne vypůjčeným, ne vyhandlovaným. Vlastním.

"Před cizím chlapem nebudu chodit v teplákách," řekla Lenka. "Michal je sympaťák. Je jako z Vojtů. Taky přišel na Šumavu, aby jí pomoh - i když až v šestapadesátým. Zůstal tu z Kladenských jediný - z pětačtyřiceti jediný. Ten kdyby ti vyprávěl... Tobě jde o Samoty, ale jemu o Poříčínsko!...")

A přece se rozednilo. Vítr smetl z oblohy všechno smetí, poznenáhlu přišlo slunce.

A tam! Tam na pěšině, kterou si tudy jelen prošlapal - Andula s Michalem! Jak stiskl Schröder zuby, jeho líce se zvedly. Floutku jeden! Ani holku pod paragrafem nenecháš na pokoji? I taková je ti dobrá? I taková jako je Andula? Pánbíček jí udělal figuru, zato na mozek mu nezbylo; drobečky jenom a tobě se zrovna taková hodí do krámu! Kladenskej parchante s modrou košilí!"

Schröder vstal a - co, coco? Místo hněvu přikradl se do něho nezvaný host: lítost. Když se vyšoural před svítáním z postele, co myšlenek měl svalnatějších než paže! Zbil by je oba! Jako zpotvořené psy by je zbil!... (Neschytal toho od Pindi a od Kikiho málo? Češi nejdou pro ránu daleko - proč si nechat líbit jejich týrání?...) Jenže i planá jabloň kvete, i plané hrozby se říkají! Bij, když tě ta špína v lidech rozesmutní a zjihneš jako děcko po výprasku. Ne, neuhodil bys...

Ti dva se zastavili pod sosnou vyšší než všechny ostatní. Míša opřel Andulu o kmen barvy jantaru a Schröder znovu uviděl svou ženu Lenku, jak spěchá, jak běží do Rádlovy náruče. Pocítil zoufání, jež vytlačilo smutek, a protože to se k chlapům nejmíň hodí, nenávist se vrátila do očí živé lidské poustevny; a vařila v nich a stekla až do pěstí...

Tak nějak podobně už bylo Schröderovi včera, když mu mistr přivedl nového šmíráka. Byl by pana exředitele zfackoval hned mezi dveřma. Nesnáší nafoukané inteligenty, kteří si myslí, že jsou chytřejší než všichni Šumaváci dohromady. Kteří jsou spokojeni sami se sebou a všechno trápení ostatních je pro ně vzduchem, a když ne, tak stejně pouze zábavou. Nesnáší ty studované tupce! Melou pořád dokola o duševnu a zatím jejich duhovnem je postavení, falešná uctivost, sebeobdiv, háklivost... Jelimánek Pleskot patří zrovna k takovým. Schröder dá krk na to, že exředitel ještě včera neráčil ani pozdravit člověčka, jako je on. Teď mu bude chutnat dělnický chleba, ale až mu doktor řekne, že je fit, umyje si líný pračičky a stydět se bude za to, že pil s nějakým Drobečkem podporučíka ze sklenice od hořčice!

Soudruh ředitel ví hovno o životě. A jako že má nóbl ksicht, kdyby tu teď stál, tekly by mu sliny mezi zubama a možná by si to s Rádlem vyměnil po dobrým, nebo po zlým...

Pod sosnou praskl zip Andulina svetru a z poustevny zaznělo:

"Vy prasata!"

Když ti dva uviděli Schödera, leknutí odehnalo vášeň. Nejrychleji se vzpamatovala Andula. V jejích kukadlech se uvelebil posměch; vyzývavý, sebevědomý až k nepochopení. Aniž by si zahalilo hrudník, děvče vypísklo:

"Čumte! Máte na co!"

Michal však měl naspěch, drapl dívčinu ruku a vlekl Andulu k vesnici. Kráska reptala, zklamána milencem strašpytlem, a udělala na Schrödera dlouhý nos:

"Jestli budete žalovat tátovi, že jsem mu nevěrná, přejedu vás trachtorem!"

Z mléčných cárů mlhy zvolna vystupovaly mechem porostlé střechy vesničky. Hradiště jako by se těžkopádným, zarputilým krokem přesouvalo k rybníku a Schröder mu vyšel naproti. Ne však cestou nejkratší, oklikou přes doubravu, a dohlédl odtud na stráň s domem bílé omítky a s nevysokým, na masivním soklu stojícím dřevěným plotem. Jeho palác, jeho vzdor, jeho Nové Samoty. Ani vzdor ani pýcha nesršely však z mužových očí. Tondovy city drásaly křivda a nedocenění... Sotva se dal ke sklářům a sotva mu po zkušební době zvýšili plat, rozhodl se: Ve sklárně se dá vydělat - dotáhnu to k píšťale, přisolí mi ještě víc a já jim oplatím zbouraný Samoty: postavím nový! Parádní, nezničitelný, ať mají vztek! Tonda je Němec, a co si umanul, za tím šel jako beran...

Jen málo domů na Poříčínsku bylo vystavěno ideou jinou, než je idea rodinného krbu. Jistěže - i Schröder má ženu a jako ona i on toužil po domově, kde vychovají dítě. Ale idea trucu opanovala jeho mysl tak neodbytně, až ta druhá se vedle ní skrčila jako nechtěné nedochůdče. Než si to stačil Schröder připustit, u krbu bylo o jednoho víc: Rádla.

Pít! Pít! K čemu je člověk na světě? Aby se trápil? Jak byl blíž a blíž maringotce, na mžik, slabě, ostýchavě vzepřela se ve Schröderovi vůle: Pít je pro slabochy! Postavil jsem barák, sám celý, jenom elektřinu mi natáhla firma. Vždyť nad to není, když nahmatáš, cos sám dokázal, a j i m naschvál.

A jaký to má všechno smysl? Vůle se hned vzdala.

A pak se Schröder přistihl, že se dívá na hodinky. Bylo půl sedmé a podporučíka prodá hostinský až v deset. Probůh, až v deset!

Schrödera upoutal žlutý gaz zabrzdivší u maringotky. Mužští vyskákali jeden po druhém: Skokan. Ras. Latinář.

Schröder, zatím se doloudající k autu, se naklonil k mistrovi:

"Sfoukni mě k felčarovi."

"Co ti je?"

"Padla na mě lenora!" vhroutil se Schröder do auta.

Jeli. Ujížděli.

Jen co měli za zády bludiště hradišťských vrbovišť roubících cestu, vycenily na Schrödera zuby kovové ornamenty dubových dveří jeho vlastního domu. Míjeli Nové Samoty. Jako se otec dívá na syna, jenž zklamal, zíral Drobeček na vznosné dílo své přičinlivosti, a dech se mu zatajil.

(Velkopoříčské ulice jako když rozkusuje tisícero stavebních sbíječek. Drnčí okna, na kterých se roztřásl i ranní chlad i sluneční svit. Popuzený Schröder otevřel oči: Co blbnou? Tak brzo! Ani dospat člověka nenechají!

Ještě rozespalý odkopl bílou deku a tak jak byl - docela nahý - přišoural se k oknu. Když odhrnul závěs, ulice zalila jeho postavu bělobou jitřního světla, a Lenka, probudivší se také, mazlivě zavrněla:

"Vykašli se na ně. Za chvíli s tím přestanou. Pojď ke mně," a protáhla se a deka se svezla po jejím bělostném těle.

Schröder sklouzl pohledem na pahorky Lenčiných ňader a dozajista by se vrátil, nebýt nové, teď už omračující síly hřmotu. Už to nebyly sbíječky - byly to tanky a blížily se. Tanků nebylo konce a pokaždé, když se ten který vyhoupl ze zátočiny před Hradištěm a mířil přes náměstí do Flosmanovy ulice, lemované podnikovými byty skláren, Schröder měl pocit, že hlavně vyšťouchnou okno, u kterého právě stojí. Ne milostná vášeň, docela obyčejný strach zatlačil mladého muže takřka do středu ložnice. Oněměle pozoroval spanilou jízdu opásovaných monster. Ty tanky jsou ruské! Oni nestrašili nadarmo - oni opravdu přišli!...!...!

Už i Lence se zdálo být toho kraválu nějak moc. Znepokojena manželovou strnulostí vstala též, přes pahorky ňader bílou oponu noční košile. Přitiskla se k Tondovým zádům, dlaně na rozložitých ramenou. "Co to je?"

"Rusáci!..."

"Vážně?" řekla Lenka a poodcupitala takřka k oknu. "To bude mít strejda Alex radost. Oni nás v tom srabu nenechali. Škoda že se toho taťka nedožil, chudák."

"No jasan. Alex už pulíruje stakany," odpovědělo jí brumendo zavilého. Ve Velkým Poříčí, a ve sklárně zvlášť, fakticky najdeš dost takových, co se i vsadili, že o n i přijdou. Že socialistický tábor zůstane tam, kde jsou ploty, a Československo nezaprodají ani revizionisté, ani oportunisté. Třídní boj na frontě mezinárodní politiky vybral si tuhle zemičku, aby rafinovanými fígly oblboval prostýho člověka, - a znovu ho obětoval mezinárodnímu imperialismu. Ve sklárně odhlasovali rezoluci, že vítají reformní směr, ale bojí se o socialistické vymoženosti. U toho ovšem Tonda nikdy nebyl - ke komoušům se nepřidal (Lenka jo!), do esčéespé nevstoupil, do odborů jo, aby na něho špatně nekoukali (Lenka ho uprosila), ale když hlasovaly pro rezoluci odbory, Tonda měl zrovna něco důležitýho a ze schůze se omluvil.

"Jdi už, ty jeden morousi!" Lenka dloubla Tondu do břicha. "Strejda je dobrý chlap. Stojí si za svým, i když si na něho vyskakujou. Ale teď mu dají pokoj. Teď bude těm křiklounům hořet koudel za prdíznou," a opatrně, s nadějí se zvedla na špičky nohou. "Zachránili naši vlast."

A když se ohlédla, vyprskla vyděšena:

"Snad nebrečíš?! Ukaž - no fakt! Co blbneš?..."

"Přepadli mou vlast...")

Co ti chybí, prosím tebe?" zamručel mistr.

"Nemoc. Co jinýho!"

Přes práh do čekárny se vhoupl Schröder sám. Měl štěstí. V místnosti, kam se došplhalo světlo po loňských šlahounech hadince, nehybně trčela jen stařenka s kostnatou tváří smrtky a hromádkou těla sesutou na židli.

"Jen pojďte dál," promluvila stará žena. "Čekám jenom na sanitku. Jedu do nemocnice. Teprv podruhý."

"A kdy poprvé, babi?"

"Když tam umřel můj muž, víte." řekla stařena. "Udupal ho kůň, víte."

Schröder mlčel.

"Měla jsem tři syny, ale pánbůh si je zavolal. Nejstaršího zastřelili Rusové. U Stalingradu, víte. Nejmladšího Poláci v Krakově. Imra žil nejdýl. Ještě dva dny po válce, víte. Přišel se domů vyspat, oholit, a bum!...!...!"

"- - -!"

"Mám ještě dceru, víte. Tý jde život k duhu. Má třetího manžela, a to je jí teprv dvaašedesát!"

Stařenčino švitoření nerozptýlilo Schröderovy chmury. Ne, babi, dneska nemám náladu.

Už se otevřely dveře ordinace, už v nich stojí starý doktor, bidlo navléknuté do bílého pláště. Kamil Řehák, mladší toho jména a příjmení.

"Pojďte dál, pojďte, človíčku."

I důvěra bývá tajemstvím reflexu a Schröder ji přijal bez zdráhání a s povděkem. "Pane Řehák, já strašně chlastám. Dejte mi na to něco."

"Hm, hm," řekl doktor Řehák a mnul si čelo, jako by z něho měl vyždímat vzpomínku na lidská bědování, a co jich už slyšel! "Taky si někdy přihnu. Ale nesmí to být poznat."

"No jo, ale já piju každej den. Od rána do večera, pane doktore."

"Čím to, že máte takový apetit?"

"Na starou přišla nemoc. Ta slepičí..."

"A jéjé! Mám v rajónu úplnou epidemii!"

"- - -?"

"Měli by vás zavřít, pane Schröder."

"- - -?!"

"Laskominy našeho libida jsou přesně seštelovaným detektorem lži! Vím, co říkám. Moderní dějiny - i to je slogan převlečeného libida. Libidum se převléká tuze rádo, zvláště když nespokojeno. Proto máme tolik řádů a světořádů, režimů a anarchie, demokracie a diktatur. Ale všechno z toho začíná i končí libidem."

Schröder nechápal. "Víte. Nemám takový školy jako vy..."

"Nepotřebujete je, Herr Schröder. K čemu taky? Stojíme si na tom úplně stejně - jenom mé libidum víc řádilo. Vám stačilo postavit Nové Samoty, není-liž pravda? Aby byly skutečně vaše, buď zlo spácháte, nebo zlo odpustíte."

"Mám školu pro čišníky. Tohle je na mě moc to... složitý."

"I není. Podívejte se na moji ordinaci. Představte si, že takhle velká je vaše psychika. A teď se koukněte na můj stůl. Tak velká je vaše vědomost z té psychiky. Zbytek ordinace - nevědomost. Tak se nedivte, že svět lidí kočíruje libido. Nemůže to být jinak. Lidská civilizace je marnost. Není to vůbec žádná civilizace."

"Pane doktore..."

"Žádné vytáčky! Společnost je marod! Kdybyste na to přišel sám, nechlastal byste, ale souložil. Pojďte sem. Nate. Psst."

Řehák otevřel zásuvku psacího stolu a vyndav půllitrovou láhev becherovky, nalil po decilitru do zkumavek na moč. "Kopněte to tam... Musíte si vybrat. Buď vám napíšu něco na cucání, a na flanděrku se nesmíte ani podívat, sic vás to rozežere zaživa... No? Nebo vám nenapíšu nic, a vy se budete kurýrovat sám. Jako do teďka. Co je lepší?"

"To druhý, pane doktore."

"A teď... Wiedersehen. Musím se podívat, jestli Šlejsová nepotřebuje sanitku černou. Aby sem ta bílá nejela zbytečně. Alles gute, Herr Schröder! Vejce moc nejezte, ale slepice mějte rád! Jsou zapomněním nevědomosti!"

I Schröder babku okoukl. Čekala na sanitku bílou. V černých důlcích jejích propadlých očí si udělala hnízda paměť.

ČÁST DRUHÁ
OČISTEC
I.

Kouř cigaret a doutníků se táhl jako lepidlo. V maringotce nebyla chvíle ticha, jedna šaškárna větší druhé provokovala bubřivé řehnění. Nic divného, kdyby se maringotka v ten moment rozpadla.

Nejbujnější byl Ras. Na lípě před pojízdným útulkem našel klobouk a kravatu. Za klobouk si strčil kopřivu, kravatu uvázal kolem pasu tak, aby mu širší konec visel přes příklopec a takto vyparáděný předváděl se k radosti ostatních.

"To víš, to je křest," zamudroval už kdoví pokolikáté a posadil si Pleskota na stůl, jako by poponesl mrkací panenku, a ne mužského.

"To by stačilo," namítl Pleskot.

"Co tě nemá! Ještě tohle!" mrkl Ras na Latináře.

Latinář podal Pleskotovi tužku a papír: Prisahambohuzesezlobitnebudujenlejjenlejjenlej, stálo tam

"Tady máš tužkus a napiš tohle slovus. Ale v jednom tahus, nesmíš zvednout tužkus od papírus. Když to nezvoráš, jsi machrus."

Pleskot nechtěl být machrus, ovšem odmítnout nebylo možno, ti tři si s ním hráli jako koťata s klubíčkem vlny nebo jako uklízečky s hadrem na podlahu. Venkoncem vypadala tahle srandička docela nevinně proti těm, které měl už za sebou. Tak ty jsi tady novej? zaradoval se Ras, když mistrův gazík odfrčel i s Drobečkem. Tak tě teda pokřtíme. Podívej! Vidíš co? Provázek! Natáhneme ho z jednoho konce boudy na druhej. Vsaď se, že nedojdeš s prstem po provázku až na konec. Vsaď se! Se zavázanýma očima ovšem! S otevřenýma by to sved každej blbec.

Tak to tedy dojdu! vsadil se Pleskot, aby se podobal (Hlavně že po něm nechtějí nic horšího!), a jen mu zavázali oči, víc než sebejistě prošel svižným krokem maringotkou napříč. Jenže na konci provázku nebyly prsty svírající konec provázku, zato nahá, vstříc mu vystrčená zadnice, a jako by vjel parní válec do skla, maringotkou se rozlétlo suché, skřípavé chechotání.

"Ještě kousek! Ještě nejsi na konci!"

První sázku Pleskot prohrál, ale troufl si ještě na druhou.

"Uzvednu v zubech tři chlapy, mladej. Aby ti bylo jasný, s kým máš tu čest! Že ne? Pch, předvedu to! Abys věděl, že nejsem vejtaha, ale Ras!"

Lehli si dva na zem nohama proti době, na ně se položil Pleskot, Ras k sobě svázal všechny tři provazem, dva spodní sevřeli Pleskotovy ruce a nohy a zatímco se Ras zakousl do provazu, jednou rukou strhl Pleskotovi kalhoty a druhou mu polil acetonovou barvou klín. A Pleskot instinktivně, vehementně vyskočil, až přizvedl i ty dva pod sebou.

Hurónský smích neměl konce.

Ach, soví vědmo, ty jedna! Pleskot zkusil vydrápat se z bryndy co nejdůstojněji:

"Proč vás dali takhle nešikovně dohromady? To nemůže Drobeček makat jinde?"

"Proč by to dělal?"

"Má to daleko domů."

"Drobeček? Vole! Má to z nás nejblíž!... Nechce se mu domů, abys věděl!"

"Proč ne?"

"Zanáší mu stará. Místní hostinskej jí pad do voka. Ty to nevíš?" - -

A teď tedy - jak se sluší a patří - do třetice sázka, navenek zase nevinná, pouhopouhé Prisahambohuzesezlobitnebudujenlejjenlej...

Ani písmenko nevynechal a cosi hustého, cosi lepkavého plazí se po Pleskotově hlavě a zas ten parní válec ve skle. To Ras polil Pleskotovu hlavu zbytkem barvy.

"Já nic, mladej, sám sis o to řek! Cos to napsal? Přísahám bohu, že se zlobit nebudu, jen lej..."

Je dokonáno. Je po křtu. Svévole víc nehladoví. Shrbený pod schodištěm maringotky snaží se Pleskot ostříhat si hlavu dohola a pro jistotu stiskne rty; když cukání v koutcích úst podezřele sílí..., sílí..., ale tak...

(Je nevyspalý; je unavený; neustále přesouvá dialogy, kombinuje epizody, s jejichž funkčností není spokojen; a pochybuje, zda scénář vůbec graduje, neustále přeškrtává, neustále píše nové a nové dialogy a zase mu tam chybí humor a zase emotivní účinek.

Náhle je schopen podívat se do své kanceláře z nadhledu. Včera tu seděl úředník s telefonem a psacím strojem, kormidlující od stolu kulturu Poříčína. Dnešní Pleskot o krok popostoupil - k tvoření. Tvořit je být přísný na sebe. Nelhat si. Pohrdat cetkami v rámech a na stužkách.

Proto jsi na dně, chce se ti spát a neposedná nespokojenost týrá myšlenky. Ale dodržel jsi slovo a přišel:

"Počkám po vystoupení v kavárně, soudruhu Pražáku."

Ze sálu jsi odešel v půlce; cos uslyšel a uviděl, znáš z minula a předminula. Před dobrými pěti měsíci jsi dal Pražákovi svůj první vlastní scénář, bylo to ovšem k ničemu; Pražák ho odložil k ledu jako cancour a nemůže ho najít, sklerotik. Neseš mu tedy jiný.

Do kavárny se trousí první členové souboru - vystoupení tedy skončilo. To vystoupení, od kterého Pleskot uprchl ke kavárenskému stolku, aby neviděl znuděné Poříčínské pokukující po hodinkách. S posledním akordem dozajista vyskočili ze židlí a hrr k východu. Honem, honem dohonit promrhaný čas. Pozvánky od městského výboru Národní fronty byly přece očíslované, před představením je vybírají uvaděčky, tak kdo z uvědomělých by si troufl nepřijít?

Na jevišti musí být život, ne šablona. Řeč z jeviště má být vlastní řečí diváků, pak budou sedět jako přikovaní a příště jich možná přijde o něco víc.

Konečně se objeví Pražák. Září a Pleskota napadne, že by mu mohl jeho spokojenost závidět: je chronická.

"Proboha, co vás to napadlo!" spráskne Pražák ruce. "Vy jste objednal celou sedmičku? To jste si měl pozvat soudruha otce. Já musím letět! Nesu váš scénář - už jsem ho našel..."

"Napsal jsem ho pro soubor."

"Holenku. Dobře vím, co to dá práce, než to jeden slepí dohromady. Ale váš... ten... ten... se souboru prostě nehodí."

"Co je to - nehodí?"

"Nemá patřičnou úroveň, soudruhu Pleskote. Soubor má politickovýchovné poslání. Uvědomte si to."

"- - -?"

"Probuďte se, mladý muži! Píše se rok tisíc devět set sedmdesát čtyři! Kontrarevoluce číhá a normalizační proces skončil jen tak naoko. Budujeme socialismus, pochopte to! O tom musíme hrát! Zpívat! Třídní nepřítel číhá. My nesmíme ochabnout! Jinak nás převálcujou..."

"Socialismus se nehraje. Socialismus se tvoří. Socialismus není slovo - život je to..."

"A není snad? Dovolte!...!"

"Ne! Néé! Vy si na socialismus jenom hrajete!"

"Podívejte, holenku, vedu soubor a píšu scénáře už přes dvacet let. Nebudete mě poučovat. Vy ne! Syn alkoholika! Laskavě si uvědomte, s kým mluvíte! Já soubor založil! Beze mne by soubor prostě nebyl! Beze mne by v Poříčíně prostě neexistovala zájmová umělecká činnost! Uvědomte si to!")

Na Hradišti se nedopočítáš dnů prosluněných a dnů podmračených. Jsou tu jen takové dny, kdy vítr a slunce namixují koktejl barev vytrysklých z nitra země: černé nejvíc a bílé nejvíc. Na výjimku je brzo, duben nedělá výjimek. Vítr už ustlal popelavé peřiny mraků, když se žlutý gaz prokousal dálkou až k maringotce.

"Uhni, inkouste!" uslyšel Pleskot a poslušně odcouval před kládami Drobečkových nohou.

Hned za Drobečkem přirázoval mistr. "Vezměte to dohola," špitl, jako by Pleskota sám polil, a trhl ramenem.

"Všechno se děje na mou vlastní žádost."

"Ve zkušební době můžete odejít. Klidně. Zdráv na duchu i na těle."

Do jaké sešlosti jsem se to dostal! To nemůže být nic jiného než trest! Ale za co?

Nebylo lepší tvořit zájmovou činnost podle gusta Pražáka? Nebylo pohodlnější pytlíkovat se v sebechvále a sebeuspokojení? Nebylo tohle všechno tisíckrát přijatelnější než dnešní trápení?

Nebylo. Přes tu hrůzu nebylo.

I když nad svým působením v Poříčíně již tisíckrát uvažoval, vracel se k němu Pleskot znovu. Proč pořád pochybuje? I nad sebou samým by pochyboval! Není to všechno jen samolibou ješitností? Nebo je od přírody svárlivý? Chybil, když prošel mládím až k víře socialistické?

Jenže - Pražák se také dovolává celku. Bez něho by v Poříčíně nebylo zájmové umělecké činnosti. Vede soubor už přes dvacet let!

"Pro čárku v kádrových spisech ho vedeš, soudruhu Pražáku!!" zasyčel Pleskot, takřka už holohlavý. "I teď bych s tebou byl na kordy! Chválíš své zásluhy a abys mohl chválit stále, podrazíš hnáty komukoliv!"

Jako když šlehne vítr do průrvy ve skále: v maringotce zahromoval mistr, ale jen tak naoko, tatínek vypeskoval hůďata za skotačinku, která se mu vlastně líbí. "Pánové, mně se tady ty lejstra nějak ztrácejí!"

"Buď bez obav. Ještě půjdeme párkrát na záchodus a nebudeš mít nicus."

"To se mýlíš, Latináři! Lejster jsou na podniku plné regály!"

Zahromoval Ras:

"Hele, majstro, budou vejplaty! Tak ať neskrblíš! Jestli nebudou v sáčku čtyři tácy, popadnu tě za pinďoura a praštím s tebou o zem!"

"No dovol! Dostal jsi ode mě někdy špatnou výplatu? No dostal?"

"Posledně to moc slavný nebylo!"

"Kluci, mějte rozum. Nemůžu vám pořád psát metry, jak mě napadne. Myslíte, že *tamti* jsou tak blbí?"

"Proto jsi mistr, abys v tom uměl chodit!" odbyl mistra Ras.

S trochou do mlýna přišel i Drobeček:

"Hele, mistře! To byl tvůj nápad přifařit mi sem toho šmíráka?!"

"Co se ti nezdá?"

"Všechno! Raději bych tu měl cigoše než inteligenta! Je s ním domluva jako s kozou tanec."

"Chvilku to přežiješ. Dlouho tu nevydrží."

"Na tom si dám záležet!"

Na to Pleskotův obličej potemněl v krajině náhle zbičované krupkami a vodou.

Kam uteče neurotik před nespavostí, před bolestmi? Má se tu léčit a zatím?... Je bezprávným zvířetem, aby ho takto tupili, haněli, deptali? Vždyť i pro takové, jako jsou ti v maringotce, psával scénáře, bádal v archivech a pořádal vystoupení. Jaký účel má tato absurdní odplata? Je v ní skryto sdělení? Má obrátit jeho život naruby?

Ačkoliv měl zelenou maringotku na krok před sebou, před nečasem se tam neschoval. Lípa opodál mu byla příjemnější.

Po nerovné zemi plkaly čůrky vody, berouce s sebou zrníčka času.

"Pojďte vy, paní, a připraví se pan Pleskot," řekla sestřička.

Pleskot se přišourá ke dveřím. NEUROLOGICKÉ ODDĚLENÍ, MUDR. ŘEHÁK, JR., přečte si na nich. Dívá se na štítek: olepený náplastí jako na spásu. Čtvrt roku má v hlavě špendlíky.

Čte a hlava bolí. Nečte, stejně bolí. Ráno vstane z postele, špendlíků je víc než včera. Odnaučil se spát.

V probdělých nocích si uvědomí, že lidský organismus vydrží jen málo. Jenže on musí, musí Pražáka přesvědčit: Jak můžeš být tak domýšlivý? Bez tebe by nebylo v Poříčíně kultury? Založil jsi tradici? Lžeš! První divadelní soubor byl německý a vznikl v roce tisíc osm set devadesát tři!

Pleskot posedle běhá po archivech. Už mu v nich vyhradili koutky, a tam pročítá uspořádaně zaprášené listy neuspořádaných fondů. Zápisy městského zastupitelstva, městské rady, kroniky, korespondenci, deníky. Co mu potají půjčí domů, opisuje dlouho přes půlnoc...

Napsal pojednání do archivu ročenky i do sborníku muzea; obojí rozdal lidem v souboru. A teď čeká, co oni na to, a hlavně, co O n na to. -

"Pane Pleskot. Pojďte dál."

Pleskot jde za sestřiččiným hlasem. Poslušně, s nadějí, neboť té míváme o to víc, o co méně víme. - -

... Když se mohl opět obléci, Řehák junior ho zasypal otázkami:

"Kolik že je vám?"

"Šestadvacet. Pryč."

"To je brzo. To je brzo. Proč se tak dřete?"

"Nedřu se."

"Jestli šetříte na auto, raději přibrzděte," řekl Řehák. "Není dobře se huntovat. Jste úplný maniak - a za pár let zřícenina. Anebo si přivydělávejte rukama..."

Pleskot vytřeštil oči:

"Nemám z toho ani korunu!"

"Proč to potom děláte? Jste tak ctižádostivý?"

"Jsem kulturní pracovník. Osvětář. To je něco jako živitel idey."

Řehák vydržel Pleskotův upřený pohled. "Pane Pleskote, ve vašem vlastním zájmu - co nejmíň duševní činnosti, choďte na vzduch, sportujte, pěstujte kytičky. Na tento recept si

vyzvedněte léky. A s tou ideou tak neobcujte. Takoví končívají v Leopoldově - nebo v Dobřanech a bývají z toho pověsti..."

Na olovnatě modrou oblohu se přikutálela světlá skvrna. Drcl do ní vítr, objevila se trhlina, a to už vichr popadl těžké plátno, aby ho nejdřív roztrhl v půli a pak se do něho opřel, až se nebem rozeběhly cáry. Nad Hradištěm se vylouplo zlatavé slunce. Potřetí počtvrté toho dne.

I dveře maringotky roztáhl vítr a rozkacený Drobeček šlehl očima po holohlavém Pleskotovi. Jako když vyrazíš čep z plné bečky:

"Co se tady flákáš, Míšo! Jdeme makat! Nebo si myslíš, že ti tu budou lítat pečený holubi do huby? To jsi měl zůstat u koryta!... Koukám, že ti nejsme dost nóbl, když radši mokneš venku! S tím dej pokoj, holenku! My držíme basu! Všichni táhnem za jeden špagát! A padáme, padáme! Očumuješ tady, a bagr promazanej nemáš."

Ty oči! Ty oči zrudlé hněvem a nenávistí!

Pleskot se bojí.

Jde po Drobečkově boku, poslušný ratlík. Když opustili ves po cestě shrbené pod hustým trnkovím, přispěchal jim naproti potok rovnější dálnice. Svárlivý pletichář nenechá v poklidu valounky na dně a jejich hašteření způsobí své: Pleskot propadl sebelítosti zrovna jako za svítání Schröder.

Přešli po můstku. Na druhém břehu jim otevřel náruč nevlídný, opuštěnému bojišti podobný kout. Na rozlehlé ploše protkané rýhami kupily se vnitřnosti otevřeného břicha země. Vzadu, na konci toho všeho, vzpínal se bagr v poduškách kontryhelu.

Dva společníci, rozezlený hromotluk a sklíčený dušezpytec, měřili dlouhými kroky operační sál a nikdo nepromluvil slova. Mokřina zápolila o bytí. Již ji zpola naučili poslušnosti, ti z maringotky, ale ještě neměli vyhráno, ještě sem nevjel pluh, natož brány, natož secí stroj. Jako každým rokem i letos nízký bodlák, posazený na kdejakém vysokém drnu, vydal se k obloze pro všechny barvy světa.

Jako každým rokem i letos blatouch vyzdobil zmokvavé prohlubně, ač dosud nesměle; jako pecky drobná poupata se krčí v listoví a jen pomalounku, obezřetně se odvažují pohlédnout výš.

Průbojněji si počíná orsej. Nebojí se ranních přímrazků a směle rozvila květy: jako by samo slunce rozhodilo po zemi hrst svých úlomků.

A tam, tam, kde se obří zub bagru zakousl do těla země, aby z něho vyrval sousto aspoň centové, tam se v nevzhledné hmotě černé rašeliny, modrého jílu a žlutého písku povalují kusy křemene, tu ruměné, tu s modravým vykládáním, jinde čistě bílé. A někde pod hnijící loňskou trávou, v pevném sevření těžkého jílu, čeká na svého nálezce jeden jediný křemínek průhledný jako báň. Bude-li mít dělník štěstí a spadne-li skleněné oko podzemských temnot k jeho nohám, jako chloubu si ho uloží k rodinným pamětihodnostem. Z křemene se stane diamant.

Jak se netěšit z jara, vylézajícího z průduchů pod tvýma nohama? Mír a melancholie zmocnily se trav, a když trav, člověka tím spíš.

"Slyšíš ho?" přetrhl Pleskot mlčení.

Drobeček zkrátil krok a otočiv se ledabyle k můstku, zavrtěl pochybovačně hlavou:

"Ne. Neslyším."

"Děláš si legraci?"

S pohledem stále slídícím ve výmolech cesty zatajil Drobeček dech a zpozorněl víc. "Nic nejede," řekl rozhodně. "Něco se ti zdálo."

"Skřivánka. Ty neslyšíš skřivánka?"

Otevřhuba Drobeček pohlédl na Pleskota jako na mentálně zpozdilého. Zbytek cesty hrál němohru.

(Někdo tiše zaklepal. Příchozí jakoby se dotýkal drahocenné relikvie a ne dveří kanceláře. O to víc se Pleskot podivil, když se dovnitř vhoupl Kalivoda:

"Jdu se jenom zeptat. Ten sborník... Můžu si ho nechat?"

Kalivoda má doprovod. Vůni chmeloviny.

"Samosebou."

"A ročenku? Muselo to dát fušku..."

"Scénáře se nehodí?"

"Hrál bych je všechny. Jenomže na mně nezáleží. Mějte se na pozoru - Pražák vypěnil."

"Krucinál! Co se Jeho Veličenstvu zase nezdá?" První kúra léků Pleskotovi pomohla, měsíc měl od bolestí pokoj, ale potom musel k Řehákovi zase.

"Pražák si myslí, že ho chcete ze souboru vyšachovat."

"Jeho pohodlnost! Jeho setrvačnost! Rutinérství! Doplácí na ně šedesát lidí!"

"Šedesát? Už je nás jen čtyřicet..."

Odpolední hřmot pod okny zesílil, akceleroval a vedral se dovnitř jako pochod padlým revolucionářům.

Jsem tedy poražen? Všechno bylo marné. Do mozku jako by se Pleskotovi zadřela tříska.

Kalivoda škytl. "Pardon. Trochu jsem si s otcem přihnul."

"Buďte rád, že si máte se svým tátou co říct."

"S vaším tátou."

"- - -?"

"Scházíme se každou středu. Tak na jedno. Na dvě. Panečku! To je klasa! To je po-li-tik!")

II.

Ono se to snadno řekne: Kdybyste souložil, tak byste nechlastal. Když to slyšíš poprvé, je to náramná legrace. Ale poruč si po půlhodině. Řehtej se tomu celý den!

Ve skleněné kabině Schröderova bagru je k nedýchání; bují tu svízel. Nezasvěcený však neuvěří: Tento poživačný pupkatec a svízel? Radúzem být nemůže a Casanovou teprv ne. Oči - červánky, ruce - chapadla přirostlá k pákám a v páky se i proměnivší...

Kabina bagru se otočila kolem své osy, lžíce vyplivla zemitý hlen a pustila se zpáteční cestou. Za bagrem si vykračuje Ras v rýze po prsa hluboké, tu a tam vyhodí lopatou hroudu či seškrábne bahno, překážející Skokanovi. Skokan se proplétá za Rasovými zády, pokládá husí krk a sem tam se ohlédne po Latináři, shůry zasypávajícímu dutou hmotu šutelinou.

Pracují a jejich klení se tříští o burácení bagru. Ovšem těch tří si Schröder vůbec nevšímá; jsou lidmi jeho zrna. Pleskot mu dráždí žluč; a nevýslovně. Když mu Schröder ukázal měrku a když ji Pleskot vrátil zpět, dekl motoru spadl šmírákovi přímo na prsty. Pěkný nemehlo! Mlít pantem, to mu v tom poříčínským kanclu určitě šlo, ale při opravdový rachotě má obě ruce levý. A když má namazat vaznice, čubrní jako sysel! Co je vazník? Co je vaznice?

Polena nemá Schröder rád. Kromě toho: Ať si prohlíží šmíráka sebedéle, ne a ne mu přijít na chuť. Co jen to je za zjevení? Ať už by byl násilník, ať třeba zženštělá třasořitka, nic z toho by Schröderovi nevadilo jako to, že Pleskot zkrátka a dobře není k přečtení. Nevíš, co od něj čekat. Rozluštil sis hovínečko mistra, srandistu Latináře, řeznickýho psa Rasa i erotomana Skokana, ale Skřivánka zaboha ne.

A ty jsi zvyklý rozluštit každýho.

(V závodní jídelně sklárny je hlava je hlava na hlavě. Někdo byl zvědav, někdo se bál nepřijít: vždyť komu dal pánbůh tolik rozumu, aby se vyznal? Když se vrátil Dubček z Moskvy, plakal v dráťáku, a Svoboda zapřísahá nedráždit, neprovokovat cizí vojska. Je po reformách. Zaplaťpánbůh, řekl ten, co je zvědav. Hlavně když nebude hůř! ten, co se bál nepřijít.

Ruský důstojník píše dějiny a ví to. Není to ledasjaký písař - tělo jako lajna, a uniforma mu sluší, a jak v ní přechází sem a tam, s rukama za zády, máš pocit, že sedíš v posluchárně vysoké školy vojenské a soudruh profesor trpělivě čeká na zpozdilce nestihnuvší první vlak. "Éto vsjo?" vybafne konečně a Alex Vojta div nenadskočí:

"Vsjo, tavaryšč. Víc jich nepřijde. Tovíte, museli do školnicy pro rebjaty..."

"Daragyje tavaryšči!" začal písař překvapivě zjihle, k neuvěření teplým basem bodrého vypravěče lidových zkazek. "Co to s námi život provádí? My, přátelé na věčné časy, tolik let

táhneme za jeden provaz při budování spravedlivé společnosti, tolik let odpíráme imperialistům vzít nám naši drahou svobodu a najednou stojíme proti sobě jako... jako... jako ti nejzavilejší nepřátelé. Proč? Není to zbytečné nedorozumění? Je! A znovu je! Musí to tak zůstat? Nemusí! A znovu nemusí! Proto jsme přišli mezi vás sem do sklárny."

"A ten samopal máš, abysme líp panimali?!" nevydržel Schröder, a tutlavý smích rozhýbal těla všech, co stihli první vlak.

"Kto éto?!" ořízl si písař tužku naostro.

"Ále... Jeden takovej...," mávl rukou Alex.

"Jsem manžel vaší neteře, pane... soudruhu Vojto," Schröder bojovně, "žádnej jeden takovej!"

Alex založil ruce do boků. Jak tam tak stál, stal se podobným písařovi, jenom ta uniforma mu chyběla a nad opaskem pod košilí jako by měl schovánu merunu. "Kurva šopa, nekaž to! Ty musíš mít pořád nějaký hlemzy! Buď rád, že si na nás našli čas."

"Oni na nás? Jsou tedy něco víc? My jsme tady doma, nebo ne? Zval je někdo z nás? I kdyby to neudělali ti poseránkové z Pragovky, pozvali by se sami. Neříkej, že to nevíš."

Alex, předseda celozávodního výboru erohá, vykulil vztekem sršící oči:

"Anton, nevidíš si do huby! Nebýt tady dneska oni, jsou tu zítra Němčouři, a máme po ptákách! Kdoví, jestli bys měl střechu nad hlavou..."

"Po ptákách? Po socialismu, že jo? Proč jste v tom jejich socialismu nezůstal v pětačtyřicátým? Všichni Vojtové, co jich na Volyni bylo, sem přifrčeli a nikdo je nemusel dvakrát přemlouvat. Frnkli jste z hosudarstva těchhle bohatýrů - a teď si s nima přihejbáte jako při mý svatbě...!"

Jídelna řvala smíchy.

Když to trvalo příliš dlouho, Lenka se prodrala špalírem židlí až k Tondovi:

"Pojď, prosím tě. Zesměšňovat vlastní rodinu... tady... to snad nemusíš!" vede muže, vytlačuje muže z jídelny, a má na krajíčku.

Alex máchl za Tondou rukou, zrudlý jako hvězda na usňové čepici. "Je to od tebe politická lumpárna!")

Věř inteligentovi, věř Pleskotovi. Bude prohnanej jako sto a jeden makak. Možná je dokonce inženýr. Nebo doktor něčeho. Ředitel v Poříčíně a píše nějaký knížečky nebo co! Takoví musejí skákat, jak se jim zapíská, a protože mají školy, myslí si při skákání svoje. To je ta největší hnusárna! Něco nějak dělat a něco jinýho si myslet! Do takovýho člověka nikdy nevidíš. Nemůžeš mu věřit! Skřivánek patří zrovna k těmhle. Napohled jelimánek - ve skutečnosti čertovo kvítko!...

Není snad podezřelý, že se vylíhnul zrovna tady? Kdo ho sem vůbec prsk? Co když je u tajných?... Nasrat! Politický řeči nevedu a od osmašedesátýho podepisuju jenom výplatní pásky.

Nejlíp udělám, když si Skřivánka nepustím k tělu. Nejlíp bude ptáčka se zbavit. Než mu skončí zkušební lhůta, řeknu mistrovi, ať ho buď propustí, nebo přesune jinam. Já se tu s ním handrkovat nebudu... Á hele - já o vlku a vlk za humny! Mistříček!

Mistr vystoupil z gazu a opatrnými kroky čápa přešel nejistým terénem. "Vypni ten kňáp, Drobe."

Ostatní se svalili do kontryhelu, pokuřovali a jenom Ras vykročil k mistrovi, rozmlouvajícímu s Drobečkem.

"Tak co, Drobe, se šmírákem spokojenej?"

"Radši bych tu měl cigoše. Kromě toho je úplně dřevěnej! Jestli nepůjde do sebe, dej mu kopačky. Jenom překáží. Já ho tu nechci."

Nejprve jsi nepoznal, zda mistr pookřál či si dělá starosti. Sotva ovšem promluvil, Schröder se dovtípil, že ani mistrovi není Skřivánek dvakrát po chuti.

"To víš, Drobečku, kancelářská krysa. Buď ho zpracuješ, nebo vyjede jako namydlený blesk. Lemply nepotřebujeme." Do posledních mistrovských slov už vpadlo čvachtání Rasových bot.

"Tak co? Jak to jde, Rasi?"

"Dobře i špatně."

"No jo, no. Co se dá dělat."

Ukázalo se, že Ras nepřišel jen tak na kus řeči; pokračoval v cestě za hromadu drenážních trubek, kde si stáhl kalhoty.

To se mistrovi hodilo:

"Mezi náma, Drobečku. Šmírák je v partaji. Bacha na něj."

"Vždyť ty taky!"

"No dobře. To je něco jinýho. To nemůžeš tak brát. On je do toho zažranej."

"Není nakonec estébák? Parchant jeden."

"Proboha, snad ne. Ale marxismus má do mozku nalitej trychtýřem. Opatrně, Drobečku. nepřepískni to."

"- - -!"

"Všichni se flákáme, tak nemůžeme jeden druhého buzerovat. Mohlo by se nám to vrátit!"

"- - -!"

"Musíme držet pohromadě. Ale jenom aby měl Pleskot pro takovou písničku dobré hlasivky. Když jsem ho sem vezl, hučel jsem do něho celou cestu. Myslíš, že si dal říct? Nerozmyslel si to! O to jde, Drobečku! Ten magor by mohl někde zpívat."

Drobeček ani tentokrát neodpověděl, a tak mistr vykřikl, aby ho všichni slyšeli:

"Hoši! Abych nezapomněl! Na podniku se upřesňujou socialistické závazky. Tak jsem vám napsal, že to tady zmáknete do prvního týdne v červenci. Tak abyste o tom věděli, kdyby se vás někdo zeptal."

"Zase závazek? K čemu? Vždyť jsi ho psal už po Novým roce. Že to zmákneme v druhým červencovým tejdnu."

"Tenhle závazek je upřesněný. Co na tom nechápete, proboha?"

Schröder mávl rukou a vlezl zpátky do bagru, přísně si změřil Pleskota. Ten byl k němu otočený zády a diskutoval o čemsi s Latinářem.

Jen ho usměrni, profousi!

Když se přikodrcal zpět i Ras, utřel ruce do modraček a s výrazem oblíbence, který ví, že se zavděčí, navrhl:

"Popadla mě lenora. Pojďme, uděláme si boudovku!"

Skokan se rozchechtal. "A zahrajem si na krále!"

"Já budu král!" udeřil se Ras do prsou.

Šli husím pochodem: Ras, Drobeček, Skokan a nakonec Pleskot s Latinářem. Gaz vykašlal páchnoucí čmoud, mistr zamával od volantu a zasmál se a... a byl to zase kašel.

III.

Šli po travnatých drnech, které se houpaly jako trampolína. Země se tvářila nevinně, ale nevěřili jí, a trychtýře, jimiž vykloktávala vodu, raději obešli širokým půlkruhem. Až před můstkem opláchli holínky v ukoptěných vlnkách a už pohodlněji, uvolněně zamířili k návsi. Nepromluvil nikdo, jen dva na konci měli energie na rozdávání.

"Nevím, nevím, Latináři, s takovým nadšením závazkus nesplníme."

"Ale splníme, mladej, splníme. Tahle stavba měla být hotova už vloni."

"Jakto, že není?"

"No tak. Nestihli jsme to. Nejsme na klíček."

"Nemáte strach z malých výplat?"

"Hovnus! Oni nám to nějak spočítají. Ať makáme, ať se flákáme, platěj nám furt stejně," odvětil Latinář a zastavil se. "Momentus, mladej! Jestli budeš moc horlivej, tak si piš, že prožiješ peklo! Chcípneš."

"Jak můžu být horlivý, když jsem úplný mamlas? Nevím, jak se co bere do ruky. Cožpak jste mě neviděl?"

"Viděl, neviděl. Děláš chybu - moc se ptáš. Proto vypadáš jako blbcus. Neptej se. Bude to vypadat, že znáš, ale jsi flinkus. To je pořád lepší než blbcus."

(Dojedli nedělní oběd a Zbyňkovi to nedalo:

"Tati? Co že je na tebe Pražák tak vysazený?"

"Dává to znát?"

"Posedle. Proč do tebe pořád rýpe?"

"Měl dostat státní vyznamenání - a já mu to zkazil... Nebylo to ze závisti. Byl jsem nalitej. Vypil jsem si v Sokolovně a pustil si hubu na špacír. Dáš si se mnou?" Pleskot senior nalil oběma. "Po obědě. Na žaludek."

Po svačině na žaludek, po večeři na žaludek, já vím. Mladší z Pleskotů si netroufl na hlasité výtky. Stejně by neměly smyslu... Táta neukormidloval svůj vzestup na Mont Everest ukojené ješitnosti - a spadl. V lihovém odéru vzpomíná na doby, kdy si ho vážili.

Napili se na žaludek. Táta rozvázal:

"Bylo to začátkem jara šestačtyřicátýho. Pražáka pasovali na národního správce malopoříčskýho zámku. Spravoval, jak mohl - ten se natahal domů věcí! Po kapsách, po taškách!... V šestačtyřicátým mu řekli, že v Malém Poříčí založili Horské pastvinářské družstvo a že zámek je pro ně jako z udělání...

Tenkrát už jsem měl v hradišťském mlýně svůj Ranč. Pražák za mnou přiběhl, jako když mu hoří koudel za zadkem. Prý ať mu půjčím koně a vůz... No, půjčil jsem. Myslel jsem si, že chce helfnout těm pastvinářům...

Pak mi bylo divné, že se nevrací. Poledne pryč, odpoledne jakbysmet - smrákat se začne co nevidět... No, sednu na kolo a že pojedu Pražákovi naproti. Jenže v zámku nebyl a doma v Poříčíně taky ne... Mordyjou, projel jsem všechny štreky, co jich tu bylo! A najdu ho - víš kde?"

"- - -?"

"Ve starém úvozu. Sbíral střepy a zahrabával je do meze. Nu, je to tak... Koně i vůz si půjčil, aby stačil odvézt, co mu padlo v zámku do oka. Jenže Pražák a kočírovat? Vždyť byl levý jako turecká šavle! Kůň se mu splašil a celé to skleněné bohatství se mu kus po kuse vysypalo. V panu správci byla táákhle malá dušička! A na koně si mi vyprd, holomek! Sám jsem si ho našel v lese, a tma byla jako v pytli!"

"Ale pak vykradl, co měl hlídat... Tys ho vlastně kryl, tati..."

"Kryl nekryl! Jednou byl národním správcem... Co bych proti němu zmohl? Měl jsem dost starostí, aby se mi Ranč nerozsypal... A potom - tenkrát se na to tak přísně nekoukalo. Ranč taky hospodařil na tom, co si sám vzal. Po válce to tak chodilo. Tomu nemůžeš rozumět.")

Jen Pleskot se ulil, a ostatní hráli na krále.

Jeden rozdal listy karet. Kdo dostal prvního krále, nalil rum do sklenky, před kým se ukázal druhý král, ten ochutnal, je-li rum k pití. Třetí karta přikázala vypít. A čtvrtá zaplať to, ať máme na nový hulákadlo.

"Jéjda, jéjda! Až přijdu domů, budu muset obdělávat starou. Když jsem nacamranej nebo když prší, starý dojde, že jsem nemakal," Skokan chtěl podle všeho jít až do podrobností, ale Ras ho utnul:

"Skřivánku, vzadu mám sulc. Skákni mi pro něj!"

"Skoč si pro něj sám."

"Ty mi ho přineseš!" vyskočil Ras. Drapl Pleskota za límec a mrštil jím tak prudce, až Pleskot narazil hlavou do stěny a sesunul se na podlahu. Pod postelí stála sklenice sulcu. Pleskot ji aportoval.

"Jsem král! Král! Kráá-ál!" zařičel Ras. "Když budu chtít, zmrskám vás tu do jednoho. Já jsem proškolenej! Já byl v lochu!"

"Mě nezmrskáš!" kuňkl Skokan. "Někdo musí odvézt mrtvoly! Půl roku jsem jezdil s pohřebákem. Potom prasklo, že nemám řidičák."

Král lidibijce však měl jiný návrh:

"Nikam se nic vozit nebude. Zakopu vás na poli."

Pleskot se odklidil na svou postel.

"Jsem král, šmíro, a štve mě, že se od nás odtahuješ!" a břink!, prázdná sklenice od sulcu minula Pleskota jen o chlup. "Zameť to!"

Neochotně zvedl se Pleskot pro smeták. Rasovi to nedalo - podrazil mu nohy - žuchlo to.

"Padavko!"

Nejspíš se i maringotka zařehnila.

Pleskot dolezl po kolenou ke dveřím. Nechal smeták smetákem, seskočil se schodů a pomalu, s důstojností, která směla být nanejvíc předstíráním, minul lípu a nechal za sebou tu trošku hradišťských chalup, smetených k sobě vzájemností nutného. Vesnička mlčela.

Neměl jsem raději zůstat v Poříčíně? Musil jsem si postavit hlavu a přít se s Pražákem? Nebylo lepší chodit do práce stejně automaticky jako do jídelny a do postele? Nebylo lepší medit si v povrchnosti?

Co je v životě cenného, když ne ideál?

Chceme vychovat nového člověka. Neboť komunismus není učením politickohospodářským. Pokud dějiny lidstva sahají, vždy povstával komunismus jako úsilí o nový celkový životní názor. Toužíme po nové organizaci duševních vztahů!

Hradišťské odpoledne nepřidalo Pleskotovi na náladě. Když na některé ze stařičkých švestek pípl strnad, i to připadalo Pleskotovi jako výsměch. Ne, odpoledne nepřidalo Pleskotovi na náladě.

Mnozí z generací se do ideálu nového člověka zamilovali. Mnozí ho jen vyřvávali hlasitými ústy. A je to tak pořád. Mám se kvůli takovým své víry zříci? Sebe sama bych opustil! Víra se nedá nabiflovat. Buď je, nebo není.

Teprve lesník vykračující v protisměru přímo k vesnici, přeťal Pleskotovy myšlenky. Vyžlovitý stromek, k němuž se slunce zachovalo macešsky, popošel blíž a spustil jeskynním hlasem:

"Dobrý den, pane. Něco hledáte?"

"Sebe sama."

"Vy jste tady koupil chalupu?"

"Flákám se na meliorační stavbě."

"Vážně?"

"Mám se legitimovat?"

Konečně se lesník pousmál. "To víte, tady v těch končinách potkáte spíš pobudu než slušného člověka." Snad aby napravil dojem, přidal: "Jestli jste tu i s manželkou, ať nechodí sama za ves. Takový divoch paroháč si troufne i na lidskou laň. Za určitých okolností."

"Nejsem ženatý."

"Jo táák. No. Přece bych se na tu legitku mrknul, když dovolíte. Pomocná stráž vébé. Majer, račte vědět."

"Nemám u sebe občanku. Jsem Pleskot. Zbyněk. Trvalé bydliště Poříčín, přechodné Hradiště, náves, maringotka. Mám třicet dva zubů a dvě varlata."

Ústa výsměšně zkřivená, dal se Pleskot vést trnkovými keři do hloubi údolí. Tu mu povýskaly vlasy třásně modřínových větévek, tu zalahodil oku kadeřavý rašeliník. Nad polem opodál se rozehrálo skřiváňčí kvarteto, leč opojná legata přivolala vzpomínku na Drobečka. Zkrátka nic a nikdo nemohl zklidnit rozkaceného Pleskota.

To tak! Ještě špehovat mě budou!

A pak se mu postavil do cesty rybník. Ve vodě se rozvalovali břichatci kapři - a jak se podobali obtloustlíku Drobečkovi! Klevety lysek - hra na krále! Dlouhonohý čáp - mistr klapklapklep.

Homole březových korun hustě seřazené do půlkruhu lákaly stínem. Neodolal jim a břízy mu zato odhalily torzo mlýna. Ztrouchnivělé mlýnské kolo zaneřáděné sprašem a trusem ptáků, vodou zahlcený náhon a prostorný dvůr, hájemství kopřiv a hluchavky. A stavení, jehož omítku už dávno strhl déšť a mráz jako banánovou slupku. Nebylo tu zamčených dveří, a Pleskot se pustil vevnitř po schodech, až pod propadlý krov. Škvírou ve střeše sklouzlo světlo a jeho žlutavá stuha se vpila do ponurého půdního příšeří. V temném koutě naproti rozsvítily děsivě bílou kočičí oči, jimž zeleň vysála tma.

"Kššc! Potvoro!" zadupal Pleskot a na zdivočelou kočku to kupodivu platilo. Černé, zrzavými pruhy žíhané zvířátko se rozeběhlo obloukem vstříc vetřelci, v půli cesty však změnilo směr a proskočilo vikýřem do džungle kopřiv.

Kde jinde si odpočinout, když ne právě u vikýře? Pleskot se posadil na trám a zavrtal pohled do krajiny. Nad zvlněným horizontem držela stráž kostrbatá kulisa lesů. Pod nimi i košaté vrby a uprostřed louky myslivecký posed, obrostlý jalovcem.

Jak podivně smrsklý byl můj život! Zažloutlé, zaprášené listy papírů ve studeném archivu, zetlelé kroniky, uspořádané krabice neuspořádaných fondů Poříčína a doma zase spisy a nejistota: Nedělám to zbytečně?...Ani setina z mé námahy neměla smysl.

(NEUROLOGICKÉ ODDĚLENÍ, MUDR. ŘEHÁK, JR.

"Pojďte." Zdravotní sestra s vyhaslým obdivem k muži, majícímu věk tak akorát, ovšem zadanému už; má totiž ideu.

Pleskot stojí před Řehákem oblečený, svlékat se už nemusí, vždyť Řehák zná jen jedno řešení:

"Podívejte, pane Pleskote, já vám nepomůžu. Sbalte to v té kanceláři, spakujte si svých pět švestek a jděte někam na vzduch. Zaměstnat ruce a vypnout mozek. Na tamto se jim vyflákněte. Stejně to nemá cenu."

Pleskot stojí, kůl vražený do země. Proč že to přišel do kulturního střediska?

Co zbylo z předsevzetí?

Ruina.

"Co vy na to, pane Pleskote?"

"Dobře, pane doktore..."

Napsáno a podepsáno. "Tak děkuji," řekne Pleskot nesmyslně. "Tak zatím. Nashle."

Řehák vyrazil za ním. V chladné chodbě položil sněhobílou ruku na Pleskotovo rameno a podivně měkkým patosem, jakým mluvívají smuteční řečníci, zašeptal, aby ozvěna nerozkřikla to tajemství:

"Nic mi do toho není... Prakticky se ani neznáme... Jenom chci říct, že si takových lidí moc, moc vážím. Pořád na to myslím, jak jste říkal morální živitel myšlenky. Pohodlnější je nechat se myšlenkou živit. Takový kdybyste byl, nikdy byste nepřišel do mé ordinace. A to by byla škoda - neměl bych z člověka takovou radost, jako mám z vás... Vydržte!"

"Přibalím si to k těm švestkám," vyklouzlo Pleskotovi.)

Jak tak zadumaně, vlastně nevědomky civěl na myslivecký posed, najednou zpozorněl. Nezdá se mu to? Posed se houpal, jako by jím cloumal vichr. Jenže po vichru nebylo ani památky a lehounký vánek kutící kolem, ten by pohnul leda pápěřím. Pleskot se neodvážil seskočit a jít blíž. Ostatně co je mu po tom, a podhradišťský kout toho má víc k obdivování.

Hned blízko mlýna stál mohutný smrk, na jehož nejspodnější větvi zakořenily v nánosu prachu a jehlic dva stromky menší a, jak se Pleskotovi zdálo, jako chlapci na tátově klíně zbožně vzhlížely ke svému idolu. Jako by příroda naschvál naaranžovala do míst Pleskotových toulek tuto alegorii. Než větev pod mladými odumře, narostou jim chůdové kořeny, zapustí v zemi a než se větev odlomí a zetlí docela, mladí už budou stát na svých nohách. Nebudou tátu potřebovat a poderou se za světlem a všemi jeho barvami. Vskutku - jedním stromkem je i Pleskot a tím druhým jeho táta zamlada. Oba se nepohodli s otci a oba si vydupali právo na vlastní cestu necestu. - -

Asi po půlhodině se na nejhořejším špryclíku pod posedem vysunuly fajfky mužských nohou, po nich trup a nakonec i hlava, a Pleskot div nespadl z vikýře. To mě podrž! Hostinský! Míša! Když se ze dna dřevěné boudy vysunula ženská lýtka, nadál se Pleskot, že konečně spatří Schröderovu ženu. Mýlil se však. Svedenou či svůdkyní je Andula.

Ti dva rychle zmizeli v doprovodu trnkových keřů a třeba i ostražitého lesníka, kdoví. Nic nebránilo, aby si na posed troufl i Pleskot. Leze po žebříku a na každé vyšší příčce mu kraj poodhalí nový půvab. A což teprve nahoře! JSEM CELÁ PO MÁMĚ! přečetl si syrové naturalistické, vyškrábané do prkna. Podle všeho byl pajdavý Míša básník helénista: LÁSKA A CHLÉB, odpověděl kajícnici.

Když slunce naposledy polaskalo střechy chalup, Pleskot teprve dorazil do vsi. Po lesníkovi ani vidu, ani slechu, zato na dvoře prvního stavení poletuje říčná Andula a cokoliv jí přijde pod ruku, hodí po bosém košiláči.

"Slečno! Proč ho bijete?"

Andula svěsila ruku, v níž třímala sekyrku, a s trochou překvapení, víc však zlostně, vyštěkla:

"Protože zlobí, syčák! Koupila jsem mu nový boty a jsou mu malý!"

Došourav se k lípě, Pleskot se choval za kmen: u boku maringotky zvrací Latinář, a hra na krále podle všeho neskončila.

IV.

Drobeček ryl nehtem do cvočků mozolů na ruce. Pod maringotkou už dobrou hodinu nabírá síly poblinkaný Latinář, a to už je čas nechat opijády, králem je Ras jako vždycky a i dnes je na to patřičně hrdý; plácá se do stehen a do hrudníku, jen to duní. Je čas skončit, aby to nedopadlo jako posledně: to se do sebe Ras s Latinářem pustili, až z nich stříkala krev.

Jenže skončit není tak snadné, kdo první vyřkne to slovo, upadne v nemilost. Ras je totiž král nad krále a vládnutí se mu nade vše líbí.

Brzy poté, co se poblinkaný Latinář přece jenom vpotácel dovnitř a řekl amenus, pomalu, pomaloučku odchlíply se dveře a dovnitř neohrabaně vlezl zavalitý listonoš s hůlkou. Událost nad jiné! Do maringotky ještě nikdy žádný pošťák nevstoupil.

"Sakra, sakra, vy si dáváte do nosu," uchechtl se listonoš, chodící spižírna tuku. "Nalejte mi taky jednu."

Drobeček mu ochotně vyhověl:

"Naleju vám dvakrát. I do druhý nohy."

"Nene. Ta druhá je dřevěná. Vlastně mám čtyři nohy, když by se to poctivě spočítalo. Jednu obyčejnou a tři protézy. Z těch dřevěných jednu do práce, jednu na svátky a třetí už je ochozená. Chtěl jsem ji prodat do bazaru, ale řekli mi, že o takový artikl není zájem," a listonoš si udělal pohodlí na nejbližší stoličce. Chvíli se přehraboval v brašně, kam přes sud břicha sotva dosáhl, až přece jen vylovil obálku. "Soudruh Zbyněk Pleskot, prosím! Máte tady psaníčko!" objel očima vyjukané obličeje. "Co je? Soudruh Pleskot."

A chlapům, jimž vlastní bujnost přerostla přes hlavu, se udělalo nanic. Samolibost má ráda jen stojaté vody, překvapení ne. Bílá obálka vplula do prohřátých tišin a může v ní být nebezpečí! Může být jen první z mnoha obálek! Skřivánek už zazpíval...

"Ten se šel někam vyvenčit," řekl Drobeček a sáhl po obálce. "Já mu to předám, šrotíme spolu."

"Nó moment!" zaváhal listonoš. "To musí být tutovka. Mně se za celý život stalo jen jednou, že jsem nedoručil poštu. Ve čtyřiačtyřicátém. Když mi granát urval nohu. Šinu si to s rozkazem a Rusáci mě zmerčili. Chválabohu, jedna noha mi zbyla a ruce taky."

"Proč o mně pochybujete?" urazil se Drobeček.

"O pochybnost nejde, pane. O spolehlivost! Nic jiného na světě nemám."

Pátrali jeden druhému v očích.

"Jste příbuzní?"

"Ne. Ale kámošové jo."

"Na život a na smrt?"

"Na život a na smrď! Jako že se Schröder jmenuju."

"Tak mi to tuhle podepište, pane Schröder," řekl listonoš. "Co doma? Pořád při starém?"

"- - -!!"

Aby působil co možná nejdůvěryhodněji, Drobeček vyprovodil pošťáka až k trojkolce. Jen nemlčet! Upovídanost lidi sbližuje! ví bagrista a dělá, co může:

"Co to máte nad volantem? Talisman?"

"Právě! Na tom provaze se oběsil můj předchůdce. To víte, zpronevěra. Lidi mu nadávali i nad rakví. Mohlo mi to srdce utrhnout. Těch šutrů, co mu naházeli do hrobu!"

Pupkáč vládl jazykem jako s činely a Drobečkovi se ulevilo, když se trojkolka konečně zhoupla po vlnách asfaltu.

"Navalte dopis!" zařičel, když vrazil do maringotky. Avšak nemusel si dělat starosti: roztržená a vyprázdněná obálka už ležela na stole. Dopis četl Ras. Potichu, podle všeho zaskočen jeho obsahem.

"Naval to sem!" udeřil Drobeček znovu, ale opilý kolega neměl pražádný respekt.

Teprve když dočetl, odstrčil Ras psaní, jako by to bylo cosi čpějícího a slizkého:

"Píše mu nějakej teplouš. Na."

Tak zvědavý býval Schröder na milostné dopisy od Lenky.

V Poříčíně 29. 4. 1974

Vážený příteli,

nepochybně Vás překvapí, že Vám píše člověk ze souboru, od něhož jste ještě na počátku roku čekal více solidarity či sebekritiky. Věřte, nic z toho není lidem v souboru cizí, chyběla jen odvaha říci svůj názor. Nedivte se. Každý věděl, jak neslušně se k Vám Pražák chová a každý se bál znepřátelit si ho.

Za tu dobu, co jste opustil Poříčín, mnoho se změnilo. Vlastně jediné, ale zásadní - Pražák již není vedoucím souboru. To bylo tak: Zúčastnili jsme se okresního festivalu s pořadem, který Pražák připravil snad před dvaceti lety pro pionýrský oddíl a se kterým se vystupovalo snad každým rokem s oprášeným průvodním slovem, aby se to nějak zaonačilo na rádoby aktuální záležitost. (Vám to nemusím líčit.) Skončili jsme neslavně - první od konce. Vyhrál to velkopoříčský Sniváček a držte se - s Vaším satirickým pásmem, které jste publikoval asi před rokem a které vám Pražák hodil pod nohy.

A soubor se najednou ozval! Ne že by chtěl jen a jen vyhrávat, ovšem pociťoval to jako křivdu na sobě. Byla z toho bouřlivá diskuze, moc bouřlivá. Pražák z ní byl celý vedle. Za celý život nebyl zvyklý, aby mu někdo odporoval. O tom jste se ostatně přesvědčil sám. Ovšem proti dvaceti lidem (víc už nás v souboru není) byl bezmocný. Spontánní oponentura mu vyrazila dech a byl schopen jediného: "Když se vám to nelíbí, nemusím to dělat!" Vzdal se nejen funkce vedoucího, ale i členství v souboru. Najednou se obešel bez toho, pro co prý žije.

Vidíte, byla to jen slova. Když nemá pravdu on, nemusí to dělat. Pražákova práce v souboru měla jediný smysl: Aby se o něm psalo, mluvilo, aby byl chválen a odměňován, aby se nasytil jeho hlad po nenahraditelnosti.

Nebudu víc rozebírat tu nepěknou kapitolu, snad jen dodám, že vedoucím souboru jsem teď já. Sáhl jsem po Vašich humorných jednoaktovkách a vyhrál jsem se svým souborem krajskou přehlídku malých divadelních forem. Jako režisér bych přivítal, kdybyste přišel na několik našich zkoušek. Uzdravte se a vraťte se mezi nás. Z kuolárů (od Vašeho otce) jsem se doslechl, že jsem horký kandidát na funkci ředitele kulturního střediska. Potom byste mohl vést můj soubor Vy.

S přátelským pozdravem

Josef Kalivoda

P. S. Zkoušky jsem přehodil na středy a soboty.

Schröder si sáhl na krk a bylo mu, jako by polkl osinu. Dvakrát přelouskl dopis. Ne, nevidí špatně, je to tam černý na bílým. Kdo vlastně Pleskot je? Vždyť o něm vím prdlajs. Jenom se dohaduju! Tady ten Kalivoda musí znát Pleskota sakramentsky dobře. A musí ho mít rád, když mu takhle píše. Že bych Skřivanovi křivdil?

Schröder moc dobře ví, jak s člověkem zamává křivda a nevděk. Vždyť kvůli tomu nechal manželku manželkou, dům domem a zašil se sem. Všechno to strčil pod frňák kníratýmu, ušmajdanýmu, jednookýmu Kladeňákovi; bůhví před čím se na Šumavě schovává!...

Pleskotovi nebylo ani v sedmdesátém hůř...

(Konečně mu poslali Husákovu fotku. Alex Vojta zmačkal tu Dubčekovu a hodil ji do koše. Nová fotka sedla přesně do rámu - spokojený Vojta ji hned pověsil na skobu za svými zády. Místa za předsednickým stolem přirostla Vojtovi k srdci. Doposud je předsedou celozávodního výboru erohá, ale už přes týden ví, že okresní výbor strany ho doporučil do funkce předsedy základní organizace káesčé ve sklárně: za zásadový postoj ve složité situaci strany a republiky. Alex nezaváhá!

Kdyby byl živ Alexův mladší bratr Jan, Lenčin táta, prodebatil bys ním Alex večerů k nespočítání! Jako tolikrát od těch dob, kdy v jedenapadesátém a první ze všech a úplně dobrovolně vstoupili do jézetdé a nehleděli na třiadvacet hektarů polí a luk, šestnáct dojnic a dva valachy. Ostatní Volyňáci jim nemohli přijít na jméno, do očí jim naplili, ale Vojtové věděli své: ta kolektivizace vesnice, to združstevňování, ta marxisticko leninská výstavba spravedlivého socialistického uspořádání společnosti se proklikatila až sem, na Poříčínsko. Oni vlastně neopustili Sovětský svaz z politických důvodů. Nespálit jim Vasilovi kumpáni stavení, kdoví jestli by se nechali vyhecovat. Ale bylo to tak lákavé - hospodářství jim vzal Stalin a tátu s mámou poslal na Sibiř, o nejstaršího bráchu je připravila německá steč a Vasilevci o to poslední z posledního - o došky nad hlavou. Vojtové, Alex a Jan, si zvykli v kolchoze, mládí si zvyká lépe, oplakali tátu i mámu i bratra, protože mládí se vypláče líp. Ale když shořelo stavení, sami nevěděli, co je zlomilo víc: smrduté spáleniště, nebo pábení staré vlasti jejich prabáby. Vlast se lísala: Vrahové Evropy konečně dosáhli svého, půjdou ze Sudet domů do Říše a dvory pod horami čekají na dobré české hospodáře. -

Jenomže Poříčínsko a volyňská gubernie, Velké Poříčí a Rovno, to je přece jenom rozdíl... Hory ohnuly záda jim i ženským a když Gottwald trumfnul Beneše, Alex Vojta vyšel před statek po Spitzovi a měřil očima polní cestu: brzy, brzy přijedou komisaři a agitátoři a všichni budou mít červený pěticípý odznak a až mu začnou vysvětlovat pokrokové přednosti společného hospodaření, položí na stůl nabitou pistoli... Češi nemají Sibiř, ale nápady ano.

"Buď zdráv, strejdo!" přihrnula se Lenka - o dobrou půlhodinu dřív, holka zlatá!

"Čest! Máš nějak naspěch..."

"Ále vždyť víš. Zase jsme se doma porafali. Zase to jeho bolestínství! Už se mi to zajídá..."

"Hlavně že víš, ke komu patříš, holka nešťastná! *Jeho* sis neměla nikdy brát. Takovej zavilej Němčour! Hlavně nechvátej s dětma. Kdyby se vám manželství rozhasilo, ať z toho nejsou následky na celej život..."

Lenka připnula za roh předsednického stolu cíp karmínové látky a s rolí pak obešla celý stůl. "Ať nám nejsou vidět nohy," řekla, přišpendlujíc metr po metru. "Ať je to důstojné. Přeci jenom - moje první schůze ve funkci..."

"Jsem rád, že ti tu kulturní referentku přišili... Já už si předsedování erohá moc neužiju, holka zlatá. Partaj mě chce za předsedu..."

"No vidíš! Bezva!... Koho taky jiného? Tak rovnou páteř nemá v Poříčí nikdo... Škoda, že se toho nedožil taťka...," Lenka zkousla cíp kapesníku. Lenka věří na osud a ne a ne porozumět, co že si to ten osud umanul. Proč musel táta umřít?... Nejlepší pracovník živočišné výroby, sám řidič předsedy jézetdé ho vezl na ruzyňské letiště a hned za Poříčínem vjel pod náklaďák... Co chtěl osud říct? Zlí jazykové si špitají, že ho osud na studie do Sovětského svazu nepustil, aby neměl moc rozumu, až se vrátí... Ne, neodpustili mu, že se dal do družstva první...

Alex otevřel okno a příjemně chladný dech horského jara pročísl myšlenky obou z rodu Vojtů. "Už jdou," řekl Alex, spatřiv dělníky i techniky, jimž skončila dopolední. "Neví, čí jsou. Kurňa šopa! Musíme jim pomoct z toho bordelu, co mají v hlavách. Jsou jako to těsto - potřebují pořádně prohňácat a pak uválet."

A dál mlčky hleděli do krajiny, na mapě pojmenované Šumava. Nedbali názvu. Tu krajinu ozdobili si přívlastkem vojtovská a sžili se s ní bytostně: je to krajina jejich sebepoznání a jejich síly. Krajina prostor, jímž prorostl jejich duševní život.

Odboráři se sešli do půlhodiny. První schůze po pádu Dubčeka začala.)

Schröder by si do konce života vyčítal, kdyby způsobil někomu trápení, jaké má sám. Ovšem... co když to už udělal?

"Co koukáš jako do džbánu?" vyrazil ze sebe Ras. Nejspíš i on si dělal výčitky.

"Do toho dopisu nám nic nebylo."

"Vždyť jsi ho nemusel číst!"

"Jenže tys ho otevřel, Rasi!"

"Jenom jsem tě předběh. Taky bys to udělal!"

Schröder zasunul dopis do obálky a tu vstrčil pod přehoz Pleskotovy postele.

Z lípy popadalo něco nedožloutlých kuliček květů, před maringotku přihekal gaz a mistr vykřikl, sotva vyskočil z auta:

"Jedeme fofrem! Mám doma rachotu! Panejo! Tady se zase chlastalo! Vsadím se, že jste mi nenechali ani kapku. Padáme, padáme! Pátek malá sobota, dělnická třído!"

Latinář jen čirou náhodou našel hodinové ručičky:

"Ještě ne. Ještě máme půl hodiny časus! Dodržuju pracovní dobus!" a znovu si přihnul.

"Nó," protáhl mistr, "málo platné, slovo vzdělance je slovo vzdělance."

Polichocený Latináři máchl rezolutně rukou, jako by chtěl kolemstojící smést z podlahy. "Tohle všechno jsou primitivové. Já mám řemeslo!"

"Co? Cóó! Pojď ven. Ven, povídám! Ukážu ti primitiva!" Ras vyskočil jako z rozpálené plotny, aby vytáhl náfuku z maringotky. Když se mu to podařilo, Latinář se skutálel se schodů jako hadrový paňáca.

A bylo zle. Pustili se do sebe, středověcí válečníci, lopaty místo halaparten. Hliníkový plech a dřevěné násady o sebe třískaly, až zaléhalo v uších a mráz běhal po zádech. Nikdo si nenechal ujít klání titánů, všichni do jednoho vyvrávorali před maringotku. Všichni se ovšem i báli a pozorovali líté zápolení z uctivé vzdálenosti. Jen mistr šel na to od lesa: skočil do auta, poodjel z ohniska boje a za sklem komentoval vzrušující podívanou.

"Jejda! Ta sedla! Jejda - ta voní!"

Nebo:

"Ty mu dáváš. Auvejauvej! Ty mu dáváš! Ten oslepne."

Anebo:

"Další pracovní úraz! Plastická operace!"

Rvačka nemá konce. Potem zmáčenými košilemi a sedřenou kůží prosakuje krev. Tumáš, primitive! Tumáš, vejtaho! A na pažích pštrosí vejce svalů a v pase ojetou pneumatiku tuku. Já mám řemeslo!, já byl v lochu!

A přece, přece jeden rozumný. Skokan kupodivu:

"Vyserte se na to. Máme padla, sekáči. Říkám, serte na to."

Sekáči toho měli dost, polevili ochotně, ale zase ne naráz. - -

A odjeli a Schröder zůstal sám.

Zase přečetl dopis pro Pleskota a zase ho hodil na polštář. To jsme neměli dělat! Neměli jsme ten dopis číst! Já blb podezíravej! Skřivánek je na tom stejně jako já - někdo s ním vymet.

Schröder se sklonil pro nedopitou láhev rumu, a když ji dopil, prázdnou vyhodil oknem. Postavil dům od základů až po střechu takřka sám, a přesto má tak neútulný domov. Maringotku, kde se na elektrickém radiátoru odpařuje voda a pot z pracovních rukavic, z ponožek a bot. Deky na postelích i matrace čpí špínou a rozlitým pivem, z povlaků tu a tam propálených cítíš kouř cigaret a doutníků. Nuzný útulek; do takového se uchýlí jen dobrovolník.

Vrátil se Pleskot. Vešel bez pozdravu, na čele vrásky jako pukliny. Mlčky otevřel konzervu, ani ji neohřál, a pustil se do jídla.

"Kdes chodil?" Vina nedala Schröderovi pokoje. I Míšu si odpustil, i Skřivánka.

"Venku."

"Viděls jelena?"

"Ne."

"Člověče! To si nesmíš nechat ujít! Musíš vyrazit brzo ráno! Tak po třetí."

"Někdy to zkusím."

A zase mlčeli, bylo však na Pleskotovi, aby splatil dluh. "Krásně tam voní vzduch."

Ještě před hodinou, ještě před dopisem by se Schröder s Pleskotem nemazlil. Řekl by: "Přetáhnu tě lopatou a uvidíš, jak zavoníš, Skřivánku!" V hodině se ovšem mnoho změní. "Mně už to nepřijde. Jsem zvyklej."

Když Pleskot dojedl, svlékl se do trika a natáhl se na postel. V psí boudě chce jen spát, nic jiného! Jak se obrátil na bok, zazdálo se mu, jako by na polštáři zašustil papír. Odkryl přehoz a uviděl otevřenou obálku se svým jménem.

V Schröderovi by se krve nedořezal. Najednou měl z Pleskota nahnáno.

Pleskot však nepromluvil.

V.

Do smrkových kmenů zabušil lomoz. Světélkující housenka uhání krajem vlnitými pohyby těla, vstřebávána magickou mocí denního světla. Ještě vstanou kovaříci, ještě si vybere šoupálek první kmen, a bude po všem. Rozední se. První ranní vlak minul Hradiště a Hradiště hned zapomnělo.

Ještě že vlaky v Hradišti nestaví, ještě že vedou koleje hodně, hodně daleko od mlýna, jinak by Pleskot naskočil do vagonu a nechal se unášet dálkou. Pryč, pryč odtud, kde není civilizace, pryč odtamtud, kde je civilizace; kam že to vlastně?

Pleskot si zoufal. Kam se podít? V Poříčíně jsem zkrachoval, ani to málo nedokázal a ještě si tam pocuchal zdraví. Na Hradišti se bojím vylézt ráno z postele, před těmi burany se nemůžeš ani do kapesníku vysmrkat. (No jo! Inteligent!)

Pleskot si připadal osamělý a snad právě proto ho tak mocně přitahoval opuštěný mlýn. I teď seděl ve vikýři, i teď se houpal myslivecký posed naproti, ač vítr nezafoukal. Na to už si Pleskot zvykl, ti dva na posedu vůbec nerušili. On a Michal s Andulou tu byli něčím samozřejmým, co neudivilo, ani nepřekvapilo. Když Michal ochutnal lásku a chléb a Andula po mámě musela domů, posečkal Pleskot, až se gurmán vynoří z jícnu úvozu pod samou vsí, a sám seskočil z vikýře, vydav se stejným směrem. Hodinky by si mohl nařizovat podle těch dvou: v maringotce byl vždycky na sedmou..

Jitro se rozvilo do zlatova a obtisk jeho třpytu vyzdobil okna chalup.

Ve dvoře při pokraji vesnice pohansky láteří Andula, honíce mladšího bratra kolem studny. Hází po něm, co jí přijde pod ruku a chlapeček bečí jako hladové kůzle. No, nezastaň se ho:

"Slečno Ančo! Slečno Ančo? Není vám toho kluka líto?"

"Bodejť by bylo! Vyměnila jsem nový boty a jsou mu velký! Jestli budete žalovat, přejedu vás trachtorem!"

Jakmile zmáčkl kliku maringotky, připadalo Pleskotovi, že vstoupil do udírny. Dělníkům nevadilo, že na sebe takřka nevidí, ve vzduchu visela hádka. Nejrázněji se počínal Latinář:

"Brblejte si, jak chcete, já říkám, že se nám to neztratí! Aspoň mně ne! Kluk půjde za pár do učení, moc se mu hodí, že táta bude v novinách."

"V novinách, jo? V závodním měsíčníku, ty moulo! Myslíš, že to budou číst nějaký potentáti?" namítl Ras.

"To nikdy nevíš! Náhodus je vůlus."

"Kluci," ohrnul Skokan nos, "jste fakt padlí na hlavu? Chcete být slavní a nevíte, že je to vlastně průšvih. Vždyť se nám budou všichni smát. Budou si z nás dělat šoufky!... Já bych sem toho redaktora nepustil! Pojďme k bagru, budeme chvíli makat a tomu redaktorovi řekneme, že nemáme na kecání čas. Kdo je pro?" zeptal se a s nadějí první zvedl ruku. Nikdo se nepřidal. Ať hledal Skokan jak chtěl, podpora žádná. Naopak, Ras zaťal pěsti:

"Mně se nikdo tlemit nebude! Jinak...!"

"Nohy mně bolí jako psa. Makat dneska nepůjdem," přidal se Latinář. "No co! Jedna beseda neuškodí. Tu vydržíme."

Bylo rozhodnuto. Mužští se pustili do svačin a Pleskot, protáhnuvší se mezi nimi, je mlčky pozoroval ze své postele. Sem že přijde redaktor závodního časopisu? To může být věc! Tady

je o čem psát! Polovina pracovní doby prozahálená, utopená v pivu a rumu! Nu, redaktore, jsem zvědavý, jaký jsi kabrňák! To bude švanda, až se ti peciválové, vykukové povedení dočtou, co jsou zač, a sklapne jim!

Jedna věc Pleskota překvapila. Drobeček ani nehlesl: jako by se ho čekaná na významného hosta vůbec netýkala! Ležel na posteli, kouřil a civěl na zšedlý strop. Tu a tam se napil čaje s rumem a pak stejná poloha, ticho a mrtvolná netečnost.

Když se venku ozval motor přijíždějícího auta, všichni se lekli a kvapně uklidili zbytek svačin. Jeden po druhém zčervenali dělníci vzrušením, tváříce se nepřirozeně vážně, důležitě.

Venku se rozlehl krákoravý zpěv. "Jéde, jéde poštovský panáček, jéde, jéde poštovský pán..." Do maringotky se vlomil otylý invalida v pošťáckém:

"Budiž vám země lehká, drazí přátelé! Jsem tu zas. Nesu vám novinu. Představte si, já tu ochozenou nohu nakonec udal!"

"Táák? Bazárus?"

"Ne. Kamarádovi, co dělá v jézetďácké dílně. Udělá si z ní sedátko, aby vyhrál sázku. Ten vykuk se vsadil, že bude při práci sedět a stát zároveň."

Pošťák se plácl do sudu břicha, ale nikoho to nerozveselilo. Kdekdo myslil na redaktora. Jak se mluví s takovým člověkem? Udělat chybu, kecnout nějakou kravinu, dojem je v trapu! Achichouvej, dostat se do novin, to není jen tak! Redaktor je dokonce inženýr...!

Listonoš se dodatečně plácl i do stehna a opět marně. Nikdo se mu nevěnoval. Začal chápat, že něco není v pořádku, že zřejmě i překáží, a tak si odfrkl:

"Proč jsem vlastně přišel, drazí přátelé. Soudruh Pleskot, prosím. Je tady? Dostal jste posledně to rekomando? Nezastih jsem vás."

"Dostal. Je to v pořádku."

"Radši se přesvědčím. To víte. Ve válce víte, kdo je váš nepřítel. Zato dneska? Nikdo a každý."

"Dopis jsem dostal."

Ostatní upřeli na Pleskota pátravý pohled: tu zaprosila bázeň, tu pohrozilo varování. Pleskot ničeho nedbal. Nasákl apatií jako země vodou. Už čtrnáct dní nediktuje svému času, spíš se jím dává vléci. Čas ho za sebou táhne den po dni bez radosti i beze smutku.

"Nashle, drazí přátelé!" tlesklo ode dveří. "Dneska s váma není pokec. Máte to tu nějak řídké."

"- - -!"

"Hej, vy tam na té posteli. Soudruhu Pleskote! Můžete?"

Pleskot ukázal na sebe, pak na pošťáka: nechápal. Oč tu běží? Říkám, že jsem dopis dostal.

"Já?"

"No."

Venku zašelestilo lipové listoví. Na poduškách pampeliškových květů hráli na honěnou čmeláci.

"Nic mi do toho není," zašelestilo v šafránozubých ústech pošťáka, "ale vyptávala se na vás státní. Jestli někam netelefonujete - jestli vám chodí nějaká psaníčka - kam píšete vy... No. Já jenom tak. Abyste nepřišel o nohu."

"- - -?"

"Vy se znáte s Bystroočkem?"

"- - -?"

"Myslím s hajným. Co jste mu to vybreptal?"

"Nic... Potkal jsem ho jen jednou. Na procházce."

"Procházejte se jinde - jestli můžu radit. Nebo vůbec. To by bylo vůbec nejrozumnější."

(Klisna dodýchala. Nikdo z nich, nikdo z těch sedmi neměl to srdce zastřelit ji. Spíš čekali na zázrak: Snivá se přece vzchopí a ještě doorá těch pár hektarů za mlýnem. Karel Pleskot byl mrzutý už od samého poledne. Píchl se do lýtka zaprasenými vidlemi a zrovna když vykydal a podojil a našel si chvíli, aby dezinfikoval ránu špiritusem, kde se vzal tu se vzal táta a obul se do něho:

"Jsi kost a kůže... Ještě tě to nepřestalo bavit, komunarde? Máma nemůže na nohy a já sám na všechno..."

"Máš čeledína."

"Utek! I s děvečkou..."

"Přidej se k nám - dej se do Ranče. Nakonec to tak stejně dopadne. Nezbude ti nic jinýho."

"Karle, propánakrále,co ti to vlezlo do palice?! Nefantazíruj! Vykašli se na nějakej Ranč! Doma máš dvůr a třicet hektarů - vždyť to bude tvoje..."

"Bude to Ranče, táto... Ty si to nechceš připustit, ale u nás budou kolchozy. Kolchoz - to je pokrok! Selskýmu trmácení odzvonil umíráček, táto..."

"Karle... Máma dlouho nebude."

"- - -!"

"Ani já ne..."

"- - -!"

"To mi vůbec nic neřekneš?"

"Dej se do Ranče."

"Říkám ti, že máma má na kahánku! Vypiplala tě! Život ti dala!... Ty jí tam necháš udřenou?"

Karel, utrmácený a nervózní, se na tátu osopil:

"To od tebe není fér, takový citovky! To grunt mámu strhal! Udřela se na něm. To tobě je jedno, že se ztrácí před očima. Hlavně že budete mít včas zaseto!... Máma je druhá děvečka a já už nechci být tvým čeledínem!... Jedině proto jsem tady ve mlejně! V družstvu! Na Ranči!"

V houstnoucím šeru ztěžkly i rozjitřené city. Oba Pleskotové si hleděli do očí. Smutek nesouznění je svázal.

"Byl jsem na tebe moc měkkej?" řekl starší z Pleskotů. "Jiným klukům stačila první obecná, jenom já musel mít extra kluka! Poříčínská měšťanka tě zkazila. Moc jsi čet. Teď sklízím - nic ti není svatý. Ani táty s mámou si neváží - necháš je chcípnout jako tady tu kobylu!"

Mladší z Pleskotů svěsil hlavu,aby se nemusil dívat na tátu. Musil by na něj vychrstnout všechnu úzkost, co jí jen skrýval:

"Domluvili jste se na nás! Všichni, co vás v Poříčí je! Když jsem chtěl Snivou podkovat, kovář po mě hodil kladivem. Zabouch mi vrata před nosem! Když jsme potřebovali opravit radlice, no jen se podívej, s čím oráme!, a když jsem stál s pluhem před kovárnou a div si nekleknul, kovář mi plivl pod nohy. Jako prašivýmu... Pro bolševický pošuky nic dělat nebude!... No řekni - půjčíš nám pluh? Máš zasetou jařinu - my ještě nedoorali... Tak půjč! Nezasejeme včas, hospodáři, tebe to neštve? Ty se na to můžeš dívat bez lítosti?...

"Není to můj grunt," otřásl se starší z Pleskotů. Mladší zapomněl na ránu v noze a zašermoval rukou:

"No právě! To je ten rozdíl mezi náma! Mezi sedlákem a Rančem."

Utahaný, rozmrzelý synovým odporem, otec si odplivl:

"Tak já to mámě řeknu! Koho přivedla na svět! Takovýho... takovýho...")

Po trojkolce a po čmelácích se slehla zem.

Studený průvan rozhrnul vydýchaný vzduch. Konečně je tady!

Na práh plechového domova vyhopkal elegán v kostkovaném saku a s pestrou kravatou, s kulatým obličejem nad ní a s provázky už zšedlých vlasů. Dobrácky se usmál a zahlaholil:

"Já vás zdravím, soudruzi! Já jsem inženýr Horký! Já tu budu dělat reportáž!"

(Snivá táhla pluh bez podkovy a noha se jí podebrala. Veterináře nikdy nezastihli doma a na vzkazy nedbal. Snivá dostala otravu. Sotva ji před týdnem zakopali, už se na ně přivalila další pohroma. Vlastně přijela autem - pan sekční šéf Kotík osobně!...

"Kriste na nebi, mládeži zatrolená!... Co to tady vyvádíte? Který z vás je ten "soudruh" Pleskot?"

"Já!" Karel naštvaně. Takový panák městský a mluví s náma jako s galérkou!

"To nemůžete, brachu! Takové politické škody jste nadělali! Ihned to tady rozpusťte!..."

"Ani mě nenapadne!"

Zbylých sedm tváří jako by se jí řeč vůbec netýkala. Polský páreček, co utekl z vlaku smrti, cikán a dva párečky české - vzaly roha ze selského, už nechtěly posluhovat jako ty koně... Kdyby ovšem věděly, že na Ranči se nadřou víc než spřežení, nikdy by do toho nešly. Stydí se utéct - čekají na jiného, aby oni nebyli těmi prvními.

Pleskot to ví. Když teď řekne tak dobrá, rozpustíme to, slehne se po všech zem. Jenže Pleskot to neudělá - zbylí jsou ve výhodě, mají kam jít (do světa!), jediný on je místní: zabral snad mlýn, aby si vyvzdoroval posměšky a pohrdání? Aby dennodenně znovu poslouchal tátova kázání a mámin nářek na nevděk? Kdyby vloni Karel věděl, do čeho jde, nikdy by nezačal... Víra ve vlastní neomylnost, v ideu kolchozu mu užuž zláme vaz. Ale on j i m tu radost neudělá... Snivá pošla a Karel s Poláky táhli pluh místo ní. Co chvíli musí kopnout tu do té, tu do tamté radlice, aby se srovnala, brečet se Karlovi chce, každému z nich se chce bulit, ale nikdo nezačne první. Mají na hlavách kovbojské klobouky a cikán-indián Fedko čelenku s jestřábími brky. Klukovské a holčičí hry probudivší se z narkózy: zdrhly hospodářům ze stájí i nadlidem z koncentráků, schovali se do hry na kolchoz a - zase jsou v narkóze.

"Musíte to rozpustit, brachu! Podívejte, co o vás píší..." Sekční šéf rozbalil uzlíček novin a zamával jím, jako by chtěl vyvětrat zatuchlý pach liter. "No. Třeba tady. Čtěte..." Snad měl pochybnosti o Pleskotově gramotnosti, snad chtěl mít jistotu, že článek bude jaksepatří pochopen, sám zadeklamoval, a s náležitou ironií:

"Komunističtí nadšenci a snílkové na Poříčínsku se utrhli z řetězu: OSM z nich zabralo půdu po nešťastníkovi, který si sáhl na život, a že začnou hospodařit. Ne ovšem podle rozumu českého hospodáře, ale po kolchoznicku! A jak jim to jde? Sodomité se zabydlili ve mlýně a k práci mají takovou chuť, že dosud nestihli ani zorat! Že jim utekly agrotechnické lhůty - to jaksi není na škodu!

Hospodáři, kteří na Poříčínsku osídlili a dosud osidlují opuštěné dvory, mají jistě dost svého rozumu a na nějaké východní vzory nedají. Slovanská vzájemnost má své meze!"

"Chápete, co jste způsobili? Mládeži nezodpovědná! My potřebujeme pohraničí osídlit a ne odradit lidi takovým strašákem!... Okamžitě to tady rozpusťte!"

Karel zaťal pěsti. "Přes mou mrtvolu!" blýskl výhrůžnýma očima. "My nejsme o nic horší než sedláci! Vyrostli jsme mezi dobytkem, brachu!... Nejezděte sem špačkovat, ale udělejte pro nás něco! Potřebujeme traktor! Od podzimu o něj prosím! Zaplatíme ho! Potřebujeme pluh a

samovaz, brachu! Jenže když pošle objednávku Ranč, ztratí se cestou! Přednost mají statkáři, mládeži zatrolená!"

Zrudlý, sádelnatým potem zalitý Kotík zalapal po dechu a směšně capkal pozpátku k autu, div se nevyzul z bot. Ranč přežil jaro i léto a na podzim šestačtyřicátého ho přejmenovali na Horské pastvinářské družstvo Ranč. Ne ledasjaké družstvo. Předběhlo dobu i své jmenovce. Osmačtyřicátý Pleskotovi požehnal. V devětačtyřicátém zemřel táta a máma vstoupila do Ranče. V padesátém spálili klobouky i indiánskou čelenku po Fedkovi (na Tři krále vzal roha!) a usnesli se křtít. Z Ranče se stalo Jednotné zemědělské družstvo Vítězný Únor v Hradišti.)

VI.

Bylo to v pětačtyřicátém. Ve mlýně za rybníkem stáli u okna mlynář se synem. "Vidíš je? Půjdou přes čáru!" zasyčel starý. "Podívej, jak se pod těma kuframa prohejbají! Ti šmejkají zlato! Vezmi kulovnici - provětrej jim šosy! Bez kufrů se jim půjde líp."

Mladý šel. Český svině - Německý prasata? Nevěděl a ani nemusel křiknout, protože před hladovou hlavní zvedneme ruce, v očích barvu nářku. Starému se líbí, co vidí a srdce mu buší radostí. Kluk je chlapík! Kluk je po mně!

A potom prásk...!

Proboha, co to kluk vyvádí?! Aby tak někoho zabil! To by bylo zle! Starý hupnul do dřeváků a hajdy do sadu. V předjarním pažitu čtyři kufry se suchary a konzervami a mladý bez pušky a bez obličeje.

Na dávnou pověst myslil Drobeček právě teď, když ťapali všichni svorně i s redaktorem k bagru. Proč zrovna na ni? Proč zrovna tu si připomenul? Nelíbilo se mu, jak chlapi baží po svých fotkách v novinách. Nelíbilo se mu to tím spíš, že se tu prachsprostě flákají. Moulové taky chtějí kufry se zlatem a vůbec jim nedochází, že to může dopadnout úplně obráceně. Blbci! Co jim tu chybí? Peníze si vydělají, mistr se tu ukáže jen na chvíli, stavbyvedoucí nejvýš dvakrát do měsíce pokud se něco porouchá, ředitel dvakrát do roka - tak co by ještě chtěli? Takovou havaj tu mají. Jsou svými pány a neumějí si toho vážit! Blbci! Když se o nich napíše v novinách, budou moc nápadní! A to není dobrý. Nu, třeba si to redaktůrek ještě rozmyslí. Třeba mu to všechno dojde.

Šestice mužů přešla můstek. Tam se inženýr Horký zastavil a rozpačitě se rozhlédl: kudy teď?

"To víte, soudruhu redaktore, s těmahle botama se daleko nedostanete. Ty jsou leda do tanečních. Říkal jsem vám to? Měli jsme zůstat v boudě," řekl Ras.

"To nejde. Reportáž se dělá uprostřed všeho. Uprostřed života. To je zásada profesionála. Jinak to není působivé. Není to přesvědčivé."

"No jo, ale co s tím chcete dělat? Vzadu je to ještě horší. Voda a voda! Bahno a bahno!"

Drobeček škodolibě pozoroval tu Horkého obličej, tu zablácené polobotky. I ostatní se nepochybně bavili, avšak nedali to znát. Jen nezkazit dojem! Příliš jim na tom záleželo.

Konečně se Horký rozhodl:

"Uděláme to jinak! Popojeďte sem s tím bagrem a přineste s sebou nářadí. Počkám tady. Udělám to tady."

Ras, který byl z dělníků vždy nejvýřečnější, neboť fyzická převaha mu dodávala sebevědomí, horlivě souhlasil:

"To je dobrý nápad! Jdeme na to, hoši! Ať soudruh redaktor nečeká!" vedl druhy k bagru. Když byli z doslechu Horkého, Ras naposledy varoval:

"Holomci, ne abyste to zvorali! Ten chlap z nás musí bejt paf. Jinak si to odskáčete! Tohle je šance blejsknout se. Takovou máme naposled. Skokane, to říkám hlavně tobě! Tys měl v boudě moc keců! Bacha na zobák! Bacha!"

"Říkám snad něco?"

"Neříkáš. A to je taky k hovnu! Mlčíš blbě."

Ačkoliv nejvíc podezřelá mohla být nemluvnost Drobečkova a Pleskotova, Ras si s ní hlavu nelámal. Drobeček má v hlavě svoji volyňskou krasotinku, to dá rozum, a Pleskot, pch...

Kdyby tak Ras tušil, jak velice se mýlí!...

Drobeček hrábl lžící bagru do jílovité země. Ras položil do rýhy husí krk a Skokan ho z poloviny zaházel drobnou šutelinou. Všechno podle přání inženýra Horkého. Na fotce to musí vypadat, jako že se zrovna tady nejvíc maká. I ta fotka musí bejt zpocená!...

Drobeček si povzneseně hověl na sedadle bagru a shůry přehlížel snažení Rasa, Latináře a Skokana. Jsou k nepoznání. Když se smějí, není to řehot, ale cililink vánočních zvonků. Když promluví, hrubost nemá den. Ne, to nejsou kámošové z boudy, ale opoždění gymnazisté studující rodnou řeč v tý nejzdvořilejší podobě.

Divadlo! Nic jinýho než divadlo! Protiví se Drobečkovi, nicméně nadhled si zachoval a nepletl se do ničeho. Zatím se jenom díval.

"Soudruzi, váš závazek zkrátit termín dokončení stavby o týden svědčí o vaší uvědomělosti. Jistě jste věděli, že na sebe kladete vyšší nároky, že?"

"Ano, soudruhu redaktore, my se práci nevyhýbáme! Čím dřív to tu doděláme, tím dřív to zemědělci osejí... Vyroste pšenice¸Nebo brambory...Kdo pracuje, ten taky jí, že jo?" odpověděl Ras a rozhlédl se. Jaký dojem udělal? Latinář a Skokan se tvářili vážně, bimbali hlavami a jejich povzbudivý souhlas měl účinek dopingu. Ras vyhrkl, aniž sám věděl, kde se to v něm tak najednou vzalo:

"Máme skryté rezervy! Je třeba je využívat!"

Jako by předal štafetový kolík, přidal se Latinář:

"Nemůžeme jenom brát. Musíme taky dávat!"

Teď byla řada na Skokanovi. Ten věděl, že nesmí mlčet, ale nic ho nenapadlo, a tak alespoň přitakal, čelo zvlhlé potem:

"Jo ano. Ano. Jo."

"Ano! To je správný názor!" přisvědčil mu Horký, přičemž mu tužka poskakovala po papíru jako dešťová kapka po střeše. "Postavím vám otázku, soudruzi. Co by se podle vás mělo ještě zlepšit? Kde máme ještě nedostatky? My víme, že ještě není všechno v pořádku, že ano? Jak na to?"

Postavená otázka byla zdí příliš vysokou: nikdo ji nepřelezl. Jeden vedle druhého pokukovali dělníci po sobě, tu zas po špičkách bot, jako by se právě tam povalovala spásná myšlenka.

"Nu, soudruzi, povězte... Jen do toho! Bez kritické náročnosti nemůžeme jít dál!... Nu?..."

Rasovi z toho vyschlo v krku, a právě to pomohlo! Pomalu spustil. "Já myslím, že bychom měli dostat ledničku. Když je v létě horko, máme žízeň, minerálky jsou teplý jako chcanky, jsou moc teplé, že ano... Taková lednička by přišla vhod, že ano."

"Nu vidíte! To je správný názor!" Horký psal ostošest, a když konečně vstrčil blok i tužku do kapsy saka, popadl fotoaparát. "Ještě poslední snímeček! Soudruha bagristu!"

Drobeček se dosud bavil divadélkem svých kamarádů, teď však skončila veškerá legrace. Také on měl obléci kostým, který je mu malý. "Mě? Proč mě?"

"Skromnost člověka zdobí," opáčil Horký a byla v tom uznalost. "Teď však není namístě. Pracujete snad méně než ostatní?"

"Ten dře nejvíc!" zvolal Ras. "Úplně by se stahal!" To by tak scházelo, aby to Drobeček zvoral. Je z tý svý slepice úplně hotovej - kape mu na karbid.

"Tak vidíte. Držte hezky páky, jako že zrovna bagrujete," pobídl redaktor Drobečka.

Bagrista uposlechl; telepatická síla ovládla jeho vůli i počínání.

"Tááák! Hezky! A usmívat se! Hezky se usmíívat..."

Drobeček roztáhl ústa - nepřirozeně samozřejmě, a tak mu Horký nedal pokoje:

"Ještě se usmějte! Ještě! Ještě trošičku!" naléhal s každým Drobečkovým pokusem. "Hezky. Ještě centimetr!"

Zloba jakž takž dosud zadržená vyrazila z Drobečka vztek a nebylo síly, která by spoutala její gejzír. Ještě centimetr! Časem by Drobeček odpustil Horkému, že zavlekl partu do téhle komedie, že zblbnul hlavy těm třem slepýšům, ovšem aby si z n ě h o dělal šprťouchlata, za nos ho tahal, zesměšnil ho a měřil mu škleb na centimetry, tak to tedy ne, od toho tu není!

Drobeček vyskočil z bagru:

"Takhle je to, mizero! Ty to měříš na centimetry! Čím víc centimetrů, tím větší žold, co? Nu - já ti to změřím. Pěkně. Nohy ti stačit nebudou!"

V té chvíli by nikdo nevěřil, že to Drobeček nemyslí vážně a Horký, Horký teprve ne.
S fotoaparátem přes rameno dal se do běhu a pelášil z můstku jako od ohně.

Ti tři, jež Horkého pero vedlo ke slávě, stáli jako přikovaní. Bylo tu něco k smíchu, něco zase k pláči, ale těžko si v tom zmatku vybrat.

První se vzpamatoval Ras:

"Vole!" zařval na Drobečka. "Jsi cáklej? Všechno zkazíš!"

"Až po tobě!" Drobeček se hnal za Horkým rychlostí přímo šokující. Že zvedá činky, na to by mu skočil kdekdo, ale že dovede i sprintovat - to nejspíš netušil ani on sám. Čím déle pronásledoval redaktora, tím rychleji se bortila Rasova představa o fotografii v podnikovém časopisu, a Ras to tak nemohl nechat:

"Stůj! Stůj!" zastoupil Drobečkovi cestu a stalo se tak právě včas, neboť Horký uklouzl, padl do bláta a ne a ne se zvednout; jednomu to připadalo, že se přilepil.

"Seberte ho!" vykřikl Ras na Latináře a na Skokana, kteří se dosud nevzpamatovali, a on sám popadl Drobečka v pase. "Nebuď labuť, člověče! Tohle se dělá kámošům?"

Nezdálo se, že by se bagrista Rasových výtek polekal. Ovšem na vystrašeného, zabláceného redaktora byl žalostný pohled a Drobeček neměl to srdce vztáhnout ruku na jeho hezká kapří ústa, v té chvíli na pouhý centimetr zúžená.

Horký se třásl po celém těle a funěl:

"Chru... Chru, podívejte, jak vypadám!... To je něco hrozného! To je katastrofa!"

Ras uchopil Horkého pod paží a jako otec syna ho vedl k Hradišti. "To nic. To dáme do pořádku. Pojďte, dám vám něco na zahřátí."

"To je nápadus!" Latinář a Skokan se přidali bez protestů.

Zdržel se jen Drobeček, který zavřel okno bagru a zamkl dveře, a také Pleskot v roli zbytečného okounějícího. Pak i ti dva zamířili k vesnici, zanechávajíce za sebou houf bílých konipasů na mokrých černých hroudách. Drobeček šel poněkud vpředu a když se ohlédl, uviděl, že Pleskot se pro tutlaný smích sotva udrží na nohou. Drobeček už dlouho neslyšel tak neovladatelný chichot, smích od srdce. Mám s Pleskotem něco společnýho, pomyslil si. On Pražáka, já předsedu strany ve sklárně, a oba dohromady to redaktorský strašidlo.

V Hradišti bývá radost i žal, ale vždycky nejvíc křiku.

V maringotce hrají na krále.

"Latinář naleje, Skokan ochutná, Sedmilhář vypijéé...!" Rasův hlučný chechot udeřil do uší dva apatické poblíž. Drobečka, jenž v přítomnosti Horkého neměl na pití náladu, a Pleskota, jenž neměl náladu nikdy.

Drobeček myslil na manželku. Dokola se ptala:

"Jsi pořád jenom na stavbě. Máš mě aspoň trochu rád? Aspoň jednou kdyby tě napadlo říci mi něco hezkého! Ale ty jenom mlčíš!"

Co to Lenku jenom popadlo? Co jí to vlezlo do hlavy? Že jsem pro nás postavil dům, to není láska? Kdo má rád, ten o tom nepotřebuje mluvit. To věřím, že má Michal sladkej jazyk! Ale nemá Lenku rád jako já... měl... mám.

Za hovno svět, když slova jsou víc než skutky!

Zatímco Drobeček přemítal, Horký vypil naráz sklenku rumu a zřejmě jen ta jediná chyběla, aby neváhal svěřit se:

"Tedy pánové, vy tu máte havaj! Já vám tak závidím! Hned bych s vámi měnil!"

Ras na něho vyboulil nevěřícné oči:

"Sedmilháři, ty se rouháš! Tebe pálí dobrý bydlo."

"Nic mě nepálí! Nemáš potuchy, co zkusím! Takové slinty píšu, to je hrůza! Jsem natěrač a mám jenom růžovou." A v této slabé chvilce opilý Horký schoval hlavu do dlaní a zaskuhral jako pes po výprasku.

Rasovi se ho zželelo:

"Neřvi, moulo. Já ty slinty stejně nečtu."

"A proč? Proč je nečteš?"

"Protože bych ti musel dát do zubů..."

"Vidíš! Takže bys mně nabil. Nabil bys mně? Řekni to upřímně."

"Nabil. Kdybych věděl, že se mi za to nic nestane, rozsekal bych ti držku. Ani máma ani strana by tě nepoznaly."

"To je právě ono!" vypískl Horký. "Víš, kolik si užiju strachu?... Nemůžu spát!..."

Venku zabekaly ovce, bylo slyšet dusot kopýtek a halekání pasáčka, oblečeného do gumového pláště. Hráči se naklonili k oknu, aby lépe viděli.

"Taky jsme mívali doma ovce," vzdychl Horký. "Jednou jsem se připletl mezi ně a ony mne povalily na zem. Ale žádná mě nekopla. Taková škoda! Byl bych blbý a spokojený..."

Do redaktorova mentorování vpadl rozhořčený Latinář. "Momentus! Tím chceš říct, že my jsme spokojený?"

"Naprosto."

"Takže jsme blbý, jo? Tak momentus. Vůl jsi ty. Protože ty tady píšeš románus a my jsme si žádný závazkus nedali, ty pitomečku. Závazek si vymyslel mistr, aby byl hezkej tam nahoře. A ty o tom víš prdlajs!"

Ras se Skokanem na sebe zděšeně pohlédli. Teď je to venku! Latinář to zkazil!

Jenže nebylo proč se strachovat, Horký se zasmál, jako by právě uslyšel nejlepší vtip:

"Já že o tom nic nevím? Co tě napadá! To dá rozum, že je to mistrovo dílo. Myslíte, že jsem u podniku týden? Myslíte, že jinde se to tak nedělá?"

Rasovi se nechtěla hra na pravdu líbit. Zamíchal karty. "Hrajeme nebo kecáme? Sedmilhář naleje... Latinář ochutná... Skokan vypije... Chachacha."

Skokan vyprázdnil sklenici bez zdráhání. "Aby sis nemyslel, že jsme nějaký padavky, Sedmilháři! Taky tu máme kapacity! Ještě když jsem bydlel na svobodárce, závodil jsem s klukama, kdo víckrát pomiluje ženskou. Vyhrál jsem. Udělal jsem jí to jedenáctkrát! Za jedinou noc!"

"Kecy!" strčil Horký do Skokana. "Ty si přidáváš. Tolik lásky nemůže jedno srdce vydržet!... Ale tamhle vzadu máte nějakou kapacitu!" a ukázal prstem na Pleskota lhostejně polehávajícího na posteli. "Vejrá na mě nějak s odstupem."

Pokud Drobeček až do tohoto okamžiku pozoroval všechno dění kolem s opovržením, teď se ohlédl k Pleskotovi s předtuchou čehosi významného. Od toho dne, kdy si přečetl dopis od nějakého Kalivody, věděl Drobeček, že musí dát pokoj s podezíráním i hrubostmi. Ovšem to nestačilo, Drobeček chtěl vědět o Pleskotovi víc. Toužil svého šmíráka víc poznat, nahlédnout do něho a... Snad tím pádem poznat člověka, který je protivou Michala, Horkého, mistra a jim podobným kumpánů. Teď se možná naskytla příležitost.

Pleskot zavřel knihu, v níž nesoustředěně četl, a zpříma pohlédl do Horkého opilých očí. "S odstupem? Je mi z tebe nanic. Ty to víš a provokuje tě to." Bezpochyby trefil do černého, protože Horký se plaše rozhlédl kolem. Kdekdo byl zvědav, co bude dál, ale kdekdo sklopil oči. Nesmím se dát! Nesmím si to dát líbit! utvrdil se Horký. Chvíli trvalo, než se rozhodl:

"Chápeš, že mám svědky na to, cos řekl?"

"Taky mám svědky. Jak morduješ tuto zem."

"Nelíbí se ti snad něco?"

Než stačil Pleskot odpovědět, Ras zacloumal redaktorem. "Je to zkrachovalej mozek. Nevšímej si ho."

A to byla poslední kapka do kalichu Pleskotovy hořkosti:

"Tak dost, Rasi! Když už ti jde o můj mozek, tak tedy momentálně unavený, ne zkrachovalý! A potom, kamaráde! Kdybych dělal svou práci stejně pilně jako ty nebo pan redaktor, byl bych zdravý jako rybička! Jenomže když se tak na vás dívám, hřeje mě, že jsem marod."

"Proč nám to říkáš, soudruhu mazači stavebních strojů?" ušklíbl se Horký.

"Protože jsi mě k tomu dohnal, soudruhu redaktore. Chceš přece slyšet, co si o tobě myslí, kdo s tebou není zajedno. Nedívám se na tebe s odstupem, vůbec ne. Být tvým ředitelem, letíš z místa, ani se neohlédneš! Ty naděláš mezi lidmi hezkou paseku. Politickou! Morální."

"Kdo ti dal právo mě soudit?"

"Víra! Svědomí!"

"Tvé moralizování je subjektivního rázu, soudruhu."

"Tvoje lumpárna je objektivní. Kdo z nás má právo na výtky?"

"Pochopitelně ty! Jsi o tom přesvědčen! Ovšem jenom ty sám!"

"Já taky!" hekl Drobeček a zaznělo to velmi tvrdě. Drobeček jako by vyplivl kámen.

Horkého ironický pošklebek se propadl do vrásek vzteku. Byl to však jen mžik. Nenávist udělala své:

"Pořád jste v menšině, pánové. Nebo je snad ještě někdo při tom Sokratovi tam vzadu?"

Jedině Ras odpověděl:

"Vykašlete se na politiku, vy volové."

"Slyšíte, pánové?" nedal se Horký. "Jste pořád v menšině."

"Tady ano. Dnes ano. Ale jinde a jindy? Za pět let? Za deset?" Nebylo nikoho, kdo by vzal Pleskotovi vítr z plachet.

"Nic nezměníte! Nikdy!"

"To je tvoje subjektivní útěcha. Objektivní nutnost je opačná. Ty to dobře víš. Právě proto máš takový strach."

Jako zloděj usvědčený z krádeže, svěsil Horký hlavu. Jeho náhlá kapitulace zapůsobila i na Rasa i na Latináře i na Skokana. Mlčeli všichni.

Až po drahné chvíli se Horký poněkud vzchopil:

"Hrajeme na krále," a sám rozdal karty.

Drobeček vstal z postele, vklouzl do bot a vypochodoval ven, aby si srovnal záda na zemi pod lípou. Bušilo mu srdce. Vida! I takhle se nalejvá čistý víno. Jak byl ten budižkničemu Horký

vyplašenej, když jsem se přidal k Pleskotovi! Pleskot je co já v osmašedesátým ve sklárnách. Je kabrňák jako já: nemoh počítat, že se k němu někdo přidá. - Moh klidně vyfasovat pár přes makovici. Vrazit mu Ras dvě tři dardy, tak ho na fleku zabije.

Zvláštní tvor, ten Pleskot! Nepotkal jsem takovýho. Jak že to na něho Horký vyjel? Co tě opravňuje k tvýmu moralizování, nebo tak nějak. Prej svědomí!

Hm, svědomí... Moje písnička, kterou nechce nikdo slyšet. Ani Lenka, ani smilnej kripl!

Drobeček by byl nejraději, kdyby opijáda v boudě skončila. Vrátil se do maringotky:

"Nechcete toho nechat, vy ožralové?"

Hráči byli zrovna v nejlepším, Horký do sebe vlil novou půldeci a zabušil do stolu:

"Jsem kráál! Kráááál!"

Jenom Latinář Drobečka jakž takž vnímal:

"Ty nám něco vyčítej. Ty zrovna! Až vypadneme, nasaješ jako houba." -

Když nahlíží hrdly na dno prázdných láhví, jde čas v Hradišti mílovými kroky.

"V červnu nebo v červenci meliorační družstvo padne. Jinak to nemůže skončit!" spráskl mistr ruce. Popadl nejbližší láhev, zdvihl ji k ústům a divadelním hlasem notorického alkoholika zakrákoral:

"Oni tu žerou a žerou a žerou. Zase nic nezbylo!"

"Meliorační družstvo padnout nemůže. Podrží ho stát," řekl Horký.

"Nepodrží..."

"Podrží!"

"Nebude na to mít."

"Když nebude, padne režim," opáčil Horký.

Kde se vzal, tu se vzal mistr:

"To jsou plané řeči. Frčíme domů, stachanovci! Milane, máš hotový to interview?"

"Reportáž, ty sklerózo! Podkladů jsem nasbíral ažaž!" Horký, opatrně se zvedaje. "Kde jsou dveře?"

Překvapený Ras se na Horkého obořil:

"Kam tak rychle, Sedmilháři? Tobě se u nás nepáčí?"

"Já bych tu byl třeba do vánoc, kolego, ale musím stihnout tu reportáž. Ráno ji nesu do tiskárny."

"V tom případě nesmíme zdržovat! Pracovní povinnosti maj přednost."

Horký se pověsil mistrovi kolem krku a nechal se vléci ke dveřím. K nim to jakž takž šlo, ale pak...? Mistr neměl právě velkou sílu, a Horký mu vypadl z rukou hned na prvním schodu. Jak dlouhý tak široký znovu ležel v hradišťském blátě, a šaty, jakž takž oschnoucí, opět připomněly hadry na strašáku v zelí. Jen s mistrovou pomocí se Horký mátožně zvedl. "Abyste věděli, že mám charakter," zdvihl prst, "tak vám tu ledničku vybojuju! Máte toho dost, ale moc teplé!" Pak ho mistr nacpal do auta.

S obtížemi se dovnitř doploužili, doplazili a poskládali i Ras, Latinář a Skokan. Gaz odplul po tříšti asfaltových vln.

Konečně chvíle, na kterou Drobeček čekal. Ale co to? Jak prapodivná chvíle! Jak říct: "Zbyňo, tys to Horkýmu vrazil! Jen co je pravda."? Jak mu to jenom říct? Ono to nejde ven.

Ticho je hustější než cigaretový kouř. Pilou že bys ho mohl řezat a na plátky.

"Hele," řekl Drobeček. "Ještě pálíš k rybníku?"

"Pálím."

"Už jsi viděl jelena? Jelen je králem šumavských zvířat."

"Ne."

"Tak ti ho ráno ukážu. Půjdu s tebou a ukážu ti ho."

"- - -?"

"Chceš?"

"Tak dobře," řekl Pleskot.

ČÁST TŘETÍ
DIAGNÓZA PROZŘENÍ
I.

"Ten je urostlej, co? Takovýho si osedlat, vyhraješ v Chuchli."

"Opravdu král."

"Krasavec."

"Je," souhlasil Pleskot. Jakkoliv viděl živého jelena poprvé, víc myslel na to, jaká proměna se udála s Drobečkem. Jeho dnešní chování, to jsou přece sympatie, dávané najevo oklikou. Co je příčinou bagristových proměn?

"Neříkej mi, že se ti z ničeho nic zachtělo ukázat mi jelena."

"No - z ničeho nic ne... Zkrátka jsem včera viděl, jak tě redaktorskej holomek rozčílil a řek jsem si, že by... ses měl rozptýlit. Vždyť tě to žere."

"Taky jsi se rozčílil."

"Taky. Jenže ty do toho nějak víc vidíš."

"Nikam nevidím," odplivl si Pleskot. "Dostat Horký našupáno, měl by větší úctu k lidským ideálům."

"Proč si dělat zle?" namítl Drobeček. "Takový, co jim chcíplo svědomí, nakonec vymetou sami sebe."

Pleskot netušil, že Drobeček myslí na lidi, kteří ho vyštvali ze sklárny. Z té sklárny, pro kterou v pětačtyřicátém Češi odpustili tátovi a mámě, že jsou Němci. Z té sklárny, do které nastoupil, když pověsil na hřebík pinglování. Aby byl pořád s Lenkou - už tenkrát snil o tom, že Lenka bude jeho manželkou.

Pleskot myslil na včerejšek. Pan redaktor už vytrestaný je. V krušných chvílích předtuchy vlastního pádu utápí svou opuštěnost v alkoholu, pokud možno vychlazeném. Horký. Možná někde na začátku komunista, pak zpohodlnělý sebeuspokojenec, pak ultralevičák, teď bezpáteřník, a zítra? Jak bude třeba. Když na to přijde, proč ne hlasatel království božího? Kdo chléb dává, pravdu mívá. Ha, Horký! Co přinesl světu? Trochu víc zmatků, trochu víc špíny. Bídné chlapisko! Toho měl doktor Řehák na mysli, toho! Horký to je, kdo se nechá živit myšlenkou! A to ji měl, prosím, naopak živit! Nu, top se v rumu, reportére, nikdo ti nehodí záchranný pás.

Měl snad Šmeral na mysli člověka Horkého, kterého chtějí komunisté vychovat? Má snad být Horký, zpotvořené mravní vyžlátko, vzorem budoucího člověka? Předpokládal snad Šmeral a další v jeho řadě, že k novému člověku dospějeme přes Horkého? Předpokládal snad, že Horký je nutný, aby za století zůstal odstrašující vzpomínkou? A co zatím věřící, nevyhandlující hvězdu za střapec? Možná začnou pokulhávat, jako já dokulhal na meliorační stavbu...

"Co mlčíš? Nemám pravdu?" zaváhal Schröder.

"Právě že ji máš. Vymetou - to tedy vymetou! Jenomže mezitím stihnou spláchnou ideály ostatních..."

"Ideály jsou jako ženský. Šminkujou se a kroutí prdelkama, jenom aby tě svedly. Nakonec dostaneš nemoc."

" Mám se na to dívat a mlčet?"

"Vždyť jsi to Horkýmu nandal. S Pražákem jsi taky na kordy..."

"S Pražákem? To tys otevřel můj dopis?"

"Ne! Já né! Ale čet jsem ho... Když to tam leželo tak pohozený, přečet jsem si to..."

"Kdo strčil dopis pod mou deku? Ty?"

"Ne! Já né! Fakt nevím."

Tihle úderníci z maringotky se budou culit jako sluníčka, když se o nich má psát v novinách, ale sotva jim nateče do bot, zapřou nos mezi očima. Jediný Drobeček je trošičku, trošičku solidní. Horkého div nepřerazil a mě teď... vlastně... povzbuzuje.

"S Pražákem jsem prohrál na celé čáře, Drobečku... Dostal jsem nakládačku."

"To vykládej holubům! Cos prohrál, prosím tebe?"

"Zdraví. Kus ideálu... Samé podstatné věci."

"Prdlajs vydržíš, posero! Jsi moc rozmazlenej. Pražák šel od válu! Soubor tě chce!"

"Už nevím, jestli o to stojím."

"Ale pojedeš tam..."

Hele ho, chtěl by o tobě rozhodovat. "Co tě nemá."

"Ty musíš!"

"Jsem utahaný."

"To nesmíš!"

"Četls dopis? Četl! Nic ti nebylo nápadný. Ne?... Vyhrál jsem se *svým* souborem..., mohl byste vést *můj* soubor vy?... No - tobě to nedochází?"

"Kamaráde, když jsem stavěl barák, nemoh jsem v noci ani usnout, tak jsem byl sedřenej. Ale ráno jsem šel do rachoty znovu. Řek jsem si, že ten barák dostavím, a hotovo! Komoušům natruc! Zbourali Samoty - postavil jsem nový! To Lenka v životě nepochopí... Jakejpak utahanej, třasořitko! Vyžeň Kalivodu od válu, no!"

Pleskota nenapadá co odpovědět.

"Horký by měl mít víc úcty k tomu... k ideálům, že jo? Pro tebe to neplatí? Ty lidi tam na tebe čekají, píšou ti a ty se na ně vyflákneš?"

"Proč mi do toho remcáš?!"

"Protože bylo oukej, jaks to Horkýmu nandal. Ale jestli nepojedeš do Poříčína, jseš u mě sketa."

"- - -!"

"Proč ses schoval na Hradišti? Není v tom ještě něco?"

"Rozházel jsem si to u táty."

"To spraví čas!"

"Nespraví. Urazil jsem celý jeho život."

"Proč?"

"Urážel můj život."

Jitro se propadlo ke dnu rybníka. Po jelenu zbyly stopy, a slunce, poutník po korunách vrb, muselo dál. Bude neobyčejně hezký den.

II.

Jeden den prohřátý smírem přidružil se k druhému a už jich bylo tucet. Nad staveništěm sem tam pospíchá datel nebo strakapoud. Není jediného, kterého by si Pleskot nepovšiml. Tolik práce zas nemá. Údržbu bagru zvládne za dvě hodiny a to ještě hlemýždím tempem začátečníka. Po pravdě řečeno, má Pleskot pocit, že za takovou práci si zaslouží kapesné a ne mzdu. A tak tady podá drenážku, tady husí krk, jindy zapřáhne železné sáně za pásový traktor a naloží drť. Prostě co je právě třeba. Často ovšem nedělá nic a brouzdá se kontryhelem, pootočen k hradbě lesa, objímajícího stavbu ze severu a západu. Vůle nepoddat se vstupuje do něho hnědavou zeminou.

Navzdory ňafání opásaného monstra, věděl Drobeček, a moc dobře věděl, o mazačově proměně. Vždyť je to docela jasný! Od toho rána, kdy spolu vyrazili k rybníku, od toho rána, kdy vyhecoval Zbyňka, aby spakoval svých pět švestek a poroučel se zpátky do Poříčína, tak od toho rána se Zbyňa uculuje jako jezulátko. Taky ho přistih, jak si prozpěvuje, Gott v montérkách.

Drobeček si považoval, že má takové zásluhy. V koutku nitra cítil, že udělal dobrý skutek, a doufal, že i v jeho životě nastane obrat. Takovýho mužskýho Lenka má, a přesto jí není dost dobrej! Za floutka Rádla ho vyhandlovala jako nějakou věc, jako skříň nebo splachovací záchod. Nevděčná! Kdyby byl Drobeček jako Ras, vlítne mezi ty dva a zpřeráží jim kosti; ať ho za to pošlou třeba bručet! Ale on není jako Ras. Špatnost ho spíš bolí, nežli dohání k nepříčetnosti. To jenom Horkého by Drobeček na místě přerazil. Vždyť si z něho tropil šašky před lidma!

Lenko, Lenko! Lebedíš si v baráku, kterej jsem postavil pro nás oba. I ti králíci, kterým jsem to tam vyspravil jako letní byt, i ti králíci bydlí líp než já. Plácám se v maringotce jako nějakej pobuda.

"Drobééčkůů?"

Bagrista s sebou škubl, tolik se lekl hartusícího Pleskota. Vida ho, taky umí přidat nějakej ten decibel!

"Co je?"

"Dokončím s váma hradišťskou stavbu a vrátím se do Poříčína. Soubor není Kalivodův. Patří Poříčínu."

"No to je dost!"

"A co ty?"

"Co jako? Co má bejt?"

"Hecuješ mě a sám poustevničíš! Máš přece dům."

"A v něm ženskou se slepičí nemocí," přiznal Drobeček poprvé před Pleskotem.

"A hostinského Michala, já vím."

Drobeček vzkypěl. "Kdes to sebral?!"

"Tak. Vím to."

"Jak dlouho už?"

"Od druhého dne, co jsem tady... Nečerti se přece! Chceš do konce života plesnivět v plechové maringotce? Co když ta tvoje pustila Míšu dávno k vodě?"

"Co když nepustila?"

"Jdi se přesvědčit."

"Celej žhavej!"

Hradišťský čas nedokáže zhola nic, povaleč. Hodiny na Hradišti mají jen jednu ručičku a nikdy nevíš, kolik právě ukazují. Bylo-li včera v tuto chvíli devět, dnes může být už jedenáct: Ras vyhodil z rýhy hrudku a hned po ní i lopatu. "Poledne!" vykřikl. "Mám hlad jako vlk a žízeň jako prám."

Ostatní na tom nejsou o nic líp - jindy ne, dneska ne. I Drobeček si dá rád říci:

"Pojď," píchl do Pleskota, "nebo nic nezbude."

S rukama zabořenýma do kapes obhlédl Pleskot kraj. Kam se podíval, zaoblené vrcholy jako mozoly dělné země obepínaly horizont, a póry ve skalách lapaly jeho čas, nabírajíc sil k příštím proměnám hmoty.

Na to však Pleskot nemyslel. Byl mladý a vnímal jen svůj čas a jen svůj ideál. Jeho čas a jeho ideál nejsou od sebe k odtržení.

Drobeček se zatím přidružil k ostatním a všichni se potýkali s blátem, které jim svíralo kotníky. Rázovali podél svodných drnů a kde narazili na zbylé drenážní trubky, hned je rozbili, aby je nemuseli uklízet. Střepy pak naházeli do rýh a botama na ně nahrnuli zem. Pro jistotu. Co kdyby si jich povšiml stavbyvedoucí? Měl by plno řečí; hospodárnost!, vztah

k socialistickýmu majetku!; ej, kdo má ty hemzy pořád poslouchat! Jako kdyby byli malí a neměli svůj rozum!

Poškrábaná, pomačkaná maringotka hradišťskou náves ani nehyzdí, ani nekrášlí. Zevšedněla kdekomu.

Čtveřice se najedla; notně a přesto sotva dopolosyta. Čtveřice se i napila a zdaleka ne dopolopita, když tu Skokana jako když píchne. Jako pružina se vymrštil ze židle a s hlavou skloněnou k oknu zachraptěl:

"Ženský jdou z pole! Do naha! Všichni!"

Povel byl splněn naráz.

Naháče s nakynutými bochníky břich sice tlačilo kamení do bosých chodidel, ale panický ženský jekot stojí za pár oděrků; nařehtali se a našklebili jako ještě nikdy.

Za ženskými jako když zameteš, jen plechová vědra zbyla na ulici - vědra a mezi nimi Andula, posedávající na bobku:

"Huráá! Huráá!"

Mužští zůstanou stát a nevědí, co dál; vystřízliveli, procitli; kratochvíle proměněná v trapnost jim zchladila hlavy. A tak nevyslovené díky budiž odměnou zachránci Michalovi. Ten se vyklonil z příšeří hospody a obořil se na dívku.

"Andulo! Ty nestydo! To se dělá? Ať už jsi pryč!"

"A proč?"

"Protože se to nedělá!"

"Co se nedělá? Jen tak sedím."

"Jestli neodejdeš, už s tebou nebudu mluvit!"

"Když jsi nahatej ty, taky se dívám..."

"To je něco jinýho!"

"Není... Je to úplně stejný."

Michal práskl okenicí, ovšem adamité byli zachráněni. Než kratinká pře skončila, stačili se vrátit do maringotky, a když přijel mistr, aby rozdal výplatní sáčky, vrátilo se všem sebevědomí.

"No vida, mistříčku! Jsi chlapík!" zaplesal Ras, jen co spočítal stokoruny. V sáčku bylo hodně přes čtyři tisíce. "Takový socialismus si nechám líbit."

"Já taky," ulevilo se mistrovi. Ras je spokojený, nemusí se tedy bát, že ho popadne za pinďoura a praští s ním o zem.

I ostatním se socialismus líbil a hned se složili na dva podporučíky.

"Dneska si s námi přihneš, mistříčku. Máš to grátis."

Vážená osoba, zatoužila zavděčit se víc a řekla tajnůstkářsky:

"Jede k vám návštěva. To budete vyvalovat oči!"

III.

Dvoumetrové keře jalovce stály v půlkruhu jako by je vysázel. Bývala tu zahrada. Severní cíp poněkud pustý, když chladný stín mlýna ne a ne vzdát se svého koutu, východní ovšem od jara do pozdního léta v květu. I rozkladitá jabloň tu sklání větve každoročně ozdobené karmínovými plody. Jak tu visívaly před desetiletími, aniž by je utrhl, kousal do nich hošík a smál se, když mu po bradě stékala šťáva jablek. Čas od času si na to vzpomněl, i když mu přibyla léta, a vždy se těšil na pompu zrání; ten osudný rok obzvláště; ten rok, co namířil kulovnici na ty dva s kufry. Jenže květen byl jeho měsícem posledním.

Toho roku se dlouho zdálo, jako by jablka neměla dozrát. Až v říjnu náhle, v jednom dni zaleskly se šťavnaté koule jako zrcátka v slabém slunečním svitu. Lidské oko by mělo nad čím užasnout, nebýt vyzáblých nohou, vyčnívajících zpod nejpevnější větve.

Nikdo se nedivil, že se mlynář rozhodl. Všichni se ptali: Byl to strach nebo láska, co mu vstrčilo hlavu do oprátky?

Strach nebo láska; ty věčné protivy nevynechají žádného a bylo hrou nahodilostí, že se Pleskot zatoulal zrovna do míst, kde jabloň upoutává ošuntělou nohavicí kmene. Pošklebovala se tu ironie. Pleskot už se rozhodl - až položí s partou poslední drenážku, pojede do Poříčína. Pošle k ledu neslavnou meliorářskou epizodu.

Pár sedmikrásek a pár osladičů zlomilo se pod nohama chodce.

Pleskot rázoval k plechovému domovu. Snad už mistr přijel a odvezl pijany do jejich domovů. Jakmile Ras odvedl svou partu ze stavby, Pleskot hned věděl, že práce pro dnešek skončila. Proto očistil bagr a pustil se známou pěšinou k posedu a do mlýna. O veselí v maringotce nestál. Proč také! Ještě pár týdnů a pak sbohem, Hradiště. Pár týdnů, ty už vydrží, když jich tu přetrpěl tolik a když se s Drobečkem nakonec docela skamarádil. Lidi se vždycky domluví, pokud ocení, co je v druhém dobrého.

Tak jako v posledních dnech pořád, i teď myslil Pleskot na Drobečka. Na drsného hromotluka, který si ho cenival míň než cikána. Který mistrovi slíbil, že se postará, aby tu šmírák nevydržel dlouho. Takový byl Drobeček na začátku. Nyní ohleduplný, a tak vlídný, až je to nepřirozené. V jediném jitru se všechno změnilo: v Drobečkovi je úcta a respekt, možná uznalost. Pleskot si nepřestává blahořečit, že nevydržel němě přehlídnout Horkého extempore, že vpálil do redaktora své. Víra se neobejde bez střeliva. A Pleskot chce vychovat nového člověka.

Hýčká svou víru jako nemluvňátko. (Což jím vskutku není?) Ale už o ní raději nemluví - nechává si ji jen pro sebe.

Dnešního odpoledne se v Hradišti tluče rachot s povykem. Tady že není civilizace? Jezdí sem na zotavenou! Zbožňuje Elvise Presleye a Johna Lennona.

Před největším domem stojí postarší autobus bez blatníků, rezlý, zmateně před ním pobíhá na dvacet chlapců a děvčat, sotva plnoletých. Na zádech tlumoky, pod pažemi láhve limonád a tranzistorová rádia, jeden za druhým noří se do temnot domu, právě odemknutého černovlasým Smutínkem snad třicet a snad vychovatel, snad mistr nebo učitel. Jisté je, že ho omladina míjí jako neživou překážející věc. Jak velmi Pleskot zatoužil pohovořit si s ním! Smutínek už napohled není alkoholikem, nemluví sprostě a bezpochyby čte knihy. Kam to sem zabloudil?

Vedle maringotky stál mistrův gaz - a vedle gazu další auto. Čí? -

Jako vždycky bylo v maringotce nakouřeno k zalknutí. Ten, komu služebně patřil bílý moskvič, seděl na posteli u Drobečkových nohou, na dosah ruky bílou, úplně novou ledničku.

"Dobrý den," vstal neznámý, aby podal Pleskotovi ruku. "Vy jste náš nový pracovník, viďte? Ještě jsem neměl tu možnost. Kitzberger jméno mé, vedoucí stavby," a sedl si. "Přivezl jsem vám ledničku."

Přece jen se Horký vytáhl! napadlo Pleskota. No není to švanda? Redaktor vybojoval ledničku těm největším flákačům. Je totiž příkladně náročný: Máte toho dost, ale moc teplé!

Pleskot švihne okem po Drobečkovi. Co tomu říkáš, kámo?

Ale Drobeček se jenom pousměje.

Pleskot pochopí úsměv po svém: Nemůžu, nesmím Drobečka zklamat! Co by si o mně pomyslel? Obdivuje, že jsem se pustil s Horkým do křížku a co si o mně pomyslí teď? Nemám z Kitzbergera nahnáno. Drobečku, pojď, nalijeme Kitzbergerovi čistého vína! Aby si kumpáni nemysleli, že lež má dlouhé nohy!

Pleskot vyhrál u souboru a chce vyhrát i tady:

"Dostaly ledničku všechny party?"

"Ne," Kitzberger, "vaše."

"Proč?"

"Přece za odměnu. Za příkladné pracovní výsledky..."

"A vy jste o nich přesvědčen?"

Pleskotova jízlivost zapůsobila jako blesk na bezmračném nebi. Kitzberger pohlédl na provokatéra úkosem a očividně nesvůj nepřirozeně nahlas uprskl:

"Znám přece své lidi!"

"Kdybyste věděl, jak to doopravdy je... Raději byste hodil lednici rovnou do šrotu. To je historie tak do Dikobrazu a ne do závodního časopisu. Víte o tom, že se tady Horký zpil na mol? A v takovém stavu slíbil partě ledničku! Aby nemusela pít teplý rum!... A když už mluvíte o příkladné pracovní morálce, trošičku vás poopravím. My tady makáme nejvýš po půldnech. Zbytek propijeme a prohrajeme v kartách!"

Vyjevený Kitzberger požádal o posilu:

"Jestli... jestli..."

"Dělám tu i bydlím. Tak to musím vědět."

"To je ovšem vážné!" Kitzberger bez posily. "To by nemělo být. Co ostatní? Co na to?"

Ostatní nic, jen mistr přece:

"Myslím, že tak špatné to zase není. Pan Pleskot přehání. Vždyť tu s partou bývám..."

"Půl hodiny denně..."

Šokováni takovou opovážlivostí, zmlkli oba - i mistr, i stavbyvedoucí. Hergot! Takový božský klid tu byl...! Jestli bude Pleskot někde cancat...!

Situaci zachránil Latinář:

"Časus letí. Padáme domů!" Kdo by zrovna teď odmítl? Na schodech se Kitzberger ohlédl:

"Musíme s tím něco dělat. Důkladně to prošetříme."

Pleskot popošel až k němu. "Mně nejde o rozbroje. O zdravý rozum, to je všechno."

"Ano. Ano, to je správné." Kitzberger podle všeho chtěl něco přidat, ovšem mistr za volantem gazu zatroubil a Kitzberger chvatně nasedl do svého vozu.

Když zůstal stát, šťasten v objetí víry, obrátil se Pleskot k Drobečkovi:

"Tak co ty na to, Drobe?"

"Že seš pěkná kurva!" Schröder seskočil z posledního schodu a zavrtal do Pleskota nenávistný pohled.

"A padej pro dva podporučíky! Nebo ti udělám ze šmakováku maso na karbanátek!"

Pleskot uvěřil, a šel.

IV.

"Drobečku? Proč jsi takový?"

"Drž hubu, Skřivane!" zařval Drobeček. Srazil se stolu prázdnou láhev a těžkými kroky vyrazil z maringotky. "S touhle sviní jsem se dal do kupy! Já blbec! Takový hochštapler, a vyskakuje si na nás!" lál ještě venku, ale zakrátko uzamkl říčnou nenávist za stisknuté zuby, a šel návsí, ne k rybníku, ne ke mlýnu, nýbrž na stranu opačnou, kudy běží cesta za Novými Samotami.

Celou noc z pátku na sobotu probděl. Hněv mu nedal spát. Ten a s ním ještě zoufalost. Cožpak tohle je nějakej život? Vegetovat o konzervách a hulákadlu a přitom bejt jako ten kůl v plotě?! A ke všemu čichat smrad podrazáka Skřivánka. Málem jsem si myslel, že za něco stojí, ale byla to mejlka. Skřivánek je největší mizera ze všech mizerů.

Tohle není žádný život. Už jsi dostala rozum, Lenko? Už jsi dala Rádlovi košem, když se tahá s Andulou? Rozsvítilo se ti v hlavě? Došlo ti, že Rádlovi šlo jen a jen o postel? Stojí ti takovej za to?!

Odpustím ti. Nebude snadný zapomenout, že jsi mi *to* provedla, ale zkusím to. Nahodím tu garáž zvnitřku a našetříme si na fáro. U meliorací se našetřit dá. Skřivánkovo kokodák tedy dost smrdí průšvihem, ale Skřivánek půjde k čertu a na všechno se zapomene. Všechno bude jako dřív.

Čím vzedmutější byla Schröderova touha po spořádaném životě, tím větším rachotem zněly jeho kroky. Týrán nahromaděnou bolestí, věřil náhle v nové štěstí a hrnul se vpřed jako povodeň.

Věřil. Spoléhal. Vždyť je to skoro jasný - když se Rádl přilepil na Andulu, dá rozum, že s Lenou se rozešel...

A vůbec, všechno hraje Schröderovi do karet. I to květnové počasí. Valy trnkových keřů na bocích úvozu rozkvetly a na miniaturách květů se zatřpytil pel. Včely předháněly jedna druhou, a jejich kutání nemělo konce. I muzikanti drozdi se obdivovali pracovitosti, jež byla tancem. Spustili, že by to pohnulo i nekňubou. A když seběhl Schröder ze silnice, aby se pustil nablíž lesní pěšinou, v loňském listí bříz a osik se zamodraly jateníky.

A tu rozum odstrčil city. Co když si všechno jenom namlouvám? Co když tam jdu jenom proto, abych se zesměšnil? Co když to Rádl táhne s Lenkou i s Andulou?

Za Schröderovými zády se ozvalo vrzání kol a těžké kroky koně.

"Na co jste myslel? Že jste tak vyplašenej?" zazubil se kočí.

"Na pivo. Na co jinýho. Mám žízeň jako prám."

"To je dobře se napít," řekl kočí, pamatující dvacátý věk nejspíš od začátku. "Polezte nahoru."

Schröderovi se tahle společnost nijak nezamlouvala, ale co měl dělat? Trápení za něho vyřešil kočí. Sotva usedl, zalovil stařec v kožené tašce a podal Schröderovi láhev piva. "Dejte si loka!"

Schröder vrátil láhev, a zbylo v ní sotva na dně. Kočí uznale hvízdl:

"Vy jste ale pijan!"

"Když to není často, neuškodí, dědo."

"Nemít hospody, nesešli by se lidi u jednoho stolu."

Když uviděl dědu poprvé, věděl Drobeček hned, že má tu čest s kočím lesního závodu. Jézetdé koně dávno zlikvidovalo. Kočí stahuje celé dni sám se svým koněm, a svrbí ho jazyk.

"Dneska je jalový život," lamentoval děda. "To já když byl mladej, švandy bylo, až jsem smíchy močil. Jednou v neděli, když byla plná hospoda, vsadil jsem se s hostinským, že smlasknu deset žížal, jen se po nich zapráší. A hostinský že ne, že to nemůžu dokázat a kdyby prej jo, tak u něho mám celej tejden pivo zadarmo. A já ho, panečku, tenkrát vypil! Šel jsem tedy na dvůr a když už jsem měl mít to pivo zadara, nasbíral jsem dešťovek hned dvacet - tlustých jako malíčky. Povídám hostinskýmu: Pořádně mi je opláchněte. Nejsem žádný prase! Ten páprda se štítil vzít žížalinky do ruky, nu, ale mužští remcali, a tak se z toho nevykroutil. Vydrhnul mi je, že se blejskaly jako čerstvý jelítka. Nu, a zaprášilo se po nich. Mužští měli oči na stopkách, ani nedejchali. A potom jako když práskne z děla, hrnou se na hajzlíky, div židle nerozdupali. Jak povídám, smíchy jsem močil. Zato dneska? Jalovej život!"

"- - -?"

"Taky jste takovej kabrňák?"

"Ne, dědo. mám léta."

"Kolik?"

"Jedenatřicet."

Kočí mávl rukou. "To jste ještě v pubertě. Mně je osmdesát, a ještě se cejtím."

Když se koňské nohy otřely o vějířky plavuní, povoz už vyjížděl z lesa.

"Vy moc řečí nenaděláte, že ne?" řekl kočí a zavrtěl se, jako by mu z té mlčenlivost běhal mráz po zádech.

"Jak kdy." Drobeček uviděl svůj dům. "Slezu."

"Prrr, stará. Račte," kočí rozšafně, ale tvář měl zkřivenou, jako by žvýkal citron.

Se mnou by ses nepomočil, pomyslil si Schröder. Neřekl však slova, jenom ruku zdvihl na pozdrav a stál tak, dokud zadek vozu nezmizel v oblouku cesty. Pak se pustil k domu.

Jak těžké kroky to jsou!

Kdyby Lenka dala Michalovi košem, přišla by sama! Nebo ne? Tak ano, nebo ne?! Možná se ale stydí a je jí hanba. Možná ji trápí svědomí. Možná má strach, že jí neodpustím. Ale kdyby Rádlovi košem nedala, proč by potom pálil za Andulou? Kdyby...?

Drobeček se docoural k zadním vrátkům do zahrady. Všoural se mezi jabloně. Srdce mu vyskočilo až do krku. Zabloudil očima do oken: záclony jsou řídké a kdyby za nimi Lenka stála, viděl by ji. Nevidí ji však. Není tedy doma: Nebo je v posteli? Teď odpoledne? Pak by tam musela mít...

Víc kroků Schröder neudělal. Otevřel petlici na dveřích seníku, protáhl se dovnitř a vůně loňského sena ho ovanula. Jestli Lena někde randí s tím čubčím synem, potom... potom si ho přivede na noc... Počká si na ně! Vyřídí si to s nima. Smrdět v maringotce s tím podrazákem ho ani nenapadne!

("K případu nevhodného chování soudruha Schrödera bych se chtěl vrátit úplně nakonec," pronesl Alex vážným, obřadným hlasem. "To extempore při návštěvě sovětské posádky v Poříčí bylo jasnou a cílenou provokací. Jsem si jist, že s odstupem času jste to všichni prohlédli. Všichni si uvědomujeme, že přišla doba, kdy se každý z nás musí za své postoje zodpovídat. Je to tak?"

Plénum mlčí. Mlčení bývá známkou strachu nebo nevědomosti. Toto mlčení je však neurčité a vytušíš v něm: Ať je to za náma, ať se konečně vykecá a pustí nás domů...

Alex rozumí takovému mlčení a má ho nejraději od těch dob, kdy se mu zalíbilo za předsednickým stolem: takové mlčení můžeš kout a dát mu tvar, jak se to jen zlíbí.

"Navrhuji, soudružky a soudruzi, aby členská schůze uložila výboru doporučit soudruhu Schrödrovi odchod ze sklárny. Kdo je pro?" zeptal se Alex a první zvedl ruku - to aby šel příkladem. Část hmoty mlčení ho okamžitě napodobila, ze zbylé se utrhla jedna ruka po druhé jako šraňka u přejezdu: podle toho, kam zrovna přicestovaly Alexovy oči.

Alexovy oči dorazily k Lence a div nevypadly z důlků. Coco? Ty nevíš, kam patříš?

Lenka Schrödrová si vzpomněla a - zvedla šraňku.

Odhlasováno bylo jednomyslně a z pléna někdo zafrkal:

"Není to zbytečný? Tonda dal ráno výpověď."

Alex probodl Lenku výstražnou výčitkou. Vědělas o tom jenom ty! Tys mu to vyzvonila!

Vždyť je to můj muž," odprosily Lenčiny oči, sklopená návěstí.)

V.

Nikdo už neví, kdo ji zasadil. Ale je tady, roste a brzy odkvete. Kruh jejího stínu přikrývá zpocená čela chodců a na okamžik i pozdrží.

Lípa ševelila tisícem žilnatých úst, jako by se nemohla vynatěšit na brokát, do něhož se co nevidět převlékne. Ale než k tomu dojde, Pleskot už tu nebude. A je tomu rád. Všechno mu tu leze krkem. Už hodil do poštovní schránky dopis: Končím v melioračním družstvu. Pracovní oděv vrátím, až dostanu zápočtový list a razítko do občanky.

Pleskot stál u plechového umývadla dva kroky před otevřenými dveřmi, bez ustání a magicky přitahován lípou. (Kde je konec jeho kravatě! Kde klobouku!) Čeká na zázrak. Spoléhal, že strom uklidní hučící peřej v jeho hlavě.

Pěkně se vybarvil, pan Schröder, pěkně... Špatně si přišil beránčí roucho. Těch krásných řečí, co měl, tenkrát u rybníka! Tys to Horkému nandal, Zbyňo! Takoví, jako je Horký, sami sebe podmetou.

Podmetou, Drobečku. Jenže parta má ráda stojaté vody a ty jakbysmet! Proti nepravostem se má brojit, pravda, ovšem ne proti tvým! To je hned zle. To mám hned namále, neboť kdyby ses nebál, udělal bys mi ze šmakováku maso na karbanátek. Kdybych parazitoval jako vy, ty vole, nikdy bych se mezi vás nedostal! Nikdy bych nepoznal ordinaci doktora Řeháka, ty vole!

Když pohlédl do zrcadla nad umývadlem, poděsil se. Co je to v jeho obličeji?

Přece trápení. Přece bolest. Přece trýzeň!

Neuzdvihne obraz nového člověka.

Nemá chuť strkat ruce do ohně. Pálí ho, že břídilové dělají z této země pastoušku, ale hasit se mu nechce. Už nemá chuť. Přeje si klid.

Alespoň té opuštěnosti kdyby nebylo!

Doprovázen reflektorem na obloze pustil se Pleskot tam, kde mu Hradiště jedině přirostlo k srdci. Ke mlýnu. Kroků však udělal, že by je na prstech spočítal. Vrzající vůz s koňským potahem, který ho předjel, zjevil se ze snového světa: na kozlíku sedí dědula s korkem pleti v obličeji; důležitý jako mandarín, ovšem blahosklonný, neboť půl koňské délky za Pleskotem vykřikne:

"Prrr, stará!"

A pšukající hnědka zastaví a máchne koštětem ocasu a kočího zajímá:

"Vy jste taky z maringotky?"

"Taky. Proč?"

"Zrovna jsem jednoho od vás vysadil na Nových Samotách, víte."

Drobeček šel tedy vyjednávat! Nu, ať má úspěch, ten zloduch s chlupama beránka!

"Na jeho jednání já nejsem zvyklej, víte. Mně si lidi vždycky považovali. Lidi si musí mít vždycky co říct. Když si nepovídají, je špatná doba. Tůdle jedu autobusem, že daruju krev, osmnáct lidí tam sedělo a každej zvlášť. Duši mi to drásalo!... Kam jste vyrazil?"

"Ke mlýnu, pane."

Pleskotovo *pane* zapůsobilo přímo zázračně.

"Tak si pojďte sednout," roztál kočí, "zrovna tam jedu. Vezu sváču brigádníkům "

Hnědka zabrala a kola opět zaskřípala.

"Jak bych vám to jenom...," souká ze sebe kočí, "oni nejsou odtud. Z Poříčína jsou. Učňové. Na Hradišti je jenom ubytovali..."

Civilizace! Poříčíne! Tys za mnou přišel?

Bane. Nevrátím se k tobě. Nepřijdu do souboru. Nepotáhnu s tebou za jeden provaz, Kalivodo. Vyšplhal jsi po mých zádech. Po mém zdraví. Chci vymazat z paměti všechno! Pražáka a Drobečka. Mistra! Horkého! Rasa a Skokana! Latináře. Vymazat všechny a všechno. Takový osel nebudu, abych vstoupil dvakrát do jedné řeky. Dělejte si všichni, co chcete, ale dělejte to beze mne!

Kočí neměl potuchy, co mladý společník prožívá a horlivě drmolil:

"Ze mlýna teď bude sklad, víte. Krmení tam budou vozit. Granule, šrot. Na půdu možná seno. Chtějí vykopat i silážní jámy, ale nejdřív to tam musí meliorační družstvo odvodnit... Dřív tam hospodářství bývalo, ale malé - dva koně a šest krav, co si mlynář vydržoval..."

"To si to pamatujete tak přesně?"

"Vždyť jsem s nima spal! S koňma. Na hromadě sena. Já byl u mlynáře ve službě, víte?"

"Ani pryčnu pro vás neměl?"

"Spal jsem raději ve stáji. Tak už to chodilo. Ve stáji bylo teplo, nemyslete si... Až jézetdé přestaví mlýn na sklad, budu tam obstarávat, co zrovna třeba. Co měl mlynář kuchyni, budu mít ložničku jako klícku a vedle ještě sprchu, panečku!"

Co asi stačil tento člověk prožít za trojnásobek tvého života - a takový klid z něho prýští! Spával u koní, tak malou měl cenu. Tys byl od dvaadvaceti ředitelem a řídil kulturu pro třicet tisíc lidí. Čím to, že tvým dnům chybí harmonie? Tím, že tvou víru pořád někdo zraňuje? Že jedině pro svou víru dostal jsi post a nepochopils, že víra si tě postem zavázala? Víra, to jsou pravidla hry a má hřiště, a hřiště má pomezní čáry. Přeběhl jsi pomezní čáru a vyřadil se ze hry.

Sotva se na hrázi kola vozu zařízla do střapců trav, vítr dofoukl k Pleskotovi rozpustilé bekotání. Už ji vidí, omladinu. Na ušminkovaných tvářích slečen černé a hnědé šmouhy hlíny a listy rtů se třepotají smíchem osvobozených. Chlapci se překřikují a jejich rozpustilé kousky nemají konce.

Pleskot seskočil z vozu a rozpačitě se došoural k mlýnu. Na jeho zdi ležel nehybný stín černovlasého Smutínka. Černovlásek postává jako bez ducha a čučí na povykující změt', navléknutou do obnošených texasek. Než stačil Pleskot změnit směr, smutínek mu vyšel v ústrety:

"Hledáte?"

"Jen jdu kolem. Co tu provádíte?"

"Uklízíme. Chtějí tady zřídit, totiž vybudovat sklad jézetdé. Meliorační družstvo nemá dost lidí, zemědělské družstvo taky ne, a tak planýrujeme my."

"Do práce mají chuť..."

"Do práce? Berou to jako povyražení. Ulili se ze školy. Je to s nimi těžké."

"To jako proč?"

"Jsem sotva o půl generace starší a někdy si připadám jako z jiného světa. Jsou lhostejní. Nadchnou se leda pro recesi. A přitom tak přísně posuzují svět."

"Třeba je v tom přímá úměra... Jsme první generace, která má jistotu chleba. Proto jsme tak přísní. Nám záleží na hloubce."

Bylo to k nepochopení. Pleskot mluvil, a přitom jako by mlčel. Hovořila jeho víra. Ne on ji - ona jeho má v sobě. Byl z toho zmatený.

Smutínek ho zkoušel:

"Na jaké hloubce?"

"Dobře, dejme tomu, že tohle je pro ně jenom povyražení. Ale s věkem prohlédnou. Vzpomenou na brigádu z rozumnějšího úhlu. Pochopí nadosobní rozměr."

Pleskote, ty agituješ? Ty se angažuješ? Tvrdil jsi, že už nebudeš...

Hrom do toho. Vždyť papouškuješ Pražáka a Pleskota seniora a...

"Vy se mnou nesouhlasíte?"

"A musím?" Smutínek pohrdavě a jeho mračné oči potemněly ještě víc.

"Proč tak nepřátelsky, pane... pane...?"

"Trpěný jméno mé."

"- - -?"

"Stůj při mě, Bože na nebi, ať Tureček neoplodní Veselou," zalomil Trpěný rukama a s úzkostí pozoroval mládence, pokradmu a přesto sebejistě si odvádějícího děvče. Když páreček zmizel v porostu bříz, Pleskot splatil dluh ironie:

"Relaxace trpěná, nebo rovnou doporučená?"

Trpěný pochopil:

"Turečkův chtíč nezažadonil ve vhodnou chvíli. Jasně. Ale když mu to překazím, nepřijdu o místo? V sedmdesátém roce byl Turečkův otec předsedou prověrkové komise v poříčínském gymnáziu. Při hodinách dějepisu jsem vyučoval nepravdy a při hodinách ruštiny jsem zadával nevhodná slohová témata. Přesto se mi dostalo neobyčejné laskavosti, když tak nespolehlivému dovolili práci nočního vychovatele na internátě."

"Proč zrovna nočního?"

"V noci učni spí. Nemohu na ně negativně působit. Obě kolegyně mají děti školou povinné, tudíž nemohou v noci pracovat. To je mé štěstí. A teď zrovna smůla. Kolegyně nemohou na týden od rodin, brigádu Socialistického svazu mládeže si vychutnávám já. Kéž Tureček neoplodní Veselou!"

V sebeironii gymnazijního exprofesora roztály ledy.

"Bylo těžké zapomenout na gymnazisty a zvyknout si na zemědělské učně?" zeptal se Pleskot.

"To nejsou zemědělci. Co vás nemá! Kuchaři to jsou."

"- - -?"

"Dali si socialistický závazek. Že to tady zpustoší. Totiž uvědoměle zplanýrují."

"Já myslel..."

"No podívejte! Křížek si taky jednu vede! Naštěstí pro mě je táta nýmand." Vychovatel povytáhl krk, aby k březovému hájku lépe viděl. "Křížku! Páření se nekoná! Zpátky!"

Nemáš rád ty mladé, Smutínku, prozřel Pleskot. Nenávidíš socialismus.

"Musím jít."

Brouzdá se luhem, jarní vítr v patách.

Idea socialismu vnikla jen na periferii lidského vědomí. Šíří se nepřirozeně. A když přece infikuje - nemocný musí k Řehákovi juniorovi.

Poříčín přijel na Hradiště, aby dopřál Pleskotovi pohled do sebe a bez příkras.

VI.

Ruce žalují na myšlenky - Schröderovy ruce obzvláště. Dvě chapadla kloužou po ohoblovaných prknech kotců a po králičí srsti; a jsou roztřesené. Nakonec se uhnízdí v hlubokých kapsách montérek a Schröder dává vale království, jež zbudoval. Jitro se vysvléklo z pyžama a rozkřičelo se kvikotem vepřů, jimž ve velkopoříčských chlívech sypali do koryt. Mraky se otírají o vrcholky kopců a Schröder se trudí spolu s nimi: noc na tvrdých prknech, kde sena zbylo jen poskrovnu, mu zvalchovala tělo. A navíc: Schröder nespatřil ani Lenku, ani Rádla. Třikrát za noc se doškobrtal k venkovním dveřím, třikrát zmáčkl kliku, vždycky zamčeno. Nevešli ti dva dovnitř, zrovna když si zchrupnul? Nepropásl je? Zabušil tedy, ale uvnitř nic.

Když měl za sebou les, který mu připomenul klábosivého kočího, už zdaleka spatřil obrysy hradišťské lípy. Koruna, zdálky hromada zelených hoblin, nehnutě kralovala nad rozházenými odřezky špalků - polozchátralými i udržovanými chalupami. Už dávno nemá rád tuto pohlednici, už dávno ho na Hradišti nic netěší. A že si včera tolik troufl, plánoval hotovou garáž a nové auto? Když si to připomene, ztvrdne v něm zloba.

Mistrovo auto před maringotkou už dávno nestálo, ale chlapi ještě dřepěli uvnitř a snídali guláš. Skřivánek byl nejspíš na záchodě. No, co nevidět se stejně posere!

Bez pozdravu zalehl Schröder do postele:

"Kde máte mistříčka?"

"Neměl dneska náladus..."

A zase ticho, jen mlaskání hladovců se odráželo od stěn, a někdy i říhnutí. Z návsi sem dolehl kvapík ovčích kopýtek a sykavé zabubnování gumových bot, příliš velkých na nohách malého pasáčka. Někde za vsí odfukoval traktor.

Když Ras dožvýkal poslední kostku masa, odnesl ešus k umývadlu a zeptal se navenek lhostejně:

"Co s ním provedeme?"

Slyšeli ho? Drobeček měl zavřené oči a Latinář se Skokanem se šťourali nehty v zubech.

"Dáme mu deku," řekl Drobeček.

Ras domyl ešus. "To bude nejlepší."

Latinář se Skokanem otřeli ruce o kalhoty. Jsou pro.

Dohodli se právě včas - někdo šel po schodech. Kdo tady může být ten někdo?... Skutečně je to Skřivánek a přináší s sebou ještě něco. Ještě vrčení motoru, které se plíží jako had. Hned poznali, že nepřifrčel ani mistrův gaz, ani gaz stavbyvedoucího - takto hlučí volha, a tu má meliorační družstvo jenom jednu. Kdo to přijíždí z poříčínských kanceláří? Mají tušení a bojí se na to pomyslet. To přece není možný! Tak příliš se to snad nerozmazalo...!

Plané útěchy mají jepičí život: mezi dělníky stál ředitel. Vysokou ramenatou postavou budil respekt i u neotesance Rasa i u otylého Drobečka, natož u zbývajících dělníků. Když jsi se podíval na horu masa, vzpomněl jsi Chodů a stachovských hospodářů strážících v královských hvozdech. Ředitel otevřel ledničku. Pomalu, brunátný v obličeji vyndal všechno, co bylo uvnitř k mání. Tři láhve rumu, třikrát tolik piv.

"Čí je to?"

Ačkoliv všem, Pleskota v této věci vyjímaje, byly vystavené litry alkoholu drahé, nikdo se nepřiznal k vlastnickým právům.

"Ptám se, čí to je?"

"- - -"

"Ničí?"

"- - -!"

"Tak je to bez problémů." Ředitel udeřil do kliky, dveře mu uskočily a jedna láhev za druhou břinkala o zem, která si dychtivě připila.

Pak se přesvědčili, že ředitel má mohutnou nejen postavu:

"Pracoviště není holubník a meliorační družstvo není dojná kráva! Každý z nás je povinován dodržovat plnění svých povinností! Ne všichni pracovníci umějí zodpovědně pracovat. Většina však ví, co je jejich povinností! To dokladují i hospodářské výsledky našeho družstva. Máme však i nedostatky a já o nich mluvím zcela otevřeně, neboť je naší povinností včas na ně reflektovat! Postavme si otázku! Kdyby naši dobří pracovníci nepřipomínkovali naše problémy, ubylo by jich? Stojí před námi náročné úkoly! Rozebrali jsme si je na naše podmínky... Ale pracoviště není holubník!... Vypněte tu ledničku a naložte ji do auta!..."

Čtveřice, na lících nach zadržené zpupnosti, popadla ledničku a hajdy s ní se schodů.

Ředitel přistoupil k Pleskotovi. "Čest práci!" stiskl mu ruku.

Pleskot tiše, vyjukaně civěl na představeného a než se stačil vzpamatovat, ředitel zase seděl ve volze. Výfukem auta se protáhlo hadí tělo zplodin, začpělo a vytratilo se stejně rychle jako volha.

Dělníci zarytě mlčeli, zcepeněle hledíce k silnici. Tak krátká smršť a tak mocný úder sama zasadila. A to všechno kvůli Skřivánkovi! Takhle nás říďa nikdy neseřval! Nebýt Skřivánka, ani by sem nepáchnul! Říďu vyplašila Skřivánkovo nevymáchaná huba. Bál se, aby někde nekdákala!

"Dáme mu tuplovanou deku!" houkl Drobeček.

"Nejlíp ještě dneska."

"Stejně už dal výpověď. Tak ho trochu namustrujem."

VII.

"Andula je na věčnosti! Na věčnostííí!" nese se Hradištěm z otevřených oken, z uzounkých uliček mezi ploty, ze dvorů a ze zahrad. "Je mrtváá!"

Kdekdo opakuje úděsná slova a mráz z toho běží po zádech. Všichni jsou si tak blízcí, že by se za ruce drželi. Prošla tudy smrt...

Včera šla Andula na schůzku s Míšou, ale ten se ještě zlobil (jak nestydatě čučela na naháče z maringotky!) a nechal ji čekat zbytečně. Dneska zrovna tak. Dnes ovšem dostala Andula ženské věci. V takovém čase není ženě radno zůstávat samotinká v lese; Hradiště učarovalo

jelenům; a jelen, ten je milovníkem bez slitování - když leknutí vyplaší vášeň, zvířecí nepřátelství je silné - o nic míň než touha. Král lesů potrhal Andule břicho...

Ruch na stavbě skončil před obědem, Latinář doběhl pro hulákadlo a Pleskot šel po svých - na posed. SEM ŠÍLENĚ ŠŤASNÁ! poslední Andulino vyznání. Bohužel už neplatilo. Opřený o sukovité opěradlo posedu, vyhlížel Pleskot čupřiny zalesněných vrchů, pastviny potažené zeleným sametem, klubka doubravy. Zemi, rodičku stále sličného těla.

Až když slunce odešlo šarlatem, Pleskot zamířil z posedu ke mlýnu. Nebylo tu brigádníků a nad zpola zplanýrovaným dvorem rackové pronásledovali myši a v hladové honbě se nebáli ani dvojnohého.

Jak jinak, Pleskota přilákala půda.

V prvním schodu zapraštělo; a... můj ty světe!, tma, tma, tma!...

Pytlovina či plachta, čert ví, co vlastně, přistála na Pleskotově hlavě, a to už následoval dusot. Železné kleště šlachovitých rukou sevřely mužovo tělo a žuch s ním na zem! Rána pěstí nebo kopanec do žaludku, do hlavy a do ledvin; bože, co se to se mnou děje!, kdo to jenom?... auuu!...

S každým novým pokusem zvednout se ze země - nový úder do temene. Pleskot polykal krev hrnoucí se mu z nosu a z rozbitých úst, teď přilepen k podlaze. Hlavně břicho si chránit, břicho a hlavu! To jsou ti mizerové z maringotky, co do mě tlučou. Nepříčetní, usípaní, páchnoucí podporučíkem... Ale - ale - kdy toho nechají? Takhle nemohou... Takhle do... do... nekonečna!

Poznenáhla povolil vzdor Pleskotova těla. Slabost mu odebrala vůli a Pleskot zůstal nehybný, pořád ještě bit. Pak kdosi sykl: "Už má dost!"

A opět dusot nohou a v něm štítivé:

"Čest! Ty svině komunistická!" - - -

Ach, ty!... Slaďounké ticho, kde jsi bylo tak dlouho? Kde jsi se potulovalo, když jsem tě volal? Když do mě kopali... ti... ti!...

Pleskot se bál nových mrákot a rychle, domníval se, že rychle, stáhl řízu ze své hlavy. Bylo nadlidským činem zvednout aspoň paži. Protože ležel obličejem v krvi, zkusil alespoň převalit se na záda. Světe, světe! Ty velká hlavo plná zmatků! Ty... ty...

Možná bylo dobře, že se Pleskot cítil zahanbeně a vinen: neměl kdy vnímat bolest, které ani neubylo, ani nepřibylo. Ale ať trýznil svědomí sebevíc, ať se šoural k Hradišti sebeútrpněji a po čtyřech tu a tam, z bludného kruhu pochybností nevykročil. Ideál neopustil biflovače zcenzurovaných světových názorů. Nechápal to a jediné, co si uvědomil naprosto zřetelně bylo prostinké: V tomhle stavu do maringotky nemohu.

A protože horkost se jeho tělem propalovala, rozhodl se pro hospodu. Tam se napije. Tam budou jen lhostejní karbaníci.

Jak se vpotácel dovnitř, zarazilo ho, že nevidí Míšu. Mezi stoly se motal stařešina, jehož bílý plášť a bílé vlasy podivuhodně splývaly v jednolitý přízračný celek. Měl jsi pocit, žes nedopatřením vnikl do záhrobí.

"Pěkně vás vítám. Co je, prosím, libo?" Ačkoliv v domácích papučích, byl obsluhující ztělesněná úslužnost.

"Dvě deci bílého," objednal Pleskot. Dneska se zhulákám!

Obsluhující žmoulal čistou účtenku. "S vínem je, prosím, potíž. Tady se pije hlavně pivo a rum. Víno by mi zkyslo. Leda že byste si troufl na celou lahvinku, prosím."

"Troufnu si na dvě láhve, pane vedoucí. Michal nešenkuje?"

"Ne, prosím," řekl vedoucí, důvěrně se nakloniv až k Pleskotově uchu. "On měl hrozně naspěch. Bál se, že by mu tam ten pán," ukázal na Andulina otce, "zpřerážel nohy, prosím."

Pleskot velkými doušky vína upíjel z rozporů světa.

Stařečkovi ze záhrobí se ho zželelo:

"Tady. Kysličník. A fáč. Proč nejdete domů? Žena by vám to ošetřila."

"Nemám ženu. Ještě nikdy jsem neměl ženu," řekl Pleskot.

"Ale neříkejte. Nějakou snad jo. Aspoň jednu."

"Jednu. Vystěhovala se."

"Docela? Z republiky?"

"Do Ruska."

"Ále. Nechte těch srandiček."

"Do Ruska. Říkám."

"Šprťouchlata. Normální člověk se do Ruska nestěhuje."

"To je v čudu," řekl Pleskot, polévajíc paži kysličníkem. "Teď mi to došlo... Víra je libido. Libido je uzurpátor."

"Já nevím, o co vám jde, ale měl byste si to ovázat," vzdychl stařeček ze záhrobí.

VIII.

Schröder je u vytržení. Tolik, tolik si přál zbavit se Skřivánka a když ho teď vidí opilého, jak vzdorovitě, hlučně pěchuje věci do tašky, má nahnáno. Když totiž vrazil zpitý Pleskot dovnitř, obličej napuchlý, do oka mu padl Drobečkův obvázaný palec:

"To jsi do mě tak řezal, že ti to oteklo?"

Pot pokryl Schröderovo čelo. Bagrista vstal, aby vylovil z příborníku láhev; ovšem jen ji našátral mezi nádobím, zklamaně ji hodil na podlahu - byla prázdná.

"Došel kutělok? Dojdi si pro nový. Michal vzal roha - teď už do hospody můžeš. Nikdo ti ze šmakováku maso na karbanátek neudělá."

Poslední slova, která Schröder od Pleskota slyšel. Mazač dopnul zip tašky a bez pozdravu se vnořil do tmy. V maringotce zbyla nejistota, trocha paniky a dokola omílané sebeutěšování:

"Když nás práskne, zapřeme to! Nic nám nedokážou!"

Ještě něco se vleklo tichem; naděje, jíž přibývalo s každou sekundou: Tak Míša vzal do zaječích! Ale pak... Pak je to úplně jasný! Mezi ním a Lenou to skončilo! Museli se rozejít už dřív, není možná, aby se Lence nedoneslo, že proutník to válí i na Andulu. Že proutník se válí i po Andule... Proč tedy nepřišla odprosit? Proč se mu ještě neomluvila? Počkal by, až se vypláče a řekl by: "Nebreč. Přede mnou se neponižuj - s ním ses ponížila! Dám ti ještě šanci."

Schröder víc neváhal. Přes ramena hodil ošuntělé manšestrové sako, uzamkl maringotku a pustil se do závodu s vlastními proč. Už posledně jsem měl na Lenku počkat, já trdlo! Na seníku spát a s Lenkou nakonec slova nepromluvit, to jsem celej já! Měl jsem čekat třeba celej den, do země se přece nepropadla!

No bodejť, co by tu Rádl ještě pohledával! Lidi by ho rozsápali, pacholka prašivýho! Byl to frajírek a zaplaťpánbů na něho došlo.

Drobeček spěchal lesem a jeho kroky šustily v listí. Orchestr noci zapreludoval. Houkly sovy vysedávající před hnízdišti v dutinách stromů. Do pomalého rytmu teskného bědování vpadl ztřeštěnec bažant; muzikant bez partitury. A vytrvalé flétnistky ondatry aby pak zachraňovaly umělecký dojem! Dnes se však není třeba bát o dobré jméno. Dnes nemá posluchač Schröder náladu vnímat živo kolem sebe. Vždyť naděje když bystří myšlenku, oslepí oči, zalehne uši.

Pohroužený do sebe, s rukama v kapsách minul poslední douglasky. Když spatřil v oknech světlo, ulevilo se mu a pookřál. Užuž stál na zápraží, užuž si chystal řeč o velkorysém odpuštění, ještě si to však rozmyslil a odspěchal k pumpě na zahradě.

Ale když se opláchl, všiml si stínů v trávě, do které si lehlo světlo vržené sem oknem. Instinktivně přilepil pohled do skla a dech se mu zatajil. Rádl! Ona tam má Rádla! Floutka a - vraha! Nemohl uvěřit. Co si to namlouval cestou sem?...?

Stál u pumpy, která doplkala, a vláda z něho odcházela: hodí po nich..., podpálí ten Augiášův chlív..., vyžene je do noci, protože on, on postavil Vzdorosamoty, jsou to jeho Vzdorosamoty, a má se nakonec dívat na to smilstvo uvnitř?!...

Dívat se nemusel - nebylo na co. Ti dva se ani nepolíbili, ani neobjali, dokonce je ani nenapadlo posadit se a Schröder uviděl jejich ruce. Gestikulovali jimi, jako by odháněli hmyz. Je to nějak divný, pomyslil si Schröder a zvědavost mu nedala. Pokradmu se vyhoupl na balkon a přikrčený pozoroval, co se to uvnitř vlastně děje.

"Nemůžu," uslyšel skrze sklo Rádlovo vystrašené pípnutí.

"Proč ne?" Lenka se zlou předtuchou.

"Zabijou mě. Jestli se na Hradišti jenom ukážu, vytlučou ze mě život..."

Lenka pořád nechápala a Rádl sklopil oči:

"Andula to má za sebou... Dneska ráno... Zamordoval ji paroháč..."

Lena snad ani nedýchala.

"Nech mě u sebe. Prosím tě. Nemám kam jít - musím se někam schovat - jenom na pár dní - než se to přežene..."

"- - -?"

"Lenko, co je to s tebou?"

"Tak je to pravda. Tahal ses s ní! S holkou, která neměla všech pět pohromadě..."

"To nic nebylo. S tebou to myslím doopravdy."

Lenka se ušklíbla: nepřirozeně jízlivě a pohrdavě, až se toho lekl nejen Rádl, ale i Schröder na balkoně.

"Kdekdo ví, jakýs sukničkář... Stála jsem o tebe, protože jsi tady takový... takový... zbloudilec. Zrovna jako já."

"Jak to myslíš, Leni?"

"Nedělej se," řekla Lenka trpce, nešťastně. "Jsem nechtěná. Můj život je pyramida omylů a nesmyslných marností. Tvůj taky," vzdychla a konečně se posadila, náhle znavená jako po dlouhé pouti. Jako by právě teď došla z ukrajinského Rovna na českou Šumavu a pěšky. V ten moment zestárla. "Každýmu jsme tady pro smích. Ukazují si na nás prsty. Nemáme vážnost mezi lidma. Nemáme důstojnost... A proč taky?!" povzdechla rezignovaně, stařecky. "Tak už se konečně přiznej. Nekoukej! Maskuješ svý neštěstí, aby na tobě nebylo poznat. Z Kladna jsi odešel, aby ses zbavil mindráků. Máma se pomátla, protože se jí vrazilo mlíko do hlavy. Táta si našel jinou a než ti bylo šest, vystřídaly se u něho čtyři. Té poslední jsi zůstal na krku, když ten neznaboh umřel. Je to tak? Byl jsi domácí pohůnek, sluha matiček, ke kterým jsi přišel jako slepý k houslím a na ulici se ti šklebili... Kdejaký vejtaha si do tebe bouchnul, protože od tohos byl na světě. Nikdo nikdy se tě nezastal...

Co koukáš?"

"- - -!"

"Čekal jsi, že ti Šumava odpomůže... K smíchu... Žádný ženský jsi nevytvořil domov. Vždycky ti šlo o její spodek. Obyčejné zvíře - jako tvůj táta!... No jen se nečerti," pošklíbla se, když uviděla Michalovu zkřivenou, bujným, divokým žitím do řádků vrásek rozrytou tvář.

To už bylo na Rádla příliš. Přišel s prosíkem, doufal v soucit - a zatím: taková fúrie se z ní vyklubala! Co se to s ní tak najednou stalo?! Jindy se lísala jako angorská kočka a dneska...! Ne, nechápal to a zaútočil, opuštěnec:

"A co ty? Jsi snad něco lepšího? Vaší famílii se zachtělo hospodářství, Stalin nestalin přihrnuli jste se sem a sotva se Gottwald postalinštil, sami jste se dali do družstva. Ani vás nemuseli přemlouvat! Je to tak? No - řekni že ne! Vlastní lidi vám naplili do očí a div vám dvůr nepodpálili jako tamti na Ukrajině!... Jen se netvař tak dotčeně! Druhýho bys poučovala, to věřím! Jen se na sebe podívej! Podívej se na sebe! Pro pitomou funkci odhlasovala jsi, aby si starej sbalil ve sklárně pět švestek, a pak ti byl Toníček dobrej tady na Samotách, když v Poříčí se od tebe každej odtahoval. Hnusila ses jim!... Co jsi zač? Vždyť se na sebe podívej! Za koho se považuješ? Postavil ti pelech, že bys mu mohla líbat obě nohy, a ty zatím... Nemusel jsem tě přemlouvat, že si vzpomeneš?..."

"No dovol!" vypískla Lenka. "Já hloupá! S takovým... s takovým jsem se zahodila!... Jdi! Jdi, ať tě nevidím...!"

Rádl zkusil co možná nejfuriantštější: "S tebou se zahazovat nebudu!" Bylo mu však nanic, bezdomovci, a byl rád, když se ocitl v setmělé zahradě. Kdyby tušil, že ho pozoruje Schröder, ba že se jen taktak ovládá, aby mu neskočil z balkonu na záda a nedal mu na pamětnou, rozběhl by se úprkem k vrátkům. Takto ale dřepl na studnu, hlavu v dlaních a svou zpověď zavrtával do země silou nešťastného stenu:

"Co se mnou bude?... Tolik let jsem tady a neutek jsem mu... Zlu... Přines jsem si ho z Kladna. Je ve mně. Ať se hnu kam se hnu. Dokud nebudu v zemi, neuteču mu..."

S pocitem zadostiučinění zapudil Schröder touhu vrhnout se na Rádla. Tiše, labužnicky, plnými doušky vychutnával zoufalství pajdavého přivandrovalce. Tak. Tak! Ještě minutu. Ještě hodinu! Ty sráděro Oskare! Měls čistit cihly a stlouct šalunk na septik, ale ty sis vyšetřil čas na jiný věci!...

Venkovní dveře domu se otevřely, Rádl odbelhal ze zahrady, a když vešla Lenka na terasu a zamkla dům, Tondovo zadostiučinění se zadrhlo o předtuchu daleko větší události. No kam by takhle pozdě mohla jít? No kam jinam - vždyť Rádlovi dala košem - kam jinam nežli za ním, za Tondou, do maringotky! Je konec jeho cikánskému životu!

Jen Lena zamkla vrátka a místo doleva k Velkému Poříčí vykročila k lesu, směrem k Hradišti, rozbušilo se Tondovi srdce a bezděky vzdychl. Záletnice je na kolenou. Mašíruje k Hradišti! Konečně. Štěstí, které ne a ne kontrolovat, přinutilo Schrödera, aby se rozběhl: Lenko, nechoď zbytečně! Já jsem tady!

Ale když se Lenka zastavila a naslouchala zvukům tmy, i Tonda se zastavil, nedýchal. Ne, nezavolá na manželku. Jen ať si pro něho dojde až do maringotky! Jen ať se pokoří! Málo ho snad ponížila? Málo si vytrpěl? Nenene. Ať jde na Hradiště! Ať odprosí.

Tonda si nemůže dát něco takového ujít.

Zklidněna vyrazila Lenka znovu na cestu a Tonda jí nechal náskok, aby ho neprozradil hluk kroků v klestu. Jen co ztratil Lenku z dohledu, vhopl do lesa a dral se houštinou ke mlýnu: odtud bude na Hradišti dřív. Lehne si a bude předstírat, že neví, co se v *jeho* domě stalo.

Usmyslil si, a udělal. - -

Kroky pod oknem maringotky mu zrychlily tep. Teď, teď, teď to přijde, tak pojď a jestli budeš hodně prosit, jestli se mi tu vybrečíš, půjdu domů hned. Takhle trestá zrada sebe samu, milá moje.

A dveře vrzly a otevřely se a Lenka stála na prostředním schodu.

"Můžu dál?" řekla váhavě.

Odpověděl nafouněně, aby si nemyslela, že on bude dolézat:

"Jestli chceš."

"Já jenom jestli se neotrávím. Je tady puch jako v tom septiku, cos mě ho nechal dostavět."

Tonda zvedl užasle hlavu. Není možná! Ona brblá! Ona se čertí! Po tom všem, co mi provedla?!

"Proč jsi přišla?" zeptal se příkře.

"Mezi mnou a Michalem to skončilo. Jestli chceš - vrať se. Samotný ženský není na Samotách bezpečně. Jestli nemáš zájem, dám k soudu návrh na rozvod. A budu trvat na vyplacení půlky baráku. Odejdu ze Šumavy."

Lenčina slova dopadala na Tondu jako viklany svržené vichrem. Byl tak ochromen, že se nezmohl na odpověď. Rozšířenými zorničkami vytřeštěně zíral na tu, která se do něho zamilovala v poříčském Hubertu a která ve sklárnách hlasovala pro jeho vyhnání, mrňouskala se s cizím chlapem v jeho Samotách a teď mu ke všemu dává nůž na krk. Co to s nima život vyvádí? Co to tropí?

Lenka odpověď nejspíš neočekávala. "Tak si to v klidu rozmysli," přidala docela klidná a než za sebou zavřela dveře, ohlédla se a přidala:

"Jsem ve třetím měsíci. Dítě si nechám."

Dřevité vlasy vinné révy za oknem připomněly Pleskotovi provazy. Připadalo mu, že právě jimi bude svázáno všechno, co v uplynulých týdnech prožil, do velkého rance, který si vezme na cestu.

Na cestu kam?

Pleskot pozoroval MUDr. Řeháka juniora, jak mu - neurolog - převazuje mokvající ránu na paži. "Pane doktore? Vy jste si ze mě dělal tenkrát šoufky."

"Kdy tenkrát?"

"Tenkrát, když jste mi řekl, že si vážíte lidí, kteří živí ideu."

"- - -?"

"Neříkejte mi, že si nevzpomínáte."

"Vzpomínám," přitakal Řehák, jediný člověk, který Pleskotovi zbyl. "Samozřejmě si vzpomínám. Nežertoval jsem. Zkrátka jsem se ve vás nemohl vyznat. Vyběhl jsem za vámi na chodbu - abych vás ujistil o vaší ušlechtilosti. Bál jsem se totiž."

"Jak to - bál?"

"Tak. Byl jste mi podezřelý. Od dvaadvaceti ředitelem kulturního domu a v šestadvaceti utečencem, to není normální. Perspektivní kádry napadají k ledu. Normální je drápat se výš a výš."

"- - -?"

"Myslel jsem, že jste od státní bezpečnosti. Že vás na mě nasadili."

Pleskot vykulil nevěřícné oči: "Jaký by k tomu měli důvod?"

"To je jejich věc. Důvodů mohou mít, kolik si jich vymyslí."

"Když jste mě podezíral, proč se mnou mluvíte takhle bez oklik?"

Doktor přelepil konec obvazu náplastí. "Jste mladý. Kdyby do vás nenahustili přefiltrované informace, nikdy byste jim nenaletěl a nestal se z vás neurotik."

"Jsem tedy neurotik?" lekl se Pleskot.

"Proč tak vyděšeně? V komunistické beztřídní společnosti budou vedle sebe žít tři základní sociální vrstvy. Bez antagonické nevraživosti samozřejmě: Lajdáci, neurotici a schizofrenici. Soudruh Chruščov přece tvrdíval, že už naše generace budou žít v komunismu. V tom případě je úplně v pořádku, že jste marod."

"Jsem neurotik, nebo schizofrenik?" vysoukal ze sebe Pleskot a mráz mu přeběhl po zádech.

"- - - !"

Pleskotova brada sklouzla až k hrudníku a Pleskot umlkl.

Se svými šestadvaceti lety, se svým prozřením, s nejasnou vyhlídkou vyšel ven. Do ulic se mu nechtělo. Usedl na lavičku zpola schovanou pod vysokou kavkazskou jedlí a nehybnými zorničkami ulpěl na horstvu zahalenému do řízy mlh a do mračen. Co teď? zeptal se té dálky a hory mu odpověděly:

Nemáš kam jít. Zůstaň s námi. Smutek je posledním štěstím.

A přidaly, zželíce se zmateného:

Bojíš se, tedy jsi! Strach je z jistot.